



7. ULUSLARARASI  
DİNİ ARAŞTIRMALAR VE  
İNSAN SEMPZYUMU

İnsanı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor?

7th. INTERNATIONAL SYMPOSIUM  
ON HUMANITIES AND RELIGIOUS STUDIES

What kind of a future awaits?

المؤتمر العالمي السابع للبحوث الدينية والانسان

أي مستقبل ينتظر الانسان؟



TIMAV



**بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ**



# İNSANI NASIL BİR GELECEK BEKLİYOR?



**TİMAY**  
TÜRKİYE İMAM HATIPLERİ VAKFI

**TÜRKİYE İMAM HATİPLİLER VAKFI YAYINLARI**

Yayın No: 21

**DİNİ ARAŞTIRMALAR VE İNSAN**

*ISBN: 978-605-69628-1-3*

***Genel Yayın Yönetmeni:*** Muhammet Aydoğdu

***Dizgi ve Redakte Sorumlusu:*** Orhan İlhan

***Alan Editörü:*** Şeyma Çiçek

***Yabancı Dil Editörleri:*** Mahmut Toptaş - Muhammed Ali Söylemez

***Kapak:*** Yasin Tan / Markalog

***Yayınlanma Tarihi:*** EKİM 2022

# İNSANI NASIL BİR GELECEK BEKLİYOR?

## Editörler:

Doç. Dr. Osman Zahid ÇİFÇİ  
Dr. Öğr. Üyesi Sami BAYRAKCI



**TİMAY**  
TÜRKİYE İMAM HATIPLİLER VAKFI

## İÇİNDEKİLER

<b>DİJİTALLEŞEN DİN EĞİTİMİ: PARADİGMAL BİR DEĞİŞİM Mİ? .....</b>	<b>19</b>
<i>PROF. DR. AYŞE ZİŞAN FURAT</i>	
<b>DIGITALIZED RELIGIOUS EDUCATION: A PARADIGM SHIFT? .....</b>	<b>21</b>
<i>PROF. DR. AYŞE ZİŞAN FURAT</i>	
<b>المدرسة النظامية، وأثرها في التغيير الفكري: الإمامان الغزالي وابن الجوزي نموذجًا .....</b>	<b>23</b>
<i>استاذ مشهور الحيازي</i>	
<b>THE NIZAMIYYA SCHOOL AND ITS IMPACT ON INTELLECTUAL CHANGE: THE TWO IMAMS AL-GHAZALI AND IBN AL-JAWZI AS A MODEL.....</b>	<b>25</b>
<i>PROF. DR. MASHHOUR AL-HABBAZİ</i>	
<b>KUR'ÂNÎ DEĞERLERDEN BİRİ OLARAK DİN.....</b>	<b>27</b>
<i>PROF. DR. SEVGİ TÛTÛN</i>	
<b>RELIGION AS ONE OF THE VALUES OF THE QUR'AN.....</b>	<b>28</b>
<i>PROF. DR. SEVGİ TÛTÛN</i>	
<b>GELENEK VE GELECEK: AHLAK VE ETİK YA DA EYLEM VE YASA DİYALEKTİĞİ AÇISINDAN MODERNİZM .....</b>	<b>29</b>
<i>DOÇ. DR. ABDULHAN ÜNLÛSOY</i>	
<b>TRADITION AND THE FUTURE: MODERNISM IN TERMS OF MORAL AND ETHICS OR ACTION AND LAW DIALECTIC.....</b>	<b>31</b>
<i>DOÇ. DR. ABDULHAN ÜNLÛSOY</i>	
<b>OSMANLI'DA YETİM ÇOCUKLARIN EĞİTİM YOLUYLA KORUNMASI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALAR .....</b>	<b>33</b>
<i>DOÇ. DR. AHMET AKMAN</i>	
<b><i>PROTECTION OF ORPHANS IN OTTOMAN THROUGH EDUCATION AND ITS REFLECTIONS TO THE PRESENT.....</i></b>	<b>34</b>
<i>ASSOC. PROF. AHMET AKMAN</i>	
<b>NİZÂMİYE MEDRESESİ VE DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİSİ.....</b>	<b>35</b>
<i>DOÇ. DR. ALİ DADAN</i>	
<b>THE NIZAMIYYE MADRASA AND ITS TRANSFORMATIVE EFFECT.....</b>	<b>37</b>
<i>ASSOC. PROF. ALİ DADAN</i>	



<b>MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN-İ RÛMÎ'NİN SANDUKASI ÜZERİNDE BULUNAN MÜZEYyen AHŞAP PARÇALAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME .....</b>	<b>39</b>
<i>DOÇ. DR. ALİ FUAT BAYSAL</i>	
<i>ARŞ. GÖR. ÖZGENUR ŞEKER</i>	
<b>AN EVALUATION OF THE ADORNED WOODEN PIECES FOUND ON THE SARCOPHAGUS OF MEVLANA CELALEDDIN-I RUMI .....</b>	<b>41</b>
<i>ASSOC. PROF. ALİ FUAT BAYSAL</i>	
<i>RES. ASST. ÖZGENUR ŞEKER</i>	
<b>MODERN ÇAĞDA ZAMAN ALGISINA EKBERÎ GELENEK PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ .....</b>	<b>42</b>
<i>DOÇ. DR. BETÜL GÜRER</i>	
<b>AN OVERVIEW OF TIME PERCEPTION IN THE MODERN AGE FROM THE PERSPECTIVE OF THE AKBARIAN TRADITION.....</b>	<b>44</b>
<i>ASSOC. PROF. BETÜL GÜRER</i>	
<b>ISLAH-I MEDARİS GELENEĞİNDE BİR OSMANLI MÜDERRİSİ: ŞEYHZADE AHMED ZİYA EFENDİ .....</b>	<b>46</b>
<i>DOÇ. DR. MURAT AK</i>	
<b>AN OTTOMAN LECTURER IN THE TRADITION OF ISLAH-I MEDARIS: .....</b>	<b>48</b>
<b>SHEIKHZADE AHMED ZİYA EFENDİ.....</b>	<b>48</b>
<i>ASSOC. PROF. MURAT AK</i>	
<b>ARAP ŞİİRİNDE MEDİHLERE KONU OLAN DEĞERLER: CAHİLİYE DÖNEMİ-İSLÂMÎ DÖNEM MUKAYESESİ.....</b>	<b>50</b>
<i>DOÇ. DR. MÜCAHİT KÜÇÜKSARI</i>	
<b>VALUES SUBJECT TO MADIHS IN ARABIC POETRY: THE PERIOD OF JAHILIYYAH-ISLAMIC PERIOD COMPARISON .....</b>	<b>51</b>
<i>ASSOC. PROF. MÜCAHİT KÜÇÜKSARI</i>	
<b>EĞİTİMİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜNE TARİHSEL ÖRNEKLER: ASR-I SAÂDET.....</b>	<b>52</b>
<i>DOÇ. DR. MÜCAHİT YÜKSEL</i>	
<b>HISTORICAL EXAMPLES OF THE TRANSFORMATIVE ROLE OF EDUCATION: THE PERIOD OF THE PROPHET .....</b>	<b>54</b>
<i>ASSOC. PROF. MÜCAHİT YÜKSEL</i>	
<b>MİTAT ENÇ'İN "UZUN ÇARŞININ ULULARI" KİTABINDA YER ALAN EĞİTSEL UNSURLARIN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....</b>	<b>56</b>
<i>DOÇ. DR. M. FATİH TURANALP</i>	
<b>EXAMINATION OF EDUCATIONAL ELEMENTS IN THE BOOK OF MİTAT ENÇ'S "UZUN ÇARŞININ ULULARI" IN TERMS OF RELIGIOUS EDUCATION.....</b>	<b>57</b>
<i>ASSOC. PROF. M. FATİH TURANALP</i>	

<b>“BİLGİNİN İSLAMİLEŞTİRİLMESİ” PROJESİ GELECEK VAAD EDİYOR MU? .....</b>	<b>58</b>
<i>DOÇ. DR. NECMEDDİN GÜNEY</i>	
<b>WILL THE "ISLAMIZATION OF KNOWLEDGE" PROJECT BE BENEFICIAL IN THE FUTURE? .....</b>	<b>60</b>
<i>ASSOC. PROF. NECMEDDİN GÜNEY</i>	
<b>‘GEMİ HADİSİ’ ÇERÇEVESİNDE DEĞER-TOPLUM İLİŞKİSİNE DAİR DEĞERLENDİRMELER .....</b>	<b>62</b>
<i>DOÇ. DR. TAHA ÇELİK</i>	
<b>EVALUATIONS ON THE VALUE-SOCIETY RELATIONSHIP WITHIN THE FRAMEWORK OF THE 'SHIP HADITH' .....</b>	<b>63</b>
<i>ASSOC. PROF. TAHA ÇELİK</i>	
<b>DEVİRİM SONRASI İRAN’DA DİNÎ DÜŞÜNCE VE DEĞERLER ALANINDA YAŞANAN TECRÜBE’NİN BİR TAHLİLİ.....</b>	<b>64</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ ASİYE TIĞLI</i>	
<b>AN ANALYSIS OF THE EXPERIENCE IN THE FIELD OF RELIGIOUS THOUGHT AND VALUES IN POST-REVOLUTION IRAN .....</b>	<b>66</b>
<i>DR. ASİYE TIĞLI</i>	
<b>AHLAKİ DEĞERLER BAKIMINDAN FÜTÜVVET TEŞKİLATI’NIN KUR’AN KAYNAKLI EĞİTİM METODU .....</b>	<b>68</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞE BETÜL ORUÇ</i>	
<b>QUR’AN-BASED EDUCATION METHOD OF THE FUTUWWA ORGANIZATION... 70 IN TERMS OF MORAL VALUES .....</b>	<b>70</b>
<i>DR. AYŞE BETÜL ORUÇ</i>	
<b>POSTMODERNİZM VE POSTENDÜSTRİYALİZMİN GÖLGESİNDE TOPLUM VE BİLİM.....</b>	<b>72</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ BEHÇET BATUR</i>	
<b>SOCIETY AND SCIENCE IN THE SHADOW OF POSTMODERNISM AND POST-INDUSTRIALISM .....</b>	<b>73</b>
<i>DR. BEHÇET BATUR</i>	
<b>MÜSLÜMAN BİREYİN KİMLİK İNŞASINDA TÜRK-İSLAM SANATLARI EĞİTİMİNİN KATKILARI ÜZERİNE BİR DENEME .....</b>	<b>74</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA ŞEYMA BOYDAK</i>	
<b>AN ESSAY ON THE CONTRIBUTIONS OF TURKISH-ISLAMIC ARTS EDUCATION IN THE CONSTRUCTION OF THE MUSLIM INDIVIDUAL IDENTITY .....</b>	<b>76</b>
<i>DR. FATMA ŞEYMA BOYDAK</i>	

<b>DİN ÖĞRETİMİ SÜREÇLERİ AÇISINDAN GELECEK/YARIN ALGISI “GAYB” KAVRAMI EKSENLİ BİR OKUMA .....</b>	<b>77</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ HASAN ÇETİNEL</i>	
<b>PERCEPTION OF THE FUTURE/TOMORROW IN TERMS OF RELIGIOUS EDUCATION PROCESSES A READING AXIS OF THE CONCEPT OF “THE UNSEEN” .....</b>	<b>78</b>
<i>DR. HASAN ÇETİNEL</i>	
<b>دور المراكز العلمية في تنشيط الحياة الفكرية والثقافية في بلاد السودان الغربي خلال القرنين 12 و 17 الميلاديين .....</b>	<b>79</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ MOHAMADOU ABOUBACAR MAIGA</i>	
<b>THE ROLE OF SCIENTIFIC CENTERS IN REVITALIZING INTELLECTUAL AND CULTURAL LIFE IN BİLĀD AS-SŪDĀN DURING THE 12TH AND 17TH CENTURIES AD .....</b>	<b>81</b>
<i>DR. MOHAMADOU ABOUBACAR MAIGA</i>	
<b>KUR'ÂN-I KERÎM'E GÖRE KAYNAĞI VE MUHTEVASI AÇISINDAN DEĞERLER ....</b>	<b>83</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET DEMİR</i>	
<b>VALUES IN TERMS OF SOURCE AND CONTENT ACCORDING TO THE QUR'AN .85</b>	
<i>DR. MEHMET DEMİR</i>	
<b>LOKMAN SURESİ 12-19. AYETLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLER EĞİTİMİNDEKİ MUHTEVA VE SÖYLEMİN ANALİZİ .....</b>	<b>87</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA MURAT BATMAN</i>	
<b>AN ANALYSIS OF CONTENT AND DISCOURSE IN VALUES EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE VERSES SURAH LUQMAN 12-19. ....</b>	<b>89</b>
<i>DR. MUSTAFA MURAT BATMAN</i>	
<b>DEĞİŞEN ŞARTLARIN VE TOPLUMSAL DEĞERLERİN ARAP ŞİİRİNDEKİ İZDÜŞÜMÜ OLARAK KLASİK ARAP ŞİİRİNDE MUKADDİME BÖLÜMÜNDE GÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER .....</b>	<b>91</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ SELÇUK PEKPARLATIR</i>	
<b>CHANGES IN THE MUQADDİMAH SECTION IN CLASSICAL ARABIC POETRY AS THE PROJECTION OF CHANGING CONDITIONS AND SOCIAL VALUES IN ARABIC POETRY .....</b>	<b>92</b>
<i>DR. SELÇUK PEKPARLATIR</i>	
<b>DEĞERLER EĞİTİMİNİN BİR PAYDAŞI OLARAK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ..</b>	<b>93</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ SÜMEYRA ARICAN</i>	
<b>NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AS A STAKEHOLDER OF VALUES EDUCATION .....</b>	<b>95</b>
<i>DR. SÜMEYRA ARICAN</i>	

<b>ÖĞRENCİLERİN DEĞER YÖNELİMLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: KKTC ÖRNEĞİ</b> .....	97
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ ÜMİT KALKAN</i>	
<b>AN ANALYSIS ON STUDENTS' VALUE ORIENTATIONS: THE EXAMPLE OF TRNC</b> .....	99
<i>DR. ÜMİT KALKAN</i>	
<b>DEĞİŞEN DİNDARLIK FORMLARI</b> .....	101
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN ERTİT</i>	
<b>CHANGING FORMS OF RELIGIOSITY</b> .....	103
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN ERTİT</i>	
<b>NİZÂR KABBÂNÎ'NİN القدس / KUDÜS ADLI ŞİİRİNİN MUHTEVA VE ÜSLUP TAHLİLİ</b> .....	105
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ YUSUF SAMİ SAMANCI</i>	
<b>CONTENT AND STYLE ANALYSIS OF NIZAR QABBANI'S POETRY القدس / JERUSALEM</b> .....	107
<i>DR. YUSUF SAMİ SAMANCI</i>	
<b>KÜLTÜREL KİMLİĞİN SANATA KATKISI "KAÇAR DEVRİ TEZYİNATI ÖRNEĞİYLE"</b> .....	109
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇİĞDEM ÖNKOL ERTUNÇ</i>	
<i>ÖĞR. GÖR. RIDVAN AK</i>	
<b>CONTRIBUTION OF CULTURAL IDENTITY TO ART "THE CASE OF THE "QAJAR PERIOD DESIGN"</b> .....	110
<i>DR. ÇİĞDEM ÖNKOL ERTUNÇ</i>	
<i>LECTURER RIDVAN AK</i>	
<b>SALGIN DÖNEMİNDE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNE İLİŞKİN METAFORLARI</b> .....	111
<i>HÜMEYRA TARHAN</i>	
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ RAHİME ÇELİK</i>	
<b>METAPHORS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS REGARDING RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE LESSON DURING THE EPIDEMIC PERIOD</b> .....	113
<i>HÜMEYRA TARHAN</i>	
<i>DR. RAHİME ÇELİK</i>	
<b>SON DÖNEM OSMANLI TAŞRA OKULLARINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİMİN ÖNEMLİ BİR FİĞÜRÜ: "MUALLİM-İ SÂNİLER"</b> .....	115
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ ERCİMET SARIAY</i>	

<b>AN IMPORTANT FIGURE OF EDUCATION IN THE LAST PERIOD OF OTTOMAN PROVINCIAL SCHOOLS: “MUALLIM-I SÂNİS” .....</b>	<b>117</b>
<i>DR. ERCİMET SARIAY</i>	
<b>TOPLUMLAR ARASI ETKİLEŞİM AKTÖRLERİNDEN BİRİ OLARAK POPÜLER KÜLTÜR VE GEÇMİŞTEN GELECEĞE YENİ NESİLLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ .....</b>	<b>118</b>
<i>DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMET KARAAĞAÇ</i>	
<b>POPULAR CULTURE AS ONE OF THE INTER-SOCIAL INTERACTION ACTORS AND ITS EFFECTS ON NEW GENERATIONS FROM PAST TO FUTURE .....</b>	<b>120</b>
<i>DR. MUHAMMET KARAAĞAÇ</i>	
<b>DİN EĞİTİMİ KURUMLARINDAN GELECEĞE ÇIKARSAMALAR.....</b>	<b>122</b>
<i>DR. ALİ KEMAL ACAR</i>	
<b>INFERENCES FROM RELIGIOUS EDUCATION INSTITUTIONS TO THE FUTURE. 124</b>	
<i>DR. ALİ KEMAL ACAR</i>	
<b>MODERNİZMLE GELEN KİMLİK BUNALIMINI MİLLİ VE DİNİ İDEALLER İNŞA EDEREK AŞMAK .....</b>	<b>126</b>
<i>DR. AYHAN ÇETİN</i>	
<b>TO OVERCOME THE IDENTITY CRISIS BROUGHT BY MODERNISM WITH BUILDING NATIONAL AND RELIGIOUS IDEALS .....</b>	<b>127</b>
<i>DR. AYHAN ÇETİN</i>	
<b>NUHBETÜ’L-EMSÂL’DEKİ MESELLER ÖRNEĞİNDE ARAP MESELLERİNİN AHLAKÎ DEĞERLER BAĞLAMINDA VERDİĞİ MESAJLAR.....</b>	<b>128</b>
<i>DR. DAVUT ERTEM</i>	
<b>THE MESSAGES OF THE ARAB FALLS IN THE CONTEXT OF ETHICAL VALUES, IN THE EXAMPLE OF THE PROJECTS IN NUHBETU’L-EMSAL .....</b>	<b>130</b>
<i>DR. DAVUT ERTEM</i>	
<b>DİJİTAL GELİŞMELER VE YENİ DÜNYA GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLERE ETKİSİ .....</b>	<b>132</b>
<i>DR. HANDAN YALVAÇ ARICI</i>	
<b>THE IMPACT OF DIGITAL DEVELOPMENTS AND NEW WORLDVIEWS ON THE TRANSFORMATION OF VALUES .....</b>	<b>134</b>
<i>DR. HANDAN YALVAÇ ARICI</i>	
<b>SOSYAL MEDYA ZEMİNİNDE DİNİ SÖYLEM: İMKÂNLAR VE SORUNLAR .....</b>	<b>136</b>
<i>DR. HÜSEYİN KASIM KOCA</i>	
<b>RELIGIOUS DISCOURSE ON SOCIAL MEDIA: OPPORTUNITIES AND PROBLEMS .....</b>	<b>138</b>
<i>DR. HÜSEYİN KASIM KOCA</i>	

<b>MODERN DÜNYADA GENÇLİK DİNDARLIK VE DEĞERLER: ISSP VERİLERİYLE TÜRKİYE ÜZERİNE BİR İNCELEME .....</b>	<b>139</b>
<i>DR. İSA CEYLAN</i>	
<b>YOUTH, RELIGIOUSNESS AND VALUES IN THE MODERN WORLD: A STUDY ON TURKIYE WITH ISSP DATA.....</b>	<b>141</b>
<i>DR. İSA CEYLAN</i>	
<b>MESCİDİME DOKUNMA! TÜRK KAMUSAL ALAN TECRÜBESİNDE GÖRÜLEN CİNSİYETÇİ TUTUMLARIN MESCİT ÖZELİNDEN ELEŞTİRİSİ .....</b>	<b>143</b>
<i>DR. MUSTAFA TAŞ</i>	
<b>DO NOT TOUCH MY TEMPLE! MASJID-CENTERED CRITICISM OF GENDER ATTITUDES IN TURKISH CORPORATE SPACE EXPERIENCE .....</b>	<b>145</b>
<i>DR. MUSTAFA TAŞ</i>	
<b>CHARACTER VALUES AS THE SUCCESS OF ECONOMIC AND CULTURAL DEVELOPMENT (COMPARISON OF ISLAMIC &amp; WESTERN SOCIETIES).....</b>	<b>147</b>
<i>DR. ARSHAD MUNİR</i>	
<i>DR. NASEEM AKHTER</i>	
<b>DEĞERLER EĞİTİMİNDE KUR'ANÎ BİR YÖNTEM: MESEL/TEMSİL YÖNTEMİ ....</b>	<b>148</b>
<i>ÖĞR. GÖR. DR. İSA ABİDOĞLU</i>	
<b>A QURANIC METHOD IN MORALS EDUCATION: MESAL/PARABLE METHOD. 149</b>	
<i>DR. İSA ABİDOĞLU</i>	
<b>EĞİTİMİN ŞAİRANE ELEŞTİRİSİ: KLASİK TÜRK ŞAİRLERİNİN KALEMİNDEN MEKTEP VE MEDRESELERDE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ .....</b>	<b>150</b>
<i>ÖĞR. GÖR. DR. YÜCEL ÜNLÜ AYDIN</i>	
<b>THE POETIC CRITIC OF EDUCATION: TEACHING METHODS IN SCHOOLS AND MADRASAS FROM THE PEN OF CLASSICAL TURKISH POETS.....</b>	<b>151</b>
<i>DR. YÜCEL ÜNLÜ AYDIN</i>	
<b>OKUL ÖNCESİNDE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ .....</b>	<b>152</b>
<i>ÖĞR. GÖR. HALİME NUR SEZER</i>	
<b>EXAMINATION OF GRADUATE THESES ON PRESCHOOL RELIGIOUS EDUCATION.....</b>	<b>153</b>
<i>LECTURER HALİME NUR SEZER</i>	
<b>SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR EKOLOJİK HABİTUS OLUŞTURMADA DEĞER YARATICI BİR MEKANİZMA OLARAK DİN .....</b>	<b>154</b>
<i>ARŞ. GÖR. DR. BETÜL CAN</i>	

<b>RELIGION AS A VALUE-CREATING MECHANISM IN FORMING A SUSTAINABLE ECOLOGICAL HABITUS.....</b>	<b>155</b>
<i>DR. BETÜL CAN</i>	
<b>TAHA ABDURRAHMAN DÜŞÜNÇESİNDE İNSAN.....</b>	<b>156</b>
<i>ARŞ. GÖR. DR. MERYEM KARDAŞ</i>	
<b>UNDERSTANDING OF HUMAN IN TAHA ABDURRAHMAN .....</b>	<b>157</b>
<i>DR. MERYEM KARDAŞ</i>	
<b>MÜSLÜMAN'IN YENİSİ OLUR MU? ALİ NAR'IN UZAY ÇİFTÇİLERİ ADLI ROMANINDA MÜSLÜMAN KİMLİĞİNİN TARTIŞMALI SINIRLARI .....</b>	<b>158</b>
<i>ARŞ. GÖR. DR. NESRİN AYDIN SATAR</i>	
<b>ARE SUPER-SCIENTIFIC UTOPIC MUSLIMS REALLY NEW? THE POLEMICAL BORDERS OF MUSLIM IDENTITY IN SPACE FARMERS.....</b>	<b>159</b>
<i>DR. NESRİN AYDIN SATAR</i>	
<b>İNSAN ÖZÜNÜN TEMEL PROBLEMATİĞİ: İNSAN NEDİR?.....</b>	<b>160</b>
<i>ARŞ. GÖR. DR. TUĞBA GÜNAL</i>	
<b>FUNDAMENTAL PROBLEMATIC OF HUMAN ESSENCE: WHAT IS HUMAN?....</b>	<b>162</b>
<i>DR. TUĞBA GÜNAL</i>	
<b>DEĞER EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE ÖLÜM EĞİTİMİNİ DÜŞÜNMEK .....</b>	<b>164</b>
<i>ARŞ. GÖR. DR. VAHDEDDİN ŞİMŞEK</i>	
<b>THINKING OF DEATH EDUCATION IN THE FRAMEWORK OF VALUE EDUCATION.....</b>	<b>166</b>
<i>DR. VAHDEDDİN ŞİMŞEK</i>	
<b>NİZÂMİYYE VE MÜSTANSİRİYYE MEDRESELERİNDE DERS OKUMUŞ BİR ÂLİM: İBRÂHİM B. ÖMER EL-CA'BERÎ'NİN (Ö.732/1332) HAYATI VE ESERLERİ .....</b>	<b>168</b>
<i>ARŞ. GÖR. HALİL İBRAHİM ÜREN</i>	
<b>A SCHOLAR WHO STUDIED IN THE NIZÂMİYAH AND THE MUSTANSİRİYYAH MADRASAHS: THE LIFE AND BOOKS OF İBRAHİM İBN OMAR AL-JA'BARİ (D. 732/1332) .....</b>	<b>169</b>
<i>RES. ASST. HALİL İBRAHİM ÜREN</i>	
<b>HAY B. YAKZAN KURGUSU EKSENİNDE NÜBÜVVETİN FONKSİYONU.....</b>	<b>170</b>
<i>ARŞ. GÖR. KAZIM EMRE AKIN</i>	
<b>ON THE AXIS OF THE FICTION OF THE HAY B. YAKZAN THE FUNCTION OF PROPHETHOOD .....</b>	<b>172</b>
<i>RES. ASST. KAZIM EMRE AKIN</i>	

<b>TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE SOSYOLOJİK BİR PROBLEM OLARAK KUŞAKLAR....</b>	<b>174</b>
<i>ARŞ. GÖR. MUHAMMED MÜCAHİD DALKILIÇ</i>	
<b>SOCIAL CHANGE AND GENERATIONS AS A SOCIOLOGICAL PROBLEM.....</b>	<b>175</b>
<i>RES. ASST. MUHAMMED MÜCAHİD DALKILIÇ</i>	
<b>ÖZGÜRLÜĞÜN SINIRI ONUN DEĞERİ MİDİR? .....</b>	<b>176</b>
<i>ARŞ. GÖR. NURİ ÇİÇEK</i>	
<i>ARŞ. GÖR. FEYZA DEMİR ÇİÇEK</i>	
<b>IS THE LIMIT OF FREEDOM ITS VALUE? .....</b>	<b>177</b>
<i>RES. ASST. NURİ ÇİÇEK</i>	
<i>RES. ASST. FEYZA DEMİR ÇİÇEK</i>	
<b>İSLAM EĞİTİMİNDE GEÇMİŞ İÇERİĞİ TEKRAR İLE GELECEĞİ İNŞÂ MÜMKÜN MÜ? .....</b>	<b>178</b>
<i>ARŞ. GÖR. ŞEYMA ÇİÇEK</i>	
<b>IS IT POSSIBLE TO BUILD THE FUTURE BY REPETITION OF PAST CONTENT IN ISLAMIC EDUCATION? .....</b>	<b>179</b>
<i>RES. ASST. ŞEYMA ÇİÇEK</i>	
<b>GÜNDELİK HAYATIN MESAFELENDİRİLMESİNDE DİNSEL KODLARIN YERİ .....</b>	<b>180</b>
<i>ARŞ. GÖR. TUĞBA BÜYÜKTOSUNOĞLU YAYLALI</i>	
<b>THE PLACE OF RELIGIOUS CODES IN DISTANCE OF EVERYDAY LIFE .....</b>	<b>182</b>
<i>RES. ASST. TUĞBA BÜYÜKTOSUNOĞLU YAYLALI</i>	
<b>BİLGİYE ULAŞMANIN BİR YOLU OLARAK CEHALETİN DEĞERİ .....</b>	<b>184</b>
<i>ARŞ. GÖR. FEYZA DEMİR ÇİÇEK</i>	
<i>ARŞ. GÖR. NURİ ÇİÇEK</i>	
<b>THE VALUE OF IGNORANCE AS A WAY OF ACCESSING KNOWLEDGE .....</b>	<b>185</b>
<i>RES. ASST. FEYZA DEMİR ÇİÇEK</i>	
<i>RES. ASST. NURİ ÇİÇEK</i>	
<b>DEĞERLER ÇERÇEVESİNDE DİN EĞİTİMCİSİNİN EĞİTİMİ: AKADEMİSYENLER ÜZERİNDE FENOMENOLOJİK BİR ARAŞTIRMA .....</b>	<b>186</b>
<i>TUBA KURT</i>	
<i>ARŞ. GÖR. MEHMET KOYUNCU</i>	
<b>A PHENOMENOLOGICAL STUDY ON THE PERCEPTIONS OF RELIGIOUS EDUCATION ACADEMICIANS ON VALUE EDUCATION IN UNIVERSITY .....</b>	<b>188</b>
<i>TUBA KURT</i>	
<i>RES. ASST. MEHMET KOYUNCU</i>	



<b>AHLÂKİ LİDERLİK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ</b> .....	190
<i>AHMET KILIÇ</i>	
<b>DEVELOPING THE MORAL LEADERSHIP SCALE</b> .....	191
<i>AHMET KILIÇ</i>	
<b>YAYGIN DİN EĞİTİMİNDE ‘İDEAL İNSAN’ MODELİ: ŞEYHLER</b> .....	192
<i>AHMET KILIÇ</i>	
<b>THE 'IDEAL HUMAN' MODEL IN NON-FORMAL RELIGIOUS EDUCATION: SHEIKHS</b> .....	193
<i>AHMET KILIÇ</i>	
<b>İKBAL İLE YENİDEN İNSAN</b> .....	194
<i>AZİZE KÖSE</i>	
<b>HUMAN AGAIN WITH İKBAL</b> .....	196
<i>AZİZE KÖSE</i>	
<b>DİN EĞİTİMİNDE BİR DEĞER OLARAK “MERHAMET” KAVRAMI: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS KİTAPLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME ...</b>	198
<i>NİLÜFER EVGİNER</i>	
<b>THE CONCEPT OF "COMPASSION" AS A VALUE IN RELIGIOUS EDUCATION: A STUDY OF COURSE BOOKS ON RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE</b> .....	200
<i>NİLÜFER EVGİNER</i>	
<b>SİNİFSAL ANLAMDA DAHA EŞİT BİR GELECEK İNŞA ETMENİN İMKAN VE FIRSATLARI</b> .....	202
<i>ESRA BACAĞ</i>	
<b>THE POSSIBILITIES AND OPPORTUNITIES OF ESTABLISHING A MORE EQUAL FUTURE IN TERMS OF SOCIAL CLASS</b> .....	204
<i>ESRA BACAĞ</i>	
<b>DIŞ POLİTİKA VE DİN İKİLİSİ</b> .....	206
<i>HATİCE ÖZ</i>	
<b>FOREIGN POLICY AND RELIGION</b> .....	207
<i>HATİCE ÖZ</i>	
<b>“MAKBUL DİNDAR” DAN “MAKUL DİNDAR” A: DİN DERSİ PROGRAMLARININ İNSAN ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞİM (1982-2000)</b> .....	208
<i>HÜLYA GÜVEN</i>	
<i>PROF. DR. AYŞE ZİŞAN FURAT</i>	

<b>FROM “ACCEPTABLE RELIGIOUS MAN” TO “REASONABLE RELIGIOUS MAN”: TRANSFORMATION OF THE PERCEPTION OF “HUMAN” IN RELIGION COURSES BETWEEN 1982 AND 2000 .....</b>	<b>210</b>
<i>HÜLYA GÜVEN PROF. DR. AYŞE ZİŞAN FURAT</i>	
<b>AHLAKİ DEĞERLER VE DİN .....</b>	<b>212</b>
<i>MERVE SEVDE UÇAR</i>	
<b>MORAL VALUES AND RELIGION.....</b>	<b>213</b>
<i>MERVE SEVDE UÇAR</i>	
<b>KURAN’IN DİJİTALLEŞTİRİLMESİNDE YAPAY ZEKÂ.....</b>	<b>214</b>
<i>MERYEM ÖZMEN-YAYLAK</i>	
<b>THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN DIGITALIZING THE QURAN .....</b>	<b>216</b>
<i>MERYEM ÖZMEN-YAYLAK</i>	
<b>THE ‘WEAPONISATION’ OF FACEBOOK: HATE SPEECH AGAINST THE ROHINGYA MUSLIM MINORITY .....</b>	<b>218</b>
<i>MUHAMMAD ROMADHON MUBAROK</i>	
<b>KUR’AN-I KERİM’DE GEÇEN BAZI İNSANİ DEĞERLERİN ANALİZİ (YUSUF SURESİ ÖRNEĞİ).....</b>	<b>219</b>
<i>MURAD SEFEROĞLU</i>	
<b>THE ANALYSIS OF SOME HUMAN VALUES IN THE QUR’AN (AN EXAMPLE IN SURAH YUSUF) .....</b>	<b>220</b>
<i>MURAD SEFEROĞLU</i>	
<b>OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMININ DEĞERLER VE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK AÇISINDAN İNCELENMESİ.....</b>	<b>221</b>
<i>NERMİN BİLİCİ ÖĞR. GÖR. HALİME NUR SEZER</i>	
<b>INVESTIGATION OF THE PRESCHOOL EDUCATION CURRICULUM IN TERMS OF VALUES AND MULTICULTURALISM.....</b>	<b>223</b>
<i>NERMİN BİLİCİ LECTURER HALİME NUR SEZER</i>	
<b>TÜRK - İSLAM KÜLTÜRÜ VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİ UYUMU/UYUŞMAZLIĞI</b>	<b>225</b>
<i>YAŞAR ONUR TATLICIOĞLU</i>	
<b>TURKISH - ISLAMIC CULTURE AND ISTANBUL CONVENTION COMPATIBILITY / INCOMPATIBILITY .....</b>	<b>227</b>
<i>YAŞAR ONUR TATLICIOĞLU</i>	

**DİNİ EĞİTİMDE MANİPÜLASYON VE İNSAN FAKTÖRÜ: SKOLASTİK DÖNEM  
ÖRNEĞİ ..... 229**

*YUSUF ŞAHİN*

**MANIPULATION AND THE HUMAN FACTOR IN RELIGIOUS EDUCATION: THE  
EXAMPLE OF THE SCHOLASTIC PERIOD..... 231**

*YUSUF ŞAHİN*

---

---

## ***DİJİTALLEŞEN DİN EĞİTİMİ: PARADİGMAL BİR DEĞİŞİM Mİ?***

***Prof. Dr. Ayşe Zişan FURAT***

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü  
zisanfurat@istanbul.edu.tr

---

---

Din eğitimi felsefesi ve pratiği neşet ettiği sosyal ve fiziksel koşullara bağımlı bir yapı sergilemektedir. Siyasi ve politik gelişmeler, toplumsal değişimler, teknolojik ilerlemeler ve özellikle de dış dünyaya yönelik anlama ve anlamlandırma biçimlerindeki dönüşüm, din eğitiminin gerek kavramsal çerçevesinin gerekse uygulamalarının şekillenmesine neden olmaktadır. Söz konusu (yeniden) şekillenmelerin bir bölümü paradigma değişimi olarak tanımlanabilecek ölçüde din eğitimi anlayışının geneline yönelik farklılaşmaları beraberinde getirmiştir.

Nitekim, 19. yüzyılda ulus devletlerin ortaya çıkışı din eğitimi alanında bu şekilde bir paradigma değişiminin oluşmasına neden olmuştur. Dönemde devletleşen eğitim anlayışının yaygınlaşması neticesinde din eğitiminin din dersi formatında okul programlarının içerisinde yer almaya başlamıştır. Bu şekilde eğitimin temel felsefesinin ve de amaçlarının dönüşümü pratikte dini eğitimden din eğitimine geçiş anlamına gelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında kültürlerarası iletişimin artışı, diğer bir paradigma değişimini tetiklemiştir. Din eğitiminin kültürelleşmesi, bir diğer ifade ile 'kültürel bir olgu olarak dinin' din derslerine konu edilmesi, din eğitimi uygulamalarındaki çeşitlenmeyi beraberinde getirmiştir. Çokkültürlü, kültürlerarası din eğitimi yaklaşımları bunlardan sadece birkaçıdır.

21. yüzyılın başında teknoloji ve dolayısıyla da kitle iletişim araçlarında meydana gelen gelişmeler ise din eğitiminin yöntemlerine ilişkin geniş kapsamlı tartışmaların gündeme gelmesine neden olmuştur. Görsel ve işitsel medyanın yanı sıra internetin sunduğu imkanların gündelik ve profesyonel hayatta edindiği yer, günümüzde dijitalleşmenin pek çok alanda olduğu gibi din eğitimi alanındaki olası etkilerinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Kovid-19 pandemisi ile dijitalleşmenin hayatın vazgeçilmez bir parçası haline dönüşmesi yapılan tartışmalara ivme kazandırmış; din ve eğitimi açısından genellikle işlevsellik ekseninde ele alınan konunun kapsamında önemli ölçüde bir genişlemenin meydana gelmesine neden olmuştur. Metaverse ise dijitalleşmenin bireysel ve toplumsal dini hayatın merkezi bir

bileşeni olacak bir noktaya eriştiği kabulünden hareketle tartışmalara eklemlenmiş görünmektedir.

Dijitalleşmenin din eğitimi alanındaki yansımalarını tartışmayı amaçlayan bu çalışmada, dijital din ve din okuryazarlığı kavramlarından yola çıkarak dünya genelinde konuya yönelik yapılan tartışmalar ele alınacaktır. Böylelikle dijitalleşmenin din eğitimi açısından yeni bir paradigma oluşturma potansiyeline sahip olup olmadığı temel sorusuna yanıt bulunmaya çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Paradigma, Dijitalleşme

---

---

## ***DIGITALIZED RELIGIOUS EDUCATION: A PARADIGM SHIFT?***

***Prof. Dr. Ayşe Zişan FURAT***

---

---

The main philosophy of religious education, and subsequently its practice has always been dependent on the social and physical conditions which it originated from. Political developments, social changes, technological advancements, and particularly transformation in the ways of perceiving and interpreting the external world shape both the conceptual framework and the implementation of religious education. Sometimes such reshaping(s) have brought along some severe challenges which can affect all components of religious education. The changes arose from these challenges can lead to actual paradigm shifts or might be interpreted as one.

As a matter of fact, one of the earliest examples of such paradigm shift in religious education was introduced by the emergence of nation states. In the 19<sup>th</sup> century, the spreading practice of nationalization in the field of education had resulted in the inclusion of religion courses to the school programs. In other words, changing philosophy and aims of education has *de facto* meant the transition from religious education to religion courses. The increase in intercultural communication in the second part of the 20<sup>th</sup> century triggered another paradigm shift. The culturalization of religious education, i. e. addressing religion as a cultural phenomenon in the religion courses, has led to the introduction of various practices in religious education. Multireligious and intercultural approaches applied in the courses are among those.

The 21<sup>st</sup> century's technological advancements, and developments in the mass media owing to them, have introduced several extended discussion topics mainly on the methodological aspects of religious education. Particularly, the opportunities that the internet offers for daily and professional life has led to the novel inquiries on the potential effects of digitalization in religious education, as in many other fields. Covid-19 has accelerated the discussions by ascertaining that the digitalization has become an essential part of human's life. The scope of digitalization discussions in the fields of religion and education, which have conventionally been centered around the functionality of new media has widened to a great extent. It appears that, the final challenge, broadening interest towards the metaverse has brought additional discussion topics to

the agenda by utilizing the assumption that digitalization has become a central component of individual and social religious life.

Based upon these developments, this paper aims to discuss the reflections of digitalization in the field of religious education by featuring the concepts of digitized religion and religious literacy that dominates the ongoing discussions around the globe. Thus, it seeks to find answers to the essential question of whether digitalization has the potential to lead to a paradigm shift in terms of religious education.

**Keywords:** Religious Education, Paradigm, Digitalization

---

---

المدرسة النظامية، وأثرها في التغيير الفكري: الإمامان الغزالي وابن الجوزي  
نموذجاً

استاذ مشهور الحبازي

جامعة القدس

mhabazi@staff.alquds.edu

---

---

في النصف الثاني من القرن الخامس الهجريّ بلغ المدّ الشيعي العبيديّ (الإسماعيليّ) ذروته، حيث تمكّن بمساعدة البويهيين، وزراء الخلافة العباسيّة من الاستيلاء على بغداد، ما دفع الخليفة القائم بأمر الله، رضي الله عنه، إلى الاستنجاد بالسلطان السلجوقيّ "طغرل بك"، الذي لبّى النداء وتمكّن من القضاء على دولة البويهيين، وبدأ حرباً دروساً مع العبيديين، ثمّ تابع ابن أخيه محمد ألب أرسلان جهوده في محاربة الدولة العبيدية في بلاد الشام، والإسماعيلية الباطنية في المشرق الإسلاميّ وترسيخ الإسلام السنّيّ.

وزر للسلطانين محمد ألب أرسلان، وابنه ملكشاه، الوزير نظام الملك، أبو علي، الحسن بن علي الطوسيّ، الذي رأى بحكمته، وعلمه، وحُسن إدارته، وحبّه منقطع النظر للعلم وأهله، والدعوة إليه، أنّ مواجهة الأخطار التي يواجهها العالم الإسلاميّ من قبل الدولة العبيدية، والإسماعيلية الباطنية لا يتمّ بالجيش والسياسة وحدهما، بل لا بدّ من مواجهته بالعلم والفكر، فكان أن بنى المدارس النظاميّة، في أهم مدن الإسلام وقتذاك: أصفهان، ونيسابور، وهرات، وبلخ، والبصرة، وبغداد، وغيرها.

كان أهمّ تلك المدارس المدرسة النظاميّة ببغداد، التي كان لها دور مهمّ في تخريج أفواج كثيرة من العلماء، انتشروا في مختلف أنحاء العالم الإسلاميّ، ينشرون الإسلام، ويُعزّزون قيمه ومبادئه في نفوس عامّة المسلمين وخاصّتهم على حدّ سواء، وكان من أشهر هؤلاء العلماء حجّة الإسلام أبو حامد الغزاليّ (ت 505 هـ)، وعبد الرّحمن بن الجوزيّ (ت 597 هـ) الأوّل كان صديقاً مقرباً من سلاطين السلاجقة، ووزيرهم نظام الملك في نهاية القرن الخامس الهجريّ، استخدم التدريس والمؤلفات وسيلة للتغيير. والثاني كان مقرباً من الخلفاء العباسيين في نهاية القرن السادس الهجريّ، استخدم الوعظ والمؤلفات وسيلة للتغيير، كما كان كليهما دنيئاً ورعاً غيوراً على الإسلام وأهله، وقد نجح كلاهما في تحقيق أهداف المدارس النظاميّة.



في هذا البحث سأحدّث باختصار عن المدارس النظامية، وأهداف إنشائها، وعن المدرسة النظامية ببغداد، ودورها في تحقيق تلك الأهداف، وعن دور اثنين من أهم مدرّسيها، وهما: الإمام أبي حامد الغزالي، والإمام عبد الرحمن بن الجوزي، ودورهما في تحقيق تلك الأهداف من خلال دروسهما ومواظهما، ومؤلفاتهما.

---

---

**THE NIZAMIYYA SCHOOL AND ITS IMPACT ON  
INTELLECTUAL CHANGE: THE TWO IMAMS AL-GHAZALI  
AND IBN AL-JAWZI AS A MODEL**

*Prof. Dr. Mashhour Al-Habbazi*

---

---

In the second half of the fifth century AH, the Shiite Ubaidi (Ismaili) tide reached its climax, when, with the help of the Buyids, the ministers of the Abbasid Caliphate, was able to seize Baghdad, which prompted the Caliph Al-Qaim by the command of God, may God be pleased with him, to seek the help of the Seljuk Sultan "Tughrul Bey", who He answered the call and was able to eliminate the state of the Buyids, and began a war of lessons with the Ubaidis, then his nephew Muhammad Alp Arslan continued his efforts in fighting the Ubaid state in the Levant, the esoteric Ismailis in the Islamic East and the consolidation of Sunni Islam.

The Minister of the Sultans Muhammad Alp Arslan, and his son Malikshah, the vizier Nizam al-Malik, Abu Ali, al-Hasan bin Ali al-Tusi, who saw with his wisdom, knowledge, good management, and unparalleled love for science and its people, and the call to it, that facing the dangers facing the Islamic world by the Ubaid state And the esoteric Ismailism is not accomplished by armies and politics alone, but rather it must be confronted with science and thought, so it was the structures of the regular schools, in the most important cities of Islam at that time: Isfahan, Nishapur, Herat, Balkh, Basra, Baghdad, and others.

these schools was the regular school in Baghdad, which had an important role in graduating many groups of scholars, who spread throughout the Islamic world, spreading Islam, and promoting its values and principles in the hearts of the general.

The most important of Muslims and their own alike. Hamid Al-Ghazali (d. 505 AH), and Abd al-Rahman ibn al-Jawzi (d. 597 AH), the first was a close friend of the Seljuk sultans, and their minister Nizam al-Mulk at the end of the fifth century AH, used teaching and books as a means of change. The second was close to the Abbasid caliphs at the end of the sixth century AH. He used preaching and writings as a means of change, as both were pious and zealous about Islam and its people, and both of them succeeded in achieving the goals of the regular schools.

In this research, I will talk briefly about the regular schools, the goals of their establishment, the regular school in Baghdad, and its role in achieving those goals, and the role of two of its most important teachers, namely: Imam Abu Hamid Al-Ghazali and Imam Abdul Rahman bin Al-Jawzi, and their role in achieving these goals through Their lessons, sermons, and books.

---

---

## *KUR'ÂNÎ DEĞERLERDEN BİRİ OLARAK DİN*

*Prof. Dr. Sevgi TÛTÛN*

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
sevgi.tutun@ikc.edu.tr

---

---

Değer toplumların temelini oluşturan, geliştiren ve geleceklerini şekillendiren maddi manevi unsurlar olarak veya hem toplumların sahip olduğu inanç, fikir ve kuralları hem de onları inşa eden tasavvurları ifade eden bir kavram olarak tarif edilebilir. Değerler din, ahlak, hukuk, ekonomik, sanat ve başka alanlarda da kendini göstermektedir. Bizim üzerinde duracağımız husus ise Kur'anî bir değer olarak tanımlayabileceğimiz ve Kur'an'ın bazı ayetlerinde de işaret edilen "din değeri" olacaktır. Aslında Allah'ın insanlığa son hitabı olan Kur'an başlı başına bir değer olmakla beraber bizzat Kur'an'ın kendisi değerlerin ilahi boyuttaki karşılığına da atıflarda bulunmaktadır. Kur'an'ın atıfta bulunduğu bu değerlerin içerisinde din ayrı bir öneme sahiptir. Zira modern dünyada din, en çok kayba uğrayan değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle Kur'an'da bir değer olarak bahsedilen Din olgusunun hangi ayetlerde değer bağlamında dile getirildiği ve Kur'an'ın kendi bütünlüğü içerisinde nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde durmaya çalışacağız. Konumuz çerçevesinde değer kavramının karşılığı olarak Kur'an'da yer alan ve kıymet kökünden gelen kayyim/kayyime kelimelerinin Din kelimesiyle irtibatlı olarak kullanıldığı ayetler ele alınacaktır. Ardından ayetlerin değer bağlamında dine vurgu yaptığı hususlar üzerinde durulacaktır. Kur'an'ın kavram dünyasında değer olarak sunulan Din'in anlam, kapsam ve niteliğini ortaya koymaya çalışacak ve Kur'an'ın değer olarak sunduğu Din ile kastettiği realiteyi ve diğer değerler ile nasıl bir bağlantı içinde olduğunu inceleyeceğiz. Böylece değer olarak Din'in toplumu yetiştirme, inşa etme ve yönlendirmedeki rolünü açıklamaya gayret edeceğiz. Diğer yandan Dini bir değer olarak algılamayan toplumların Kur'an'da bu realiteye karşı tutumlarını gözden geçireceğiz. Kısacası Din olgusuna Kur'anî bir perspektiften yaklaşarak günümüzdeki Din algısını irdeleyeceğiz.

**Anahtar Kelimeler:** Kur'an, Tefsir, Değer, Din, İslam

---

---

**RELIGION AS ONE OF THE VALUES OF THE QUR'AN**

***Prof. Dr. Sevgi TÛTÛN***

---

---

Value can be described as the material and spiritual elements that form the basis of societies, develop them and shape their future or as a concept that expresses both the beliefs, ideas and rules that societies have and the imaginations that build them. Values also manifest themselves in religion, morality, law, economic, art and other areas. The point on which we will focus will be the “value of religion”, which we can define as a value of the Qur'an and which is also indicated in some verses of the Qur'an. In fact, the Qur'an, which is the last address of Allah to humanity, is a value in itself, the Qur'an itself also refers to the equivalent of values in the divine dimension. Among these values to which the Qur'an refers, religion has a separate importance. Because in the modern world, religion appears to us as the most lost value. From this point of view, we will try to focus on which verses express the phenomenon of Religion mentioned as a value in the Qur'an in the context of value and how the Qur'an should be understood in its entirety. Within the framework of our topic, the verses in the Qur'an in which the words kayyim / kayyime, which come from the root of 'kymet' and are used in connection with the word Religion, will be discussed as the equivalent of the concept of value. Then, it will be emphasized on the issues that the verses emphasize religion in the context of value. We will try to reveal the meaning, scope and nature of the Religion presented as a value in the conceptual world of the Qur'an, and we will examine the reality that the Qur'an means by the Religion presented as a value, and how it is connected with other values. Thus, we will strive to explain the role of Religion as a value in cultivating, building and guiding society. On the other hand, we will review the attitudes of societies that do not perceive religion as a value towards this reality in the Qur'an. In short, we will approach the phenomenon of Religion from a Qur'anic perspective and examine the perception of Religion today.

**Keywords:** Qur'an, Tafsir, Value, Religion, Islam

---

---

**GELENEK ve GELECEK: AHLAK VE ETİK ya da EYLEM ve YASA  
DİYALEKTİĞİ AÇISINDAN MODERNİZM**

**Doç. Dr. Abdulhan ÜNLÜSOY**  
İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
abdulhanunlusoy@gmail.com

---

---

Toplumsal bir varlık olarak insan, içinde bulunduğu toplumun dünya algısı, sahip olunan değerler, o toplumun rasyonellik algıları ile bütün bunların ürettiği verilerle doğrudan ilgilidir. İnsan varoluşunun bu toplumsal belirlenimlerinin yanında bireye dönük, bireyin istenç ve özgürlüğü planında ele alınması gereken hususların varlığı da gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla insan, bahsi geçen toplumsal ve bireysel konuların dinamizmi içinde bütüncül olarak ele alınması gereken ontik bir varoluş sergiler.

Modernizm süreçleriyle birlikte insani varoluş açısından psikolojik, sosyolojik, entelektüel, kültürel v.b. bağlamlarda ele alınabilecek bir takım yeni ve özel durumların gündeme geldiği görülür. Geneli itibariyle modern toplumlarda bütün içerimleriyle geleneğin etki alanının azaldığı, toplumsal anlamdaki hızlı değişmeye bağlı olarak modernizmle birlikte gelen rasyonelleşme, özgürlük gibi konuların bireyselleşme lehine yeni durumları gündeme getirdiği görülmektedir. Sonuç olarak modern toplumların her alanında bireyselleşme ve çoğulcu yaklaşımların artması söz konusudur.

Toplumsal anlamda bireyselliğin en büyük zararı gelenek üzerinde olmuştur. Çünkü bireysellik, modern toplumlarda geçmişle ilginin kesilmesi, geçmiş nesillerle olan bağın koparılarak geçmişe olan aidiyet duygusunun zayıflaması şeklinde gelişmiştir. Yani modern toplum, geçmişle olan geleneksel bağın koparılarak tam bir bireyselliğin öne çıktığı bir insani durumu teşvik eder.

Modern toplumların bireysellik üzerine temellenen insan algısı, her tür homojen toplumsal varoluşun karşısındaki bireysel kimlik üzerine vurgu yapan bir özelliğe sahiptir. Bu durum, belirli bir kolektivitinin yokluğu ve toplumsal anlamdaki her türlü merkezden uzaklaşmayı beraberinde getirir. Baumann'ın ifadesiyle modern toplumlarda akışkan modernlik durumları yaşanır. Bu toplumlar, katı sınırları ifade eden her tür siyasi, politik, ekonomik ve hatta sınırlayıcı sanatsal baskı mekanizmalarının kısılcasına riayet etmezler. Buna karşılık insan varoluşunun bunlardan kurtuluş lehine

her tür potansiyelinin yaratıcı bir şekilde ortaya çıkarılmasının yolu aranmalıdır.

Bütün bunlara karşı gelenek söz konusu olduğunda geleneğin temel özelliğinin kuşaklararası teorik ve pratik iletim ya da iletişim olduğu görülür. Geçmişin tevarüsü, her türlü maddi ve manevi alana ait pratiklerle birlikte kişi ve topluma dönük yönüyle geleneğin temel özelliğidir. Bu açıdan geleneğin en baş özelliğini, insani yaşam alanındaki eylemin amacına ve standartlarına yönelik getirdiği yaptırımlar oluşturur. Bu anlamda gelenek, insani yaşam alanını teorik ve pratik yönden etkileyen asli bir öge olarak alınmalıdır.

Aslında gelenek, geçmişe ait deneyim ve tecrübelerin birikimsel bir şekilde sonraki nesillere aktarımıdır. Bu açıdan ele alındığında geleneğin, kültür ve bu kültürün tekrarı ile birlikte sürekliliğiyle doğrudan ilgisi vardır. Gelenek planında yapılan, aslında, toplumsal anlamda bireyselliğin aşılarak toplumsal tecrübeye bağlanmaktadır. Gelenek, daha önceki insanların yaşamış tecrübelerinin aktarımı anlamında geçmişin şimdi üzerindeki yapıcı, düzeltici bir yansıması olmaktadır. Geleneğin asıl önem ve işlevi buradadır. Şimdinin geçmişin geleneksel kodlarına bağlı olarak ele alınması ve oradan hareketle toplumsal yapının şekillendirilmeye çalışılmasıdır.

Gelenek, insani varoluşu anlamlandırarak insanı zamansal ve mekânsal olarak konumlandırıp insanın yaşadığı anın geçmişle bağlantısını kurmak suretiyle insanı bir değer ve anlam varlığı haline getirip onu bir bütünsellik içine yerleştirir. Bu gayret tamamen insanın herhangi bir nesne olmak düzeyinden çıkarılması, onun kültürel ve tarihsel bir süje haline getirilmesidir. Bu anlamda geleneğin; insanı, bütün bunları gerçekleştirmede onu bir zahmetten kurtarma, geçmişin devralınması yoluyla yaşamı kolaylaştırma boyutu vardır.

Bu bildiride modern dönemlerin gelenek açısından sergilediği bir kriz durumuna dikkat çekilecek, gelenek ile modern arasında gerçekleşen iletişimsizlik şeklindeki kopuş durumuna, geleneğin her türlü negatif, sınırlamacı ve müdahale edici yönüne yapılan vurgularla birlikte gelenekten kopuşun; geleneği totaliter, inşacı ve buyurucu bir karaktere gönderme yapan bir yapı olarak görülmesi sonucu onu bir folklore, değersiz bir metaya dönüştürmenin toplumsal ve bireysel zararları üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Modernizm, Gelenek, Ahlak

---

---

***TRADITION and THE FUTURE: MODERNISM in TERMS of  
MORAL and ETHICS or ACTION and LAW DIALECTIC***

***Doç. Dr. Abdulhan ÜNLÜSOY***

---

---

As a social being, human beings are directly related to the society's perception of the world, the values held, the rationality perceptions of that society and the data produced by all of these. In addition to these social determinations of human existence, the existence of issues that should be addressed in the plan of the individual's will and freedom should not be overlooked. Therefore, human exhibits an ontic existence that should be handled holistically within the dynamism of the social and individual issues mentioned.

Along with the processes of modernism, a number of new and special situations can appear to consist of psychological, sociological, intellectual, cultural etc. in terms of human existence. It is seen that a number of new and special situations that can be dealt with in contexts come to the fore. In general, it is seen that the influence of tradition with all its implications has decreased in modern societies, and the issues such as rationalization and freedom coming with modernism due to the rapid change in the social sense bring new situations in favor of individualization. As a result, there is an increase in individualization and pluralistic approaches in all areas of modern societies.

In the social sense, the greatest damage to individuality has been on tradition. Because individuality has developed in modern societies in the form of cessation of interest in the past and the weakening of the sense of belonging to the past by severing the ties with past generations. That is, modern society encourages a human condition in which full individuality emerges by breaking the traditional link with the past.

The human perception of modern societies, which is based on individuality, has a feature that emphasizes individual identity against all kinds of homogeneous social existence. This situation brings with it the absence of a certain collectivity and all kinds of social decentralization. With itself as Baumannsaid, fluid modernity situations are experienced in modern societies. These societies do not abide by the grip of any kind of political, political, economic or even restrictive mechanisms of artistic oppression that express rigid boundaries. On the other hand, a way should be sought for



creatively revealing all kinds of potentials of human existence in favor of liberation from them.

Against all these, when it comes to tradition, it is seen that the main feature of tradition is intergenerational theoretical and practical transmission or communication. Inheritance of the past, together with the practices of all kinds of material and spiritual fields, is the main feature of the tradition in terms of personal and social aspects. In this respect, the most prominent feature of the tradition is the sanctions imposed on the purpose and standards of the action in the field of human life. In this sense, tradition should be taken as an essential element that affects the field of human life theoretically and practically.

In fact, tradition is the cumulative transfer of experiences and experiences from the past to the next generations. From this point of view, tradition is directly related to culture and its continuity with its repetition. In fact, what is done in the traditional plan is to be connected to social experience by overcoming individuality in the social sense. Tradition is a constructive and corrective reflection of the past on the present, in the sense of transferring the lived experiences of previous people. The main importance and function of tradition is here. It is to deal with the present depending on the traditional codes of the past and try to shape the social structure from there.

Tradition places human being temporally and spatially by giving meaning to human existence, and by establishing the connection of the present moment with the past, transforms human into a value and meaning entity and places it in a holistic way. This effort is completely removing the human from the level of being an object and turning him into a cultural and historical subject. In this sense, tradition; has a dimension of saving people from the trouble of realizing all these and making life easier by inheriting the past.

In this paper, attention will be drawn to the crisis of modern times in terms of tradition. As a result of seeing tradition as a structure that refers to a totalitarian, constructive and authoritative character, it will be tried to focus on the social and individual harms of turning it into a folklore, a worthless commodity.

**Keywords:** Modernism, Tradition, Morality

---

---

**OSMANLI'DA YETİM ÇOCUKLARIN EĞİTİM YOLUYLA  
KORUNMASI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALAR**

**Doç. Dr. Ahmet AKMAN**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi  
aakman@erbakan.edu.tr

---

---

Yetim çocuklara olan toplumumuzun ilgi ve alakasının temelinde tarihimizde yer alan kültür ve medeniyetin izlerini bulmak mümkündür. Bu noktada Osmanlı eğitim sistemi içerisinde yetim çocukların özel bir yeri vardır. Osmanlıda yetim çocukların korunması temelinde birçok müesseseyi görmek mümkündür. Bunlardan; vakıflar, eytam nezareti, dârülaceze, eytam sandıkları, ıslahhâne, dârüleytam, dârüşşafaka, sanayi mektepleri, himâye-i etfal cemiyetini zikretmek gerekir. Osmanlı'nın toprak kayıplarının başladığı dönemlerden I. Dünya savaşı sonuna kadar bu yöndeki ihtiyaç giderek artmıştır. Belirtilen kuruluşlarla toplum ve devlet, bu kesimin dezavantajlı durumunu giderme noktasında seferber olmuşlardır. Bunlardan döneminde genel anlamda eğitim konusuna ayrıca özel önem veren Sultan II. Abdülhamit dönemine rastlayan Dârülhayri Âli, bu kesime yönelik altı yıl süren eğitim hayatında oldukça güzel örneklik sergilemiştir. Ayrıca Medrese-i Hayriye ve günümüzde de devam eden Darüşşafaka gibi bazı özel eğitim kuruluşları da bu kesime dikkat kesilmişlerdir. Çocukluk çağından itibaren eğitim yoluyla kişilerin toplumda ekonomik ve sosyal olarak var olmaları ve kendilerini geliştirmeleri için her devletin özel stratejileri olmaktadır. Bunlar içerisinde yer alan yetim çocukların da fırsat eşitliği noktasında olumsuzluk yaşamamaları ve bu kesimin değerli bir insan kaynağı ve sosyal sermaye olarak gelecekte içinde buldukları topluma katkı verebilecek durumda olmaları bakımından tarihimizdeki olumlu örneklerin günümüz şartlarında geliştirilerek devamı son derece önem taşımaktadır. İhmal edilmeleri halinde çabuk da kaybedilecek bu kesimin eğitim yoluyla korunması temel hedef olmalıdır. Tebliğde bu maksatla Osmanlı'da yetim çocukların korunmasına hizmet eden kuruluşlar yanında özellikle eğitim boyutunun ele alınarak, bunlardan günümüz ışık tutacak çıkarımlar yapılması hedeflenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Osmanlı, Yetim, Eğitim

---

---

**PROTECTION OF ORPHANS IN OTTOMAN THROUGH  
EDUCATION AND ITS REFLECTIONS TO THE PRESENT**

*Assoc. Prof. Ahmet AKMAN*

---

---

It is possible to find traces of culture and civilization in our history on the basis of our society's interest and concern for orphans. At this point, orphan children have a special place in the Ottoman education system. It is possible to see many institutions on the basis of the protection of orphan children in the Ottoman Empire. Of these; It is necessary to mention foundations, ministry of orphans, *darülaceze*, orphans' chests, reformation house, *darüleytam*, *darüşşafaka*, industrial schools, child protection society. The need in this direction increased gradually from the period when the Ottoman land losses began until the end of the First World War. With the mentioned organizations, the society and the state have mobilized to eliminate the disadvantaged situation of this segment. Dârülhayri Âli, who coincided with the reign of Sultan Abdulhamid, who gave special importance to education in general, showed a very good example in his six-year education life for this group. Every state has special strategies for people to exist economically and socially in society and to develop themselves through education from childhood. It is extremely important that the orphan children, who are among them, do not experience any negativity in terms of equality of opportunity and that this group is in a position to contribute to the society they live in in the future as a valuable human resource and social capital, so that the positive examples in our history are developed and continued in today's conditions. The main goal should be to protect this segment, which will be lost quickly if neglected, through education. For this purpose, in the paper, besides the organizations that serve the protection of orphan children in the Ottoman Empire, it is aimed to make inferences that will shed light on the present day, especially by considering the education dimension.

**Keywords:** Ottoman, Orphan, Education

---

---

## *NİZÂMİYE MEDRESESİ VE DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİSİ*

*Doç. Dr. Ali DADAN*

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
alidadan@gmail.com

---

---

Abbasî Halifeliğinin hamisi durumundaki Selçuklular için merkezi Mısır'da bulunan Şîf Fatımî Hilafeti ciddi bir tehdit oluşturmaktaydı. Ayrıca Fatımîlerin kurmuş olduğu Ezher külliyesinde yetişen dailer başta Selçuklu ülkesi olmak üzere İslam dünyasının dört bir yanında Fatımî hilafeti lehine propaganda yürütmekteydi. Selçuklu devlet adamları savaş meydanlarında elde ettikleri halk nezdindeki itibarı sahada kaybetmek istemiyorlardı. Bu nedenle Fatımîlerle siyasî ve askerî sahada yürütülen mücadelenin ilmî sahada da yürütülmesi gerekiyordu. Ancak Fatımî dailerinin propagandası karşısında halkı bilgilendirecek gerektiğinde onlarla ilmi tartışmalara girebilecek, görüşlerine karşı reddiyeler yapabilecek düzeyde hazırlıklı eğitilmiş bir kadroya ihtiyaç duyulmaktaydı. İşte bu ilmî kadroları yetiştirmek amacıyla Selçuklu veziri Nizâmülmülk ülkenin her yerinde Ehl-i sünnet akîdesini esas alan medreseler kurulmasına karar verdi. Bu konuda Sultan Alparslan'dan izin alan Nizâmülmülk onun devrinde ve daha sonra Sultan Melikşah zamanında çeşitli şehirlerinde medreseler kurdu. Bu medreselere kurucusuna itafen Nizâmiye Medreseleri adı verilmiştir. Hatta onun ölümünden sonra kurulan pekçok medrese Nizâmiye Medreseleri içerisinde en meşhuru ve en muhteşemi olan Bağdat Nizâmiye Medresesini örnek aldığı için aynı misyona sahip bu medreselerin hepsi bu adla anılmıştır.

Nizâmiye medreseleri bina, teşkilât ve müfredatlarıyla sünni dünyada bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Nizâmiye Medreselerinin kurulmasından sonra ilim geleneği boyut değiştirerek geleneksel yöntemlerden daha teşkilatlı, sistemli ve programlı bir şekle dönüşmüştür. Hiç şüphesiz burada devletin imkânlarının bu medreselerin oluşumunda kullanılmış olmasının büyük bir payı vardır. Nizâmiye Medreseleri dinî ilimlerin, özellikle Şâfiî fıkhnın ve Eş'arî düşüncenin yaygınlaşmasında önderlik etmesinin yanı sıra hilâf, cedel ve usul ilimlerinde büyük gelişmelerin yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca bu konularla ilgili çok sayıda kitap kaleme alınarak ilmi altyapı güçlendirilmiş Fatımî propagandasının özünü oluşturan Şîf-İsmâilî düşünceye ket vurulmuştur.

Nizâmiye Medreselerinin yukarıda söz ettiğimiz birçok yeniliğin yanı sıra kendinden sonrasını dönüştüren bir takım olumsuz yönlerinden de söz edilebilir. Bunların en başında Nizamiye medreseleri ile birlikte müderrislere maaş ve öğrencilere burs verilmesi gelmektedir. Bu durum devlet ve halk nezdinde ilmin itibarını zedeleyen bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Böylelikle siyaset adamlarının ilmî hayata müdahalesinin yolu açılmıştır. Ayrıca ilmin para karşılığında verilmesini doğru bulmayan kadim ulemaya nisbetle medrese ulemasının maddi olarak devlet adamlarına bağlı olmalarının hür düşüncenin gelişmesini engelleyen bir yapının zamanla ortaya çıkmasına zemin hazırladığı söylenebilir. Bütün bu iddialar göz önüne alınarak tebliğimizde Nizamiye Medreseleri'nin dönüştürücü etkisi üzerinde durulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Nizâmiye, Nizamülmülk, Medrese, Selçuklular, Ehl-i Sünnet

---

---

***THE NIZAMIYYE MADRASA AND ITS TRANSFORMATIVE  
EFFECT***

***Assoc. Prof. Ali DADAN***

---

---

The Shiite Fatimid Caliphate, whose centre was in Egypt, posed a serious threat to the Seljukids, who were the protectors of the Abbasid Caliphate. In addition, the dai's (ismaili missionaries) who grew up in the Azhar complex established by the Fatimids were making propaganda in favour of the Fatimid caliphate all over the Islamic world, especially in the Seljuk territories. Seljuk statesmen did not want to lose the reputation they had gained on the battlefields. For this reason, the struggle with the Fatimids in the political and military fields had to be carried out in the scientific field as well. However, in the face of the propaganda of the Fatimid dai's, there was a need for a well-prepared and well-trained staff who could inform the public, engage in scientific discussions with them when necessary, and make refutations against their views. To train these scientific staff, the Seljuk vizier Nizam al-Mulk decided to establish madrasas based on the Ahl as-sunnah creed all over the country. Nizam al-Mulk, who received permission from Sultan Alp Arslan in this regard, established madrasahs in various cities during his reign and later during the reign of Sultan Malik-Shah. These madrasas were named Nizamiyyah Madrasahs after their founder. All of these madrasahs with the same mission were called by this name, since many madrasahs established after his death took the Baghdad Nizamiyyah Madrasa, the most famous and most magnificent, as an example.

Nizamiyyah madrasahs constitute a turning point in the Sunni world with their buildings, organizations and curricula. After the establishment of Nizamiyyah Madrasahs, the tradition of science changed its dimension and turned into a more organized, systematic and programmed form compared to previous traditional methods. Undoubtedly, the fact that the state's facilities were used has a great share in the formation of these madrasahs. Nizamiyyah Madrasahs led to the spread of religious sciences, especially Shafi'i fiqh and Ash'ari thought, as well as led to great developments in the sciences of khilaf, jadal and methodology. In addition, many books on these subjects were written and the scholarly infrastructure was strengthened, and the Shiite-Isma'ili thought, which formed the essence of Fatimid propaganda, was inhibited.

In addition to the many innovations of the Nizamiye Madrasas mentioned above, there are also some negative aspects that transformed their aftermath. Foremost among these is the fact that the Nizamiye Madrasahs provided salaries to scholars and scholarships to students. This can be considered as a development that undermined the reputation of science in the eyes of the state and the public. This paved the way for the intervention of politicians in scientific life. In addition, it can be said that the fact that madrasa scholars were financially dependent on statesmen compared to the ancient scholars, who did not find it right to give knowledge in exchange for money, paved the way for the emergence of a structure that prevented the development of free thought over time. Considering all these claims, our paper will focus on the transformative effect of Nizamiye Madrasahs.

**Keywords:** Nizamiyyah, Nizam al-Mulk, Madrasa, Seljuks, Ahl al-Sunnah

---

---

**MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN-İ RÛMÎ'NİN SANDUKASI ÜZERİNDE  
BULUNAN MÜZEYYEN AHŞAP PARÇALAR ÜZERİNE BİR  
DEĞERLENDİRME**

**Doç. Dr. Ali Fuat BAYSAL**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi  
afbaysal@gmail.com

**Arş. Gör. Özgenur ŞEKER**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi

---

---

Tarihi eserlerimiz bir hatıra olarak bugün müzelerimizde değerlendirilmektedir. Oysa müzeler dışında o kadar çok değerimiz var ki bunların pek çoğu atıl vaziyette bırakılmaları sebebiyle zarar görmüş veya kaybolmuştur. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin mermer sandukası üzerinde kapak olarak kullanılan müzeyyen ahşap parçalar bu değerlerimizden biridir.

Geçmiş hakkında herhangi bir bilgi bulamadığımız ahşap parçaları 15. yüzyıl kalemişi tezyinatı özelliklerini barındırmaktadır. 4 parça halinde kapak yapılan bu müzeyyen ahşap eserlerin Türbeye ait olup olmadığı bilinmediği gibi, türbeye ait ise nerede kullanıldığı veya ne zaman buraya geldiği meçhuldür.

Ancak yaptığımız araştırmalar neticesinde muhtemelen II. Bayezid devrinde gerçekleştirilen kapsamlı onarımdan sonrasında Dergâhın bir biriminde kullanılmakta iken, daha sonraki yıllarda yerinden söküldüğü ancak hurdaya atmak yerine mermer sanduka üzerinde değerlendirildiği sonucuna ulaşmaktayız.

Söz konusu ahşap parçaların tezyinatını detaylı şekilde incelediğimiz zaman türbenin kubbe, filayak ve duvar yüzeylerini bezeyen kalemişi tasarımları ile aynı üsluba sahip olduklarını görebiliyoruz. Ahşap yüzeylerindeki nakışlar motif, renk ve tasarım yönünden XV. yüzyıl üslubunu yansıttığı açıkça görülmektedir.

Günümüzde mermer sandukanın üzerinde ahşap sandukanın bulunması ve üzeri pûşide ile kaplı olmasından dolayı bahse konu müzeyyen ahşap parçaları görmek mümkün değildir. Ancak sanduka üzerindeki pûşidenin kaldırılması ile görebilmek mümkündür. Bir dönem Dergâhın önemli bir parçası olarak değer gördüğünü düşündüğümüz ahşap parçalar, bugün gözlerden uzak bir şekilde kullanılmaktadır.



Bildirimizin içeriği, bu müzeyyen ahşap parçaların, desen, motif, renk ve kompozisyon açısından değerlendirilerek dönem tezyinatı ile birlikte analizlerinin yapılmasından müteşekkildir.

**Anahtar Kelimeler:** Kalemışı, Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî, Tezyinat

---

---

*AN EVALUATION OF THE ADORNED WOODEN PIECES  
FOUND ON THE SARCOPHAGUS OF MEVLANA  
CELALEDDIN-I RUMI*

*Assoc. Prof. Ali Fuat BAYSAL*

*Res. Asst. Özgenur ŞEKER*

---

---

Our historical artifacts are evaluated in our museums today as a souvenir. However, we have so many values apart from museums that many of them have been damaged or lost due to being left idle. The wooden pieces used as covers on the marble sarcophagus of Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî are one of these values.

The wooden pieces, of which we can not find any information about the past, contain the features of 15th century painted decoration ornaments. It is not known whether these adorned wooden works, which are covered in 4 pieces, belong to the tomb, and if they belong to the tomb, it is not known where they were used or when they came here.

However, as a result of our research, we come to the conclusion that while it was used in a unit of the Dervish Lodge after the extensive repair in the II. Bayezid period, it was dismantled in the following years, but instead of being scrapped, it was used on a marble sarcophagus.

When we examine the decoration of the wooden pieces in question in detail, we can see that they have the same style as the painted decorations that adorn the dome, pier and wall surfaces of the tomb. It is clearly seen that the embroideries on the wooden surfaces reflect the 15th century style in terms of ornament, color and design.

Today, it is not possible to see the ornamented wooden pieces in question, since there is a wooden sarcophagus on the marble sarcophagus and it is covered with pushide . However, it is possible to see it by removing the pushide on the sarcophagus. Wooden pieces, which we thought were valuable as an important part of the Dervish Lodge, are used in a secluded way today.

The content of our notice consists of analyzing these decorated wooden pieces in terms of pattern, ornament, color and composition, together with the period decoration.

**Keywords:** Painted Decoration, Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî, Ornament

---

---

**MODERN ÇAĞDA ZAMAN ALGISINA EKBERİ GELENEK  
PERSPEKTİFİNDEN BİR BAKIŞ**

**Doç. Dr. Betül GÜRER**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakóltesi  
gurerbetul123@gmail.com

---

---

Zaman, insan hayatının merkezinde yer alan ve insanoğlunun iç içe olduğu en temel hakikatlerden biridir. Zaman kavramı, insanın hakikati arama çabası içinde tanımlamaya ve anlamaya çalıştığı meselelerin başında gelmektedir. Bunun bir neticesi olarak, hemen hemen tüm disiplinlerde, o disiplinin kendisine mahsus düşünme ve akletme yöntemleri çerçevesinde bir "zaman anlayışı" geliştirilmiştir. Çünkü zaman varlığın mevcudiyetiyle doğrudan alakası sebebiyle bir metafizik hakikat olduğu gibi aynı zamanda insanın gündelik yaşantısında tecrübe ettiği bir realitedir. Diğer taraftan farklı durumlarda farklı uzunluk ve kısalık algısıyla değerlendirildiği için görece bir nitelik de taşımaktadır.

Zaman bahsi geçen çok boyutlu yönü sebebiyle tüm ilim sahalarında ilgi ve merak konusu olmuştur. Tasavvufi gelenekte de zamanın çok boyutlu niteliğinin bir neticesi olarak farklı zaman yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Tasavvufi düşüncenin kurucu isimlerinden olan Muhyiddîn İbnü'l-Arabî (ö. 648/1240) zamanın hem metafizik hem de fiziki yönünü geleneğin terimlerine yeni ufuklar kazandırmak suretiyle genişletmiş ve kendine mahsus bir zaman telakkisi geliştirmiştir. Tebliğde İbnü'l-Arabî'nin *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye* adlı eserinde ortaya koyduğu zaman yaklaşımı, modern çağın başta zaman yönetimi prensipleri olmak üzere, genel zaman anlayışı ile mukayese edilmek suretiyle ele alınacaktır. Bu sayede tasavvufi düşünce geleneğinin günümüz dünyasında, hayatın en merkezi meselesi olan zaman konusundaki etkisi değerlendirilecektir.

Tebliğin amacı dinî-tasavvufi geleneğın modern çağda hayatın merkezindeki olgu ve değerlerin şekillenmesindeki tesirlerini ortaya koyma konusunda çalışmanın hacmi ölçüsünde ve Ekberi düşüncede zaman bağlamında bir girişimde bulunmaktır. Zaman, modern insanın psikolojik iyi oluş halinden, erdemli birey olmasına, kendini gerçekleştirmiş bir kişi niteliği kazanmasından, ahlaklı bir Müslüman olmasına kadar onun neredeyse tüm özelliklerine etki etmektedir. Dolayısıyla bireyin bu özelliklere sahip olabilmesi doğru zaman algısını edinmesine ve zamanın

sınırlayıcılığından kurtulmasına bağlıdır. Bu hedefi gerçekleştirmesi ise d n  normlardan ve manevî-metafizik hakikatlerden g  alarak hareket etmesine bağlıdır.

**Anahtar kelimeler:** Tasavvuf, zaman, Ekber  d ş nce, zaman yönetimi, insan

---

---

**AN OVERVIEW OF TIME PERCEPTION IN THE MODERN AGE  
FROM THE PERSPECTIVE OF THE AKBARIAN  
TRADITION**

*Assoc. Prof. Betül GÜRER*

---

---

Time is one of the most fundamental truths in the center of human life and in which human beings are intertwined. The concept of time is one of the issues that people try to define and understand in an effort to seek the truth. As a result of this, a "understanding of time" has been developed in almost all disciplines within the framework of thinking and reasoning methods peculiar to that discipline. Because time is not only a metaphysical truth due to its direct relevance to the existence of existence, but also a reality that people experience in their daily lives. On the other hand, since it is evaluated with different perception of length and shortness in different situations, it also carries a relative quality.

Time has been a matter of interest and curiosity in all fields of science due to its multidimensional aspect. In the Sufi tradition, different time approaches have emerged as a result of the multidimensional nature of time. Muhyiddin Ibn al-Arabi (d. 648/1240), one of the founding names of Sufi thought, expanded both the metaphysical and physical aspects of time by bringing new horizons to the terms of the tradition and developed a unique concept of time. In the paper, the time approach put forward by İbnü'l-Arabî in his work *al-Futuhat al-Makkiyya* will be discussed by comparing it with the general understanding of time, especially the time management principles of the modern age. In this way, the effect of the tradition of mystical thought on time, which is the most central issue of life in today's world, will be evaluated.

The aim of the paper is to make an attempt to reveal the effects of the religious-mystical tradition on the shaping of the facts and values at the center of life in the modern age, within the scope of the work and in the context of time in Akbari thought. Time affects almost all the characteristics of a modern person, from psychological well-being to being a virtuous individual, from gaining the quality of a self-actualized person to being a moral Muslim. Therefore, the individual's ability to have these characteristics depends on acquiring the right perception of time and getting rid of the limitations of time. The realization of this goal depends on

acting by taking strength from religious norms and spiritual-metaphysical truths.

**Keywords:** Sufism, time, Akbarian thought, time management, human

---

---

**ISLAH-I MEDARİS GELENEĞİNDE BİR OSMANLI MÜDERRİSİ:  
ŞEYHZADE AHMED ZİYA EFENDİ**

**Doç. Dr. Murat AK**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
muratak57@hotmail.com

---

---

Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi Osmanlı'dan Cumhuriyete geçiş döneminde Konya'da yaşamış bir Osmanlı münevveridir. Yaşadığı dönemde ilmî, siyâsî ve irşâdî faaliyetleriyle çevresinde öne çıkan Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi, bütün faaliyetlerini Bekir Sami Paşa ve Islah-ı Medaris merkezli yürütmüştür. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminde yaşayan birçok münevver gibi Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi de çok yönlü bir karakterdir. Bekir Sami Paşa ve Islah-ı Medaris'te birçok talebe yetiştiren Ahmed Ziya Efendi, müderris olmanın yanında siyâsî, irşatçı bir karakter olarak karakter olarak karşımıza çıkar. Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi aynı zamanda bir dilci ve edebiyatçıdır. Ulema sınıfına mensup bir ailenin çocuğu olarak iyi bir eğitim almıştır. Arapça, Farsça ve Fransızca bilen Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin, özellikle Arap dili ve belagatına olan hakimiyeti ileri seviyededir. Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin günümüze intikal eden eserler, yaşadığı dönemde kaleme aldığı gazete ve mecmua yazıları, İslam Hukuku'na ilişkin telif ettiği eserler ve yine Arapça olarak telif ettiği üç manzum eserdir.

Çok yönlü bir karakter olmasıyla birlikte, ulema sınıfına mensup olan ailesinin bütün fertleriyle yaşadığı dönemin siyasî ve ictimâî olaylarının içinde yer alması Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin hayatını ziyadesıyla önemli kılmaktadır. Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin hayatı ve siyasi tavırları, Konya'da 1846-1909 yılları arasında faaliyet gösteren Bekir Sâmî Paşa Medresesi ile bu medresenin devamı hüviyetinde olan 1909-1917 yılları arasında yılları arasında faaliyet gösteren Islâh-ı Medâris-i İslâmiyye Medresesi mekezinde anlaşılmalıdır. Bekir Sami Paşa Medresesi, faaliyette bulunduğu yıllarda tekke ve medreseyi birleştiren bir kurumdur. Islah-ı Medaris-i İslamiyye medrese müfredatına mektep müfredatını eklemiş, medrese ve mektebi aynı kurum bünyesinde toplamıştır. Bekir Sami Paşa ve Islah-ı Medaris-i İslamiyye'deki bu çabaları Osmanlı'nın son döneminde bir Anadolu şehri olan Konya'daki yerli modernleşme çabaları olarak okumak mümkündür.

Bu tebliğde Osmanlı'nın son döneminde Konya'da tekke ile medreseyi, medrese ile mektebi birleştirerek gerçekleştirilmeye çalışılan modernleşme çabaları Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi'nin hayatı üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Osmanlı modernleşmesi, Islâh-ı medaris, Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi, tekke, medrese, mektep



---

---

**AN OTTOMAN LECTURER IN THE TRADITION OF ISLAH-I  
MEDARIS:**

***SHEIKHZADE AHMED ZİYA EFENDİ***

***Assoc. Prof. Murat AK***

---

---

Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi is an Ottoman intellectual who lived in Konya during the transition period from the Ottoman Empire to the Turkish Republic. Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi, who stood out in his circle with his scientific, political and guidance activities during his lifetime, carried out all his activities centered on Bekir Sami Pasha and Islah-ı Medaris. Like many intellectuals who lived in the transition period from the Ottoman Empire to the Turkish Republic, Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi is a versatile character. Ahmed Ziya Efendi, who trained many students in Bekir Sami Pasha and Islah-ı Medaris, appears as a political and guiding character as well as being a lecturer. Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi is also a linguist and writer. As the child of a family belonging to the scholar class, he received a good education. Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi, who speaks Arabic, Persian and French, has an advanced command of the Arabic language and rhetoric. The works of Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi that have survived to the present are the articles in newspapers and magazines that he wrote during his lifetime, the works he wrote on Islamic Law and three poetic works that he wrote in Arabic.

Despite being a versatile character, the fact that Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi took part in the political and social events of the period in which he lived with all the members of his family, which was a member of the ulema class, makes the life of Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi very important. The life and political attitudes of Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi should be understood in the Bekir Sami Pasha Madrasa operating between 1846-1909 in Konya and the Islâh-ı Medâris-i İslamiyye Madrasa, which was the continuation of this madrasah, operating between 1909-1917. Bekir Sami Pasha Madrasah is an institution that combines dervish lodge and madrasah in the years it was active. Islah-ı Medaris-i İslamiyye added the school curriculum to the madrasah curriculum and gathered the madrasa and the modern school under the same institution. It is possible to read these efforts in Bekir Sami Pasha and Islah-ı Medaris-i Islamiye as domestic

modernization efforts in Konya, an Anatolian city in the last period of the Ottoman Empire.

In this paper, the modernization efforts that were tried to be realized by combining the dervish lodge with the madrasah, the madrasah and the modern school in Konya in the last period of the Ottoman Empire were tried to be explained through the life of Sheikhzade Ahmed Ziya Efendi.

**Keywords:** Ottoman modernization, Islah-ı Medaris, Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi, dervish lodge, madrasa, school

---

---

**ARAP ŞİİRİNDE MEDİHLERE KONU OLAN DEĞERLER:  
CAHİLİYE DÖNEMİ-İSLÂMÎ DÖNEM MUKAYESESİ**

**Doç. Dr. Mücahit KÜÇÜKSARI**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
mucahitkucuk@gmail.com

---

---

Medih, Arap şiirinin en eski ve en temel konularından biridir. Şairler Cahiliye döneminden bu yana kendilerince üstün ve değerli gördükleri kimseleri farklı erdemlerini, meziyetlerini ve özelliklerini ön plana çıkararak övmüşlerdir. Memduhların farklı yönleriyle övüldüğü bu şiirler kimi zaman şairlerin geçim kaynağı dahi olmuştur. Zaman ve mekânın şartlarına göre ise medih şiirlerinin içeriğinde ve övgüde bulunan değerlerin mahiyetinde kısmi değişiklikler meydana gelmiştir. Şairin yaşadığı toplumun sahip olduğu ahlakî değerler, inançlar, siyasal ve mezhepsel anlayışlar gibi pek çok etken bu değişimde rol oynamıştır. Örneğin; göçebe bir hayatın benimsendiği, İslamiyet'in henüz bilinmediği ve kabileler arası mücadelelerin yoğun olduğu Cahiliye dönemindeki medih şiirlerinde; cesaret, asil soya sahip olmak, şarap içmek, savaşlarda cengâverlik göstermek gibi hususlar memdûh için en üstün değerler olarak addedilir. Ancak İslamiyet'in gelişile birlikte meziyet ve üstünlük olarak görülen bu hasletlerden bazıları artık şairler ve toplum nezdinde bir değer, bir erdem olmaktan çıkar. Bunun yerine İslam dininin emir ve yasaklarına uygun düşen değerler, olduğu haliyle benimsenirken, aksi olanların yerine yeni değer yargıları oluşmaya başlar. Aynı şekilde medih şiirlerine konu olan şahsiyetler de zaman içerisinde farklılaşır. Hz. Peygamber'in bizzat kendisi İslamî medih geleneğinin merkezine alınır. İlim adamları, yöneticiler, farklı mezhep ve anlayışların temsilcileri gibi kişilikler övülür. İlim, takva, adalet, güzel ahlâklılık, doğruluk gibi hasletler daha çok ön plana çıkmaya başlar. Bu tebliğ de; farklı dönemlerde yaşayan şairlerin, medih şiirlerinde övgüye değer buldukları olgularda zamanla meydana gelen değişiklikleri Cahiliye dönemi ve İslamî dönem mukayesesini ekseninde incelemeyi konu edinmektedir. Bu inceleme neticesinde, medih şiirlerindeki değer yargıları özelinde, İslam dininin Arap şiiri üzerindeki etkisine dair çıkarım ve tespitlerde bulunmak hedeflenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Arap Şiiri, Medih, Değerler

---

---

**VALUES SUBJECT TO MADIHS IN ARABIC POETRY: THE  
PERIOD OF JAHILIYYAH-ISLAMIC PERIOD COMPARISON**

*Assoc. Prof. Mücahit KÜÇÜKSARI*

---

---

Madih is one of the oldest and most fundamental subjects of Arabic poetry. Since the period of Jahiliyyah, poets have praised those whom they consider superior and valuable by emphasizing their different virtues and characteristics. These poems, in which the Memdūhs were praised for their different aspects, sometimes even became a source of livelihood for the poets. According to the conditions of time and place, partial changes have occurred in the content of the madih poems and the nature of the values that are praised. Many factors such as moral values, beliefs, political and sectarian understandings of the society in which the poet lived played a role in this change. For example; In the madih poems of the Jahiliyyah period, when a nomadic life was adopted, Islam was not yet known and inter-tribal struggles were intense; courage, having noble ancestry, drinking wine, and fighting in wars are considered to be the highest values for the mamdūh. However, with the advent of Islam, some of these traits, which were seen as virtues and superiority, cease to be a virtue or a value in the eyes of poets and society. Instead, the values that comply with the orders and prohibitions of the religion of Islam are adopted as they are, while new value judgments begin to form instead of the opposite ones. Likewise, the personalities that are the subject of madih poems also differ over time. The Prophet himself is placed at the center of the Islamic tradition of madih. Personalities such as scholars, administrators, representatives of different sects and understandings are praised. Characteristics such as knowledge, taqwa, justice, good morals, and righteousness begin to come to the fore. In this study; it is the subject of examining the changes that occurred over time in the cases that the poets living in different periods found praiseworthy in the madih poems, in the axis of the comparison of the Jahiliyyah period and the Islamic period. As a result of this examination, it is aimed to make inferences and determinations about the effect of the religion of Islam on Arabic poetry, in particular the value judgments in the madih poems.

**Keywords:** Arabic Poetry, Madih, Values

---

---

**EĞİTİMİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ROLÜNE TARİHSEL ÖRNEKLER:  
ASR-I SAÂDET**

**Doç. Dr. Mücahit YÜKSEL**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
myksl\_42@hotmail.com

---

---

Eğitim, kişinin davranışlarında kendi iradesiyle istendik yönde değişiklikler ortaya çıkarma sürecidir. İslâm, şartlanmaya dayalı bilinçsiz davranışların yerine, düşünce ve analize dayalı bilinçli davranışları öngörür. Bu noktada Hz. Peygamber'in tatbik ettiği vahiy eksenli tebliğ süreci köklü bir dönüşümün en güzel örneğidir. Habeşistan'a hicret sırasında Ca'fer b. Ebû Tâlib'in Necâşî'ye hitaben yaptığı şu konuşma, bu dönüşümü güzel bir şekilde ifade etmektedir: "Ey Hükümdar! Biz câhiliye karanlıkları içinde yüzen bir kavimdik. Putlara tapar, ölü hayvan eti yer, günah işlerdik. Akrabalarla ilişkiyi keser, komşulara kötü davranırdık. Aramızda güçlü olanlar zayıfları ezerdi. Allah bize aramızdan soyunu, doğruluğunu, güvenilirliğini ve iffetini bildiğimiz bir elçi gönderinceye kadar bu şekilde yaşamaya devam ettik. Allah'ın elçisi, bizi Allah'ı birlemeye, O'na ibadet etmeye, bizim ve atalarımızın O'nun dışında ibadet ettiğimiz putları ve taşları terk etmeye davet etti. Bize doğru söylemeyi, emaneti yerine getirmeyi, akrabaları ziyaret etmeyi, komşulara iyi davranmayı; haramlardan sakınmayı ve insanları öldürmemeyi emretti. Bize kötü ve günah fiiller işlemeyi, kötü söz söylemeyi, yetimlerin malını yemeyi, iffetli kadına iftira etmeyi yasakladı. Allah'a ibadet etmeyi ve O'na herhangi bir şeyi ortak koşmamayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi ve oruç tutmayı emretti. Onu tasdik ettik, ona inandık ve Allah'tan getirdiği mesajlar doğrultusunda ona uyduk. Böylece sadece Allah'a ibadet ettik ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmadık. Bize haram kıldığını haram, helal kıldığını helal kabul ettik..."

İslâm, câhiliyenin virüsleriyle çökme noktasına gelmiş olan dönem insanına vahiy programlı bir format atmış ve Hz. Peygamber'in uyguladığı eğitim ve öğretim programı, câhiliye insanını *sahâbîye*, câhiliye dönemini de *Asr-ı saadet*'e dönüştürmüştür.

Vahiy merkezli eğitim yöntemi incelendiği zaman, merkezden muhite/insandan çevreye doğru bir bilinçlendirme faaliyetinin yürütüldüğü açıkça görülmektedir. Nitekim Mekke aşamasında, sağlıklı toplumun

kaçınılmaz unsuru olarak ilk etapta şahsiyetli Müslüman bireyler yetirilmesine, Medine aşamasında ise yetişen şahsiyetli bireylere dayalı bir toplum inşasına önem verildiği görülmektedir.

Sorunlara sünnetullah eksenli bütüncül bir bakışla yaklaşan İslâmî eğitim modeli, çözümün temeline de sağlıklı okumayı yerleştirir. Birçok câhiliye özelliğinin bulunduğu bir süreçte Allah Teâlâ'nın gönderdiği ilk emrin "Oku" olması bunu desteklemektedir. Çünkü aslolan, sineklerin öldürülmesi değil, onların türediği bataklığın kurutulmasıdır. Bu çerçevede ayetlerin nüzûl sürecinde ilk olarak; tevhid, ahiret, ibadet ve infak bilincini oluşturmaya vurgu yapılması manidardır. Ayrıca Dâru'l-Erkam ve Suffe gibi eğitim mekânları da yüz yüze eğitimle bu noktada büyük katkılar sunmuştur. Bu sürecin sonunda yaşanan dönüşümü kısaca şu şekilde ifade etmek mümkündür: Toplumsal yapıda merkezde bulunan kabilenin yerini din kardeşliği almıştır. Dağınık siyasî yapının yerini büyük bir devlet almıştır. Baskın ve zulüm aracı olan savaşın yerini Allah rızası için yapılan cihat almıştır. Yani insanlar zihinsel, akidevî ve sosyal alanlarda kapsamlı bir arınma ve düzen yoluna girmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** İslâm Tarihi, Asr-ı Saâdet, Eğitim, Vahiy, Hz. Peygamber

---

---

***HISTORICAL EXAMPLES OF THE TRANSFORMATIVE ROLE  
OF EDUCATION: THE PERIOD OF THE PROPHET***

*Assoc. Prof. Mücahit YÜKSEL*

---

---

Education is the process of bringing about desired changes in one's behavior by his own will. Islam predicts conscious behaviors based on thought and analysis instead of unconscious behaviors based on conditioning. At this point, the revelation-based notification process implemented by the Prophet is the best example of a radical transformation. The following speech by Ja'far b. Abi Ṭālib to Negus during the migration to Abyssinia beautifully expresses this transformation: "O Sovereign! We were a people floating in the darkness of ignorance. We worshiped idols, ate dead animal meat, and sinned. We would cut off relations with relatives and treat neighbors badly. The strong among us crushed the weak. We continued to live in this way until Allah sent us a messenger whose lineage, trustworthiness and chastity we knew. The Messenger of Allah invited us to believe in the oneness of Allah, to worship Allah, and to abandon the idols and stones that we and our ancestors worshiped besides Allah. He ordered us to tell the truth, to fulfill the trust, to visit relatives, to be nice to neighbors, to avoid haram and not to kill people. He forbade us to commit bad and sinful acts, to speak bad words, to eat the property of orphans, and to slander chaste women. He ordered us to worship Allah and not to associate anything with Allah, to pray, to give alms and to fast. We approved it, believed in it and followed it in line with the messages it brought from Allah. Thus, we worshiped only Allah and did not associate anything with Allah. We have made haram what he has made unlawful for us, and halal what he has made lawful..."

Islam gave a format with a revelation program to the people of the period who came to the point of collapse with the viruses of ignorance. Then, the education and training program implemented by the Prophet transformed the people of ignorance into companions and the period of ignorance into the Age of bliss.

When the revelation-centered education method is examined, it is clearly seen that an awareness-raising activity is carried out from the center to the environment/human to the environment. As a matter of fact, at the

Mecca stage, we see that as an inevitable element of a healthy society, in the first place, importance is given to raising Muslim individuals with personalities. In the Medina stage, it is seen that importance is given to the construction of a society based on individuals with grown-up personalities.

The Islamic education model, which approaches problems with a holistic view based on sunnetullah, places healthy reading at the foundation of the solution. The fact that "Read" was the first command sent by Allah in a period in which there were many ignorant characteristics, supports this. Because the point is not to kill the flies, but to dry the swamp from which they are derived. In this context, it is significant that the verses first emphasize on creating the consciousness of tawhid, the Hereafter, worship and charity. In addition, educational venues such as Darul Arqam and Şuffa have made great contributions to this point with face-to-face education. It is possible to briefly describe the transformation experienced at the end of this process as follows: The tribe, which is in the center of the social structure, has been replaced by religious brotherhood. The disorganized political structure has been replaced by a large state. In other words, people have entered a comprehensive purification and order path in mental, religious and social areas.

**Keywords:** Islamic History, The Period of the Prophet, Education, Revelation, Prophet



---

---

**MİTAT ENÇ'İN "UZUN ÇARŞININ ULULARI" KİTABINDA YER  
ALAN EĞİTSEL UNSURLARIN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN  
İNCELENMESİ**

**Doç. Dr. M. Fatih TURANALP**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
f.turanalp@gmail.com

---

---

Tarih, bir toplumun hafızasıdır. Gündelik gelişmeler, tarihi bir derinliğe tekabül etmediği gibi uzun soluklu bir bakışı gerektiren tarih olgusunun teşekkülü de sadece bir tarih yazıcılığından ibaret olarak görülmemeli ve yalnızca tarihçilerin perspektifine sıkıştırılmamalıdır. Bu sebeple diğer disiplinlerin tarihe olan katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Tarihsel bakış açısını belirlemede ve bir dönemin şartlarını anlamada edebiyat eserlerinin önemli bir rolü bulunmaktadır ve büyük resme tarihsel bir perspektiften bakmada edebi bakış açısı çok önemlidir. Bu sadece dönemin konjonktürel ve siyasi gelişmelerine değil, aynı zamanda o dönemde yaşayan insanların sosyolojik ve psikolojik arka planına da mikro düzeyde yaklaşmaya ve belli sosyolojik çıkarımlar yapmaya imkân sağlamaktadır. Mitat Enç'in "Uzun Çarşının Uluları" kitabı ışık tuttuğu dönem itibarıyla Türkiye'nin modernleşme sürecini anlamada önemli bir anlatı niteliği taşımaktadır. Kitap, her ne kadar yerel bir coğrafyaya ait gibi dursa da Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet'e geçiş noktasında savaflara ve sosyolojik dönüşümlere birebir şahitlik etmiş bir toplumun kodlarını içerisinde barındırmaktadır. Metnin ait olduğu türü belirlemedeki çeşitli tartışmalar bir yana, Mitat Enç'in yaşanmışlıklarla ördüğü bu metnin zengin dokusu ve anlatısındaki derinlik, ait olduğu dönemi yansıtmada özgün bir bakış açısına sahiptir. Bu çalışmada, Mitat Enç'in bahsi geçen eserindeki eğitsemel unsurlara odaklanılacak ve bu unsurlar etrafında din eğitimi bağlamında çeşitli tespitler ve Türkiye'nin din eğitimi tarihine ait bazı çıkarımlar ortaya konulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** edebiyat, eğitim, eğitim sosyolojisi, eğitim tarihi, Mitat Enç, Uzun Çarşının Uluları

---

---

**EXAMINATION OF EDUCATIONAL ELEMENTS IN THE BOOK  
OF MİTAT ENÇ'S "UZUN ÇARŞININ ULULARI" IN TERMS OF  
RELIGIOUS EDUCATION**

*Assoc. Prof. M. Fatih TURANALP*

---

---

History is the memory of a society. Daily developments do not correspond to a historical depth, and the formation of the phenomenon of history, which requires a long-term view, should not be seen as a mere historiography and should not be confined to the perspective of historians alone. For this reason, the contribution of other disciplines to history is an undeniable fact. Literary works also have a great role in determining the historical point of view and understanding the conditions of a period. The literary perspective is very important in seeing the big picture from a historical perspective. This allows not only the cyclical and political developments of the period, but also the sociological and psychological background of the people living at that time, to approach at a micro level and to make certain sociological inferences. Mitat Enç's book "Uzun Çarşının Uluları" is an important narrative in understanding Türkiye's modernization process as of the period it sheds light on. Although the book seems to belong to a local geography, it contains the codes of a society that witnessed wars and sociological transformations in the last period of the Ottoman Empire and the transition point to the Republic. Apart from the various debates in determining the genre of the text, the rich texture and depth of the narrative of this text, which Mitat Enç knitted with experiences, has a unique perspective in reflecting the period it belongs to. In this study, the educational elements in Mitat Enç's aforementioned work will be focused and various determinations in the context of religious education and some inferences from Türkiye's religious education history will be put forward around these elements.

**Keywords:** literature, education, sociology of education, history of education, Mitat Enç, Uzun Çarşının Uluları

---

---

**“BİLGİNİN İSLAMİLEŞTİRİLMESİ” PROJESİ GELECEK VAAD  
EDİYOR MU?**

**Doç. Dr. Necmeddin GÜNEY**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
necmguney@gmail.com

---

---

Günümüzde tüm dünyada Batı'nın paradigması hakimdir. Bu paradigma 18. yüz yüzyıldan itibaren sömürgecilikle birlikte yeryüzüne yayılmış ve dünyanın bütün bölgelerine nüfuz etmiştir. İslam ülkelerindeki modern kurumlar, hukuki mevzuat ve eğitim başta olmak üzere bütün sosyal ve kültürel yapılar bu paradigma tarafından şekillendirilmiştir. Neticede İslam dünyasında bilgi ve düşünce alanında da zamanla epistemik bir hegemonya oluşmuştur. Müslümanların kendilerine ait olmayan kavramlara maruz kalmalı ve zihinsel süreçlerinin bu fikirlerden etkilenmesi, İslam dünyasında çeşitli direnç ve karşı koymalara da yol açmıştır. Müslüman aydın ve düşünürler Batı'dan gelen tehdidi bertaraf etmek amacıyla 19. ve 20. yüzyıllarda çeşitli fikirler geliştirmişler ve bu amaçla farklı denemeler yapılmıştır. 'Bilginin İslamleştirilmesi' projesi de Batı'nın modern seküler paradigmasına karşı İslami bir bilgi, düşünce ve kültür bütünü oluşturmaya çalışan bir tez ve harekettir.

'Bilginin islamleştirilmesi' tezi daha ziyade 70'li yılların sonunda İsmail R. Faruki (ö. 1986) ve Nakib el-Attas'la şekillenmiştir. Bu tez, Batı'da geliştirilen seküler bilgiye karşı İslam dünyasının kendi değerlerinden hareketle yeni bir bilgi anlayışı geliştirmesi gerektiğini ve bunu (başta sosyal bilimlere olmak üzere) bütün bilim alanlarına uygulaması gerektiğini savunmaktadır. Faruki'nin projesi on iki madde ve üç temel üzerine kurulmuştur: Bilgi-hakikatin birliği, hayatın birliği ve tarihin birliği... Ancak bu tezin ön kabulleri ve çözüm önerileri yeni tartışmalar ve sorular ortaya çıkarmıştır. Konu hakkında Fazlurrahman, Alvani, S. Ramazan el-Buti gibi çok sayıda âlim ve mütefekkir de görüş ve eleştirilerini sunmuştur.

Bilginin islamleştirilmesi projesinin önemli bir ayağını da eğitim sistemi ve kurumları oluşturur. Proje, Müslüman zihnini çeldiren seküler bir bilgi çerçevesiyle eğitim veren Batı tarzı eğitim sisteminin yerine, bilgiyi İslami bir bakış açısıyla ele alan yeni bir eğitim sistemi getirmeyi amaçlamaktadır. Bilgiyi İslamleştirmek için en iyi yaklaşımın eğitim ve öğretim yoluyla olacağını ve tevhide dayalı bir bilgi bütünü oluşturmak gerektiğini savunur.

Projeye göre, birbirinden kopuk ikili eğitim yerine Batı tarzı ve İslami eğitimi birleştiren ve kaynaştıran yeni bir eğitim anlayışı geliştirmek esastır. Bunun sonucunda ortaya çıkan eğitim sistemi, bilgiyi yalnızca Batı yorumuna göre ele almak yerine, eğitim alanında Müslümanlara özgü yeni bir yaklaşım sunacaktır.

Bu tebliğde bilginin islamleştirilmesi projesi kısaca ortaya konularak, bu konu etrafındaki tartışmalar ele alınacak ve projenin geldiği nokta itibariyle Batı bilgi anlayışına alternatif olup olmadığı ve –Malezya İslam Üniversitesi gibi uygulama denemeleri de dikkate alınarak- eğitim alanında bir gelecek vaad edip etmediği soruları cevaplanmaya çalışılacaktır.

**Anahtar kelimeler:** İslam, Bilgi, Eğitim, Paradigma, İslam Dünyası

---

---

***WILL THE "ISLAMIZATION OF KNOWLEDGE" PROJECT BE  
BENEFICIAL IN THE FUTURE?***

***Assoc. Prof. Necmeddin GÜNEY***

---

---

Today, the Western paradigm dominates the world. This paradigm has spread across the globe with colonialism since the 18th century and has penetrated all parts of the world. All social and cultural structures, especially modern institutions, legal legislation and education in Islamic countries have been shaped by this paradigm. As a result, an epistemic hegemony was established in the Islamic world in the field of knowledge and thought over time. The fact that Muslims were exposed to concepts that were not their own and that their mental processes were influenced by these ideas led to various intellectual resistances in the Islamic world. Muslim intellectuals and thinkers developed various ideas in the 19th and 20th centuries to counter the threat from the West, and different attempts were made to this end. The 'Islamization of Knowledge' project is a thesis and movement that attempts to create an Islamic body of knowledge, thought and culture against the modern secular paradigm of the West.

The 'Islamization of knowledge' thesis took shape mostly in the late 70s with Ismail R. Faruki (d. 1986) and Naqib al-Attas. It argues that against the secular knowledge developed in the West, the Islamic world should develop a new understanding of knowledge based on its own values and apply it to all fields of science (especially social sciences). Al-Faruqi's project is based on twelve articles and three pillars: The unity of knowledge-truth, the unity of life, and the unity of history... However, the presuppositions and proposed solutions of this thesis have raised new debates and questions. Many scholars and thinkers, such as Fazlurrahman, Alwani, and S. Ramadan al-Buti, have also presented their views and criticisms on the subject.

An important pillar of the Islamization of knowledge project is the education system and its institutions. The project aims to replace the Western-style education system, which educates with a secular framework of knowledge that distracts the Muslim mind, with a new education system that addresses knowledge from an Islamic perspective. It argues that the best approach to Islamize knowledge is through education and training and that it is necessary to create a body of knowledge based on tawheed. According to the project, it is essential to develop a new understanding of

education that combines Western and Islamic education, rather than a disconnected dual education. The resulting education system will offer a new approach to education that is unique to Muslims, rather than merely addressing knowledge according to the Western interpretation.

In this paper, the Islamization of knowledge project will be briefly introduced, the debates around this issue will be discussed, and the questions of whether the project is an alternative to the Western understanding of knowledge and whether it promises a future in the field of education will be tried to be answered by taking into account the application trials such as the Islamic University of Malaysia.

**Keywords:** Islam, Knowledge, Education, Paradigm, Islamic World

---

---

**'GEMİ HADİSİ' ÇERÇEVESİNDE DEĞER-TOPLUM İLİŞKİSİNE  
DAİR DEĞERLENDİRMELER**

**Doç. Dr. Taha ÇELİK**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
celik.taha@hotmail.com

---

---

Toplumunu ayakta tutan manevi dinamiklerin benimsenmesi ve yerleşmesi noktasında tavizsiz bir tutum sergileyen Hz. Peygamber'den nakledilen rivayetler, değerlerin tespitinde önemli referanslardır. Hz. Peygamber'den muteber isnadlarla rivayet edilen "gemi hadisi" bu tebliğin konusunu teşkil etmektedir. Rivayette Rasulullah (s) toplumu iki tabaka olarak tavsif eder. Aynı gemide yer alan bu iki gruptan birisi altta diğeri üstte yer alır. Alt kattakiler su almak için yukarı çıktıklarında onları rahatsız ettiklerini düşünerek geminin altını delerek ihtiyaçlarını oradan karşılamaya karar verirler. Rasulullah (s) yukarıdakilerin aşağıdakilere mani olmaması durumunda hepsinin helak olacağını söyler. Tebliğde öncelikle ilgili rivayetin metinsel farklılıklarına temas edilecek ardından rivayet; sosyal sorumluluk, değerlerin tespitinde referansın önemi ve marufu emredip münkerden nehy etmenin birlikte yaşamaya etkisi bağlamında tahlil edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Gemi hadisi, toplum, değer, sorumluluk, emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker

---

---

***EVALUATIONS ON THE VALUE-SOCIETY RELATIONSHIP  
WITHIN THE FRAMEWORK OF THE 'SHIP HADITH'***

***Assoc. Prof. Taha ÇELİK***

---

---

The narrations transmitted from the Prophet, who showed an uncompromising attitude towards the adoption and settlement of the spiritual dynamics that sustain the society, are important references in the determination of values. The "ship hadith" narrated from the Prophet with reliable attributions is the subject of this paper. In the narration, the Prophet (s) describes the society as two layers. These two groups are in the same boat and one is at the bottom and the other is at the top. When those on the lower floor go up to get water, they think that they are disturbing them, and they decide to meet their needs from there by piercing the bottom of the ship. The Messenger of Allah (s) says that if the above do not prevent the following, they will all perish. In the paper, firstly, the textual differences of the related narration will be touched upon, and then the narration; will be analyzed in the context of the social responsibility and the importance of reference in the determination of values and the effect of enjoining the good and forbidding the wrong on living together.

**Keywords:** Ship hadith, society, value, responsibility, al-amr bil-marroof wa Nahi an al-munkar



---

---

**DEVİRİM SONRASI İRAN'DA DİNİ DÜŞÜNCE VE DEĞERLER  
ALANINDA YAŞANAN TECRÜBE'NİN BİR TAHLİLİ**

**Dr. Öğr. Üyesi Asiye TİĞLİ**

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
asiyetigli@uludag.edu.tr

---

---

Bu çalışmanın amacı, İran'da 1979 Devrimi'nden sonra yaşanan tecrübeden hareketle, entelektüel ve toplumsal düzeyde dini düşünce ve değerler alanında ne gibi değişim ve dönüşümün yaşandığına daha yakından bakmak olacaktır. 1979 İran İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra geçen kırk yılın ardından dini değerlerin yaşama aktarımı ve dini düşüncedeki gelişmeler, gerçekten de üzerinde düşünülmesi gereken ciddi bir tecrübedir. Zira İran'da oldukça yaygın olan ve ciddi yatırım yapılan dinî kurum, propaganda ve eğitim merkezleri ile yayın evlerine rağmen, gençlerin ve entelektüellerin her geçen gün dinden ve mezhepten uzaklaştıkları artık birçok düşünür, araştırmacı ve gözlemcinin dile getirdiği bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Özellikle Devrim'den sonra doğup büyüyen nesil dikkate alındığında dine olan ilgilerinin çok düşük olduğunu ve yüzlerini Batı dünyasına döndürdüklerini gözlemek mümkündür.

İran'da, devrimle arzu edilenin tam aksine bir gidişatın olması, acaba doğrudan hâkim siyasi tavırla ve dini hükümlerin yanlış uygulanmasıyla mı bağlantılıdır? Yoksa bu durum; internet çağıyla daha da belirginleşen modern dünyanın sunduğu çok seçenekli manzarada eski değerlerin evrensel değerlere kıyasla yetersiz görünmesiyle mi ilgilidir? Bunların yanı sıra, yaşanan ekonomik sorunlar ve kalkınmayla ilgili problemlerin ülkede birinci gündem maddesi olması ve özellikle gençlerin bu sıkıntıları da özgürlükleri kısıtlayan dini uygulamalarla bağlantılı görmelerinin İran'daki duruma etkileri nelerdir?

Tebliğde bu ve benzeri sorularla ve daha farklı etkenleri de göz önünde bulundurarak dinî ve evrensel değerler alanında, İran gibi somut bir örnekten hareketle bir sorgulama yapılmaya gayret edilmektedir. Bu minvalde tebliğin ilk bölümünde İran'ın 1979 Devriminden sonraki dini tecrübe seyrine özetle değinilmektedir. Daha ziyade bir durum tespiti olarak değerlendirilecek olan bu ilk bölümden sonra, özellikle Devrim'den sonra yetişen neslin düşünceleri ve yaklaşımları konusuna yer verilmektedir.

Sonuç kısmında ise bu tecrübeden hareketle insanın dinle ilişkisinin geleceği ve değerlerin değişimi konusunda bazı çıkarımlarda bulunmaktadır. Bu tespit ve çıkarımlar, şu ana kadar İnan üzerinde yaptığımız bilimsel çalışmalarından, gözlemlerden ve nihayet son İnan ziyaretinden sonra elde edilen izlenim ve kaynaklardan hareketle yapılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** İnan, İslam Cumhuriyeti, Dinî Düşünce, Dönüşen Değerler

---

---

***AN ANALYSIS OF THE EXPERIENCE IN THE FIELD OF  
RELIGIOUS THOUGHT AND VALUES IN POST-REVOLUTION***

***IRAN***

***Dr. Asiye TIĞLI***

---

---

The aim of this study will be to take a closer look at what kind of change and transformation have occurred in Iran in the field of religious thought and values at the intellectual and social level, based on the experience that took place after the Islamic Revolution of 1979. Forty years after the establishment of the Islamic Republic of Iran in 1979, the transfer of religious values to life and the developments in religious thought are indeed a serious experience that needs to be pondered over. Since, despite the religious institutions, propaganda and numerous education centers and publishing houses, which are all quite common in Iran and heavily invested in, it is a reality pointed out by many thinkers, researchers and observers that young people and intellectuals in Iran are gradually moving away from religion and religious denominations. In particular, it is possible to observe that the generation born and raised after the Revolution has very low interest in religion and is clearly inclined towards the Western world.

Is this course of events in Iran being the opposite of what was aimed by the Revolution directly related to the prevailing political attitude and the wrong application of religious provisions? Or could this situation be explained by the fact that nowadays old values look inadequate compared to universal values of the multi-choice picture of modern world, which has become even more evident with the wide spread of the internet? In addition to these, what are the effects on the situation in Iran of the following: economic problems and hardships related to economic development being number one agenda in the country along with the fact that young people in particular see these problems as connected with religious enforcement restricting their freedom?

This paper presents an effort to inquire into the field of religious and universal values posing the above-mentioned questions among a number of others and considering different factors based on a concrete example of Iran. Thus, the first part of the paper briefly mentions the course of religious experience in Iran after the 1979 Revolution. After this first section, which should be mainly considered as determination of the present situation, the

thoughts and approaches of the generation that grew up after the Revolution are discussed. Based on this experience, in the conclusion part some inferences are made about the future of man's relationship with religion and the change of values. These determination and inferences are made on the basis of scientific studies we have done on Iran, observations and, ultimately, the impressions and sources obtained during the last visit to Iran.

**Keywords:** Iran, Islamic Revolution, Religious Thought, Transformation of Values

---

---

**AHLAKİ DEĞERLER BAKIMINDAN  
FÜTÜVVET TEŞKİLATI'NIN KUR'AN KAYNAKLI EĞİTİM  
METODU**

**Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Betül ORUÇ**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
aboruc@erbakan.edu.tr

---

---

Dönemler geçse, toplumlar farklılık gösterse ve coğrafyalar değişse bile insan olma haysiyeti bakımından vazgeçilemez, değiştirilemez ve karşı konulamaz ahlaki ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler toplumu ayakta tutma, bireylerin birlik ve beraberliğini sağlama, toplum içinde huzur ve refahı temin etme açısından büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla değişen çağda değişmeyen ahlaki değerlerin varlığı açıktır.

Tarih serüveni içinde pek çok toplum ahlaki meziyetleri benimsemiş, bunların yaygınlık kazanması için teşvik edici ve yönlendirici kuvvetini göstermiştir. Son ilahi vahyin nazil olduğu dönemde de toplum tarafından kabul edilen ve değer verilen ahlaki meziyetler bulunmaktadır. Henüz peygamber olmadan önce Hz. Peygamber'in ahlaki yönüyle toplum tarafından kabul edilen değerli bir şahsiyet olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte toplumun kimi ahlaki meziyetleri benimsemesinde dünyevi nedenler öne çıkmaktadır. İnsanlar toplum tarafından takdir edilmek ve değerli görülmek adına bir hareketi yerine getirebilmektedir. Fakat sözü edilen davranış ilahi bir emre dayanmadığı ve uhrevi bir amaç barındırmadığından dolayı ahlaki bir değer taşımamaktadır. Zira Kur'an ayetleri davranışların temelinde Allah'ın belirlediği ilkelerin olması gerektiğini beyan etmektedir. Dünya hayatının ahiret hayatıyla tamamlanacağı beyan edilerek davranışlardan dolayı sorguya çekilecekleri insanlara haber verilmektedir. Bu açıdan Kur'an, samimiyet ve halis niyet çerçevesinde yeni bir değerlendirme ölçütü sunmakta ve neticede toplumun sıradan gördüğü bir davranış değer ve anlam kazanabilmektedir. Ahlaki değerleri farklı yönlerden ele alan ve böylelikle eylemlere yeni bakış açıları kazandıran Kur'an'ın değerlendirme ölçütleri asırları aşan bir metodoloji ortaya koymaktadır.

Kur'an'ın nazil olmasıyla birlikte asırlar boyu toplumların ahlaki davranışlara ayrı bir değer verdiği, bu davranışların sürdürülmesi ve yaygınlık kazanması açısından yönlendirici teşkilatlar vücuda getirdikleri

görülmektedir. Bu bağlamda Fütüvvet Teşkilatı, toplumlar tarafından kabul gören davranışları ahlaki bir kimlik olarak bireylerde yerleştirmek ve bu açıdan toplumlararası bir birlik oluşturmak amacıyla tesis edilmektedir. Kuşkusuz bu teşkilatın dönüştürücü etkileri asırlar boyunca farklı coğrafyalarda devam etmiş ve Anadolu üzerinde de Ahilik kimliğiyle farklı bir boyutta kendini gösterebilmiştir. Fütüvvet Teşkilatı'nın temel prensiplerinin ele alındığı ve ilkelerinin beyan edildiği fütüvvetnameler ise asırlar öncesinde toplumların ahlaki değerleri öğrenmesinde gösterilen hassasiyeti ortaya koymaktadır.

Fütüvvetnamelerde yeme içme adabından çalışma ilkelerine varıncaya kadar bireylerin yaşamlarının bir edeb manzumesi içinde sunulduğu görülmektedir. Ancak bu hususlar dayanaksız bir teori olmaktan kurtarılarak işlevsel yönleriyle öne çıkartılmaktadır. Bu bağlamda Kur'an ayetlerinin önemli bir referans olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayetlerde dikkat çekilen ahlaki ilkeler fütüvvetnamelerde önemli bir atıf olarak zikredilmektedir. Diğer yandan Allah Resülü'nün eğittiği sahabe, fütüvvetnamelerde önemli bir kaynak olarak dikkat çekmektedir.

Çalışmada değişen çağda değişmeyen ahlaki değerleri fütüvvetnameler eşliğinde okumak hedeflenmektedir. Fütüvvetnamelerde zikredilen ayetlerin bireylerin ahlaki kimliğinin oluşmasındaki ve toplumda ahlaki değerlerin yerleşmesindeki önemine işaret edilecektir. Böylelikle değişim rüzgârı içinde her şeyin yabancılaştığı, asırlardır sahip olunan değerlerin hoyratça yok edildiği çağımızda toplumun temel ilkelerinden biri olan ahlaki değerlerin öne çıkartılması amaçlanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Tefsir, Fütüvvet Teşkilatı, ahlak

---

---

***QUR'AN-BASED EDUCATION METHOD OF THE FUTUWWA  
ORGANIZATION***

***IN TERMS OF MORAL VALUES***

***Dr. Ayşe Betül ORUÇ***

---

---

Even though periods change, societies differ, and geographies change, there are moral principles that are indispensable, irreplaceable and irresistible in terms of human dignity. These principles are of great importance in terms of keeping the society alive, ensuring the unity and solidarity of individuals, and ensuring peace and welfare in the society. Therefore, the existence of unchanging moral values in a changing age is clear.

In the adventure of history, many societies have adopted moral virtues and have shown their encouraging and guiding power for their prevalence. There are moral virtues that are accepted and valued by the society at the time when the last divine revelation was revealed. It is known that before he became a prophet, the Prophet was a valuable personality accepted by the society with his moral aspect. However, worldly reasons come to the fore in the society's adoption of certain moral virtues. People can perform an act in order to be appreciated and valued by the society. However, the said behavior has no moral value since it is not based on a divine order and does not have any otherworldly purpose. Because the verses of the Qur'an declare that the principles determined by Allah should be the basis of behavior. It is declared that the life of this world will be completed with the life of the hereafter, and people are informed that they will be questioned for their behavior. In this respect, the Qur'an offers a new evaluation criterion within the framework of sincerity and sincerity. And as a result, a behavior that society sees as ordinary can gain value and meaning. The evaluation criteria of the Qur'an, which deals with moral values from different aspects and thus brings new perspectives to actions, reveal a methodology that goes beyond centuries.

With the revelation of the Qur'an, it is seen that for centuries, societies have given a special value to moral behaviors, and they have created guiding organizations in order to maintain and spread these behaviors. In this context, the Futuwwa Organization is established in order to place the behaviors accepted by the societies in individuals as a moral identity and to

create an inter-communal unity in this respect. Undoubtedly, the transformative effects of this organization continued in different geographies for centuries and it was able to show itself in a different dimension in Anatolia with the identity of Akhism. Futuwwatnames, in which the basic principles of the Futuwwa Organization are discussed and the principles are declared, reveal the sensitivity shown in the learning of moral values of societies centuries ago.

Futuwwatnames seem to present the lives of individuals in a literary style, from eating and drinking etiquette to working principles. However, these issues are saved from being an unfounded theory and are highlighted with their functional aspects. In this context, it is seen that the verses of the Qur'an are used as an important reference. The moral principles highlighted in the verses are mentioned as an important reference in the Futuwwatnames. On the other hand, the Companions trained by the Prophet draw attention as an important source in the futuwwatnames.

In the study, it is aimed to read the moral values that do not change in the changing age, accompanied by Futuwwatnames. The importance of the verses mentioned in In Futuwwatnames in the formation of the moral identity of individuals and the establishment of moral values in society will be pointed out. In this way, it is aimed to highlight moral values, which is one of the basic principles of society in our age where everything is alienated in the wind of change and the values that have been owned for centuries are brutally destroyed.

**Keywords:** Tafsir, Futuwwa Organization, morality



---

---

**POSTMODERNİZM VE POSTENDÜSTRİYALİZMİN  
GÖLGESİNDE TOPLUM VE BİLİM**

**Dr. Öğr. Üyesi Behçet BATUR**

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
behcetbatur@yahoo.com

---

---

Çağdaş toplumların öne çıkan iki temel karakterinin sosyoekonomik, bilimsel ve teknolojik yapıda gelişen postendüstriyel toplum ile sosyokültürel, dini ve ahlaki hayatta ortaya çıkan postmodern toplum yapısı olduğu söylenebilir. Kültürel ve ahlaki yapının postmodern karakterine bakıldığında başlıca nitelikleri arasında aşırı bireyselleşme, göreceleşme ve nihayet *doğrunun* neredeyse ortadan kalktığı bir yapıyı ifade etmektedir. Buna karşılık sosyoekonomik, bilimsel ve teknolojik yapının temel nitelikleri ise bu alandaki akılcılaşıma, planlama, bilimsel araştırma, teknolojik üretim ve benzeri unsurların öne çıktığı bir yapıyı ifade etmektedir. Bu iki yapının bir arada bulunduğu çağdaş toplum düzeni, bilim ve kültür arasında bir çatışmayı üretmektedir. Çünkü, postendüstriyel toplumun bilimsel, teknik ve akılcı boyutu topluma doğru, mutlak ve sağlıklı bir yaşam alanı sunarken, postmodern toplumun rölativist ve müphem yapısı, kuşkucu ve kararsız bir ahlaki yaşam alanı sunmaktadır. Dolayısıyla çağdaş toplumun bir yanda doğruyu, güveni ve akli telkin eden boyutu ile diğer yanda göreceliği ve kuşkuyu öne çıkaran boyutu arasında düşünsel ve ahlaki bir çatışmanın varlığından söz edilebilir.

**Anahtar Kelimeler:** Postmodernizm, Postendüstriyalizm, Toplum, Bilim, Çatışma

---

---

***SOCIETY AND SCIENCE IN THE SHADOW OF  
POSTMODERNISM AND POST-INDUSTRIALISM***

***Dr. Behçet BATUR***

---

---

It can be said that the two basic characters of contemporary societies are the postmodern society structure that emerged in socio-economic, scientific and technological structure and sociocultural, religious and moral life. When we look at the postmodern character of the cultural and moral structure, it refers to a structure in which extreme individualization, relativity and finally the truth is almost eliminated. On the other hand, the basic qualities of socioeconomic, scientific and technological structure refers to a structure in which rationalization, planning, scientific research, technological production and similar elements in this field stand out. The contemporary society in which these two structures are together produces a conflict between science and culture. Because, while the scientific, technical and rational dimension of the posterior society offers an absolute and healthy living space towards society, the relative and ambiguous structure of the postmodern society offers a skeptical and unstable moral living space. Therefore, the existence of an intellectual and moral conflict between the dimension of the contemporary society that suggests the truth, trust and mind on the one hand and the relativity and suspicion that emphasizes the relativity and suspicion.

**Keywords:** Postmodernism, Post-Industrialism, Society, Science, Conflict

---

---

**MÜSLÜMAN BİREYİN KİMLİK İNŞASINDA TÜRK-İSLAM  
SANATLARI EĞİTİMİNİN KATKILARI ÜZERİNE BİR DENEME**

**Dr. Öğr. Üyesi Fatma Şeyma BOYDAK**  
Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
seymaboydak@outlook.com

---

---

Bireyin kimlik inşasında çeşitli etmenler aktif rol oynamaktadır. Bu etmenler arasında dini olgular ön plandadır. Dini argümanların referans alındığı bir diğer saha ise sanat ve mimaridir. İnsan daima çevresini inancıyla uyum içinde biçimlendirir. Medeniyet de bu insanın meydana getirdiği millet ve toplumların hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların bütünü olarak tanımlandığından bu medeniyeti anlama ve algılamının en kısa ve pratik yolu sanat ve mimarisini incelemekten geçmektedir. Sanat, seçilen bir hayat görüşü ve buna bağlı yaşantıyı değişik araçlarla güzel bir biçimde başkalarına ulaştırmanın yoludur. Sanat eseri ise bu mefkûre ile ortaya konulan somut malzemedir ve sanatkârın mensup olduğu medeniyet ailesinin rengini taşır. Yani sanat eseri, bir mensubiyetin yansımasıdır. İslâm sanat eserleri de onları ortaya koyanların iman, inanç, düşünce ve hayat tarzlarının en somut göstergeleri olup İslâm medeniyetinin doğrudan ifadesi ve somut tezahürleridirler. Mimariden kitap sanatlarına tüm sanat eserlerinde bu yansımaları görmek mümkündür. İslam dininin bu somut öğeleri Müslüman bireyin kimlik inşasında önemli vazifeler üstlenmektedir. İslam medeniyetinin sanat ve mimarisini konu edinen Türk-İslam sanatları eğitimi, bireyin aidiyet bilincini oluşturmaya ve sürdürmesinde etkin rol oynamaktadır. Müslüman birey, inancıyla uyum içinde olan mimari yapılarda mensubu olduğu medeniyetin elle tutulur tezahürlerine şahitlik eder. Hüsn-i hattan tezhibe ciltten ebruya değin tüm kitap sanatlarında İslam'ın vahdet inancının ve yaratılana karşı hayranlığın tezahürlerini gözlemleyebilir. İçeriğinde bu ve benzeri örneklemelerin verileceği bildirimizde, İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin eğitim programlarında bulunan Türk-İslam Sanatları Tarihi veya İslam Sanatları Tarihi isimli derslerin hedef ve amaçlarını belirlemek, aynı zamanda tüm Müslüman bireylerin bu sahada alacağı eğitimle kimliklerinin nasıl şekillenebileceğini ve kimlik inşasında Türk-İslam

sanatları eğitiminin ne tür katkılarda bulunabileceğini tespit etmek amaçlanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Türk-İslam Sanatı, Sanat Eğitimi, Kimlik İnşası

---

---

***AN ESSAY ON THE CONTRIBUTIONS OF TURKISH-ISLAMIC  
ARTS EDUCATION IN THE CONSTRUCTION OF THE MUSLIM  
INDIVIDUAL IDENTITY***

***Dr. Fatma Şeyma BOYDAK***

---

---

Various factors play an active role in the construction of an individual's identity. Among these factors, religious facts are at the forefront. Another field where religious arguments are taken as reference is art and architecture. Mankind always shapes his environment in harmony with his belief. Since civilization is defined as the whole of the qualities related to the lifestyle, level of knowledge, artistic power, material and spiritual existence of the nations and societies created by this person, the shortest and most practical way of understanding and perceiving this civilization is to examine its art and architecture. Art has been defined as a way of conveying a chosen view of life and related life to others in a beautiful way through different means. The work of art, on the other hand, is the concrete material revealed with this idea and carries the color of the civilization family to which the artist belongs. In other words, an artwork is a reflection of an affiliation. Islamic works of art are the most concrete indicators of the faith, belief, thought and lifestyle of their creators, and they are the direct expression and concrete manifestations of Islamic civilization. It is possible to see these reflections in all works of art from architecture to book arts. These concrete elements of the religion of Islam undertake important duties in the identity construction of the Muslim individual. Turkish-Islamic arts education, which deals with the art and architecture of Islamic civilization, plays an active role in creating and maintaining the individual's sense of belonging. The Muslim individual witnesses the tangible manifestations of the civilization he is a member of in architectural structures that are in harmony with his faith. One can observe the manifestations of Islam's belief in unity and admiration for the created in all book arts, from calligraphy to illumination, from binding to marbling. In this paper, it is aimed to determine the goals and objectives of the courses named Turkish-Islamic Arts History or Islamic Arts History in the education programs of the Faculties of Theology and Islamic Sciences and to determine how the identities of all Muslim individuals can be shaped with the education they will receive in this field and what kind of contributions can be made by Turkish-Islamic arts education in the construction of identity.

**Keywords:** Turkish-Islamic Art, Art Education, Identity Construction

---

---

**DİN ÖĞRETİMİ SÜREÇLERİ AÇISINDAN GELECEK/YARIN  
ALGISI**

**“GAYB” KAVRAMI EKSENLİ BİR OKUMA**

**Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇETİNEL**

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
hasancetinel@gmail.com

---

---

Modern zamanların sıkça duyulan, başat nitelendirmelerinden bir tanesi, “yarın ya da gelecek kaygısı”. Birey için de toplum ve dünya için de benzer kaygılardan söz etmek mümkündür. Bireyin kendi kişisel tarihi ve yarını ile dünyanın geleceğini bu denli irtibatlandığı bir başka tarih dilimi olmuş mudur, sorgulanması gereken bir durum olarak dikkat çekmektedir. Zira küresel ölçekli sorunlar olarak ilk akla gelenler listesinde yer alan silahlanma, savaşlar, göçler, ekonomik krizler, iklim krizi vb. olgular olayın tarafı olan olmayan herkesi etkisi altına almaktadır. Eğitim öğretim süreçlerinin öğrenen açısından en temel amaçları arasında, bireye yansıtıcı düşünme, metabilis vb. düşünme stilleri noktasında katkı sunmak yer almaktadır. Bu düşünme stilleri sayesinde bireyin, yaşadığı çağın ürettiği kriz ve tehditlerle baş edebilmesi beklenmektedir. Konuya din öğretim süreçleri açısından bakıldığında, bireyin hayata ve ölüme dair anlam üretmesi, yaşarken başına gelen üzüntü veren ya da sabrını zorlayan durumlar karşısında psikolojik bütünlüğünü koruması noktalarında din eğitiminin sunduğu katkı bilinmektedir. İslam düşüncesinde “gayb” adı altında geleceğe ve yarına dair bir bakış açısı bir kavrayış biçimi mevcuttur. Bildiride, kendisinin ve dünyanın yarını hakkında Müslümanın nasıl pozisyon alması gerektiği ve yarın algısının boyutları noktasında, “gayb” kavramı ekseninde, Kur’an-ı Kerim merkezli bir analizde bulunmaktadır. Sünnetten örnek rivayetlere başvurularak, Rasûlullah’ın (as) öğretim metodunda “gelecek/yarın” algısının önemine yer verilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Gayb, Gelecek Kaygısı, Düşünme Stilleri

---

---

**PERCEPTION OF THE FUTURE/TOMORROW IN TERMS OF  
RELIGIOUS EDUCATION PROCESSES  
A READING AXIS OF THE CONCEPT OF "THE UNSEEN"**

***Dr. Hasan ÇETİNEL***

---

---

One of the most frequently heard and dominant characterizations of modern times is "anxiety about tomorrow or the future". It is possible to talk about similar concerns for the individual, society and the world. It draws attention to a situation that needs to be questioned whether there has been another historical period in which the individual has so much connected his personal history and future with the future of the world. Because of armament, wars, migrations, economic crises, climate crises, etc. The facts affect everyone who is not a party to the event. Among the most basic purposes of education and training processes for the learner are reflective thinking, metacognition, etc. to the individual. contributing to the point of thinking styles. Thanks to these thinking styles, it is expected that the individual will be able to cope with the crises and threats produced by the age in which he lives. When we look at the subject in terms of religious education processes, it is known that religious education contributes to the individual's making sense of life and death, and maintaining his psychological integrity in the face of distressing or challenging situations in his life. In Islamic thought, there is a perspective and a way of understanding the future and tomorrow under the name of "unseen". In the paper, an analysis is made based on the Qur'an on the axis of the concept of "unseen" in terms of how a Muslim should take a position about the future of himself and the world and the dimensions of the perception of tomorrow. The importance of the perception of "future/tomorrow" in the teaching method of the Messenger of Allah is given by referring to exemplary narrations from the Sunnah.

**Keywords:** Religious Education, Unseen, Future Anxiety, Thinking Styles

---

---

دور المراكز العلمية في تنشيط الحياة الفكرية والثقافية في بلاد السودان الغربي خلال  
القرنين 12 و 17 الميلاديين

**Dr. Öğr. Üyesi Mohamadou Aboubacar MAIGA**  
Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
f.maiga85@gmail.com

---

---

لعبت المراكز التعليمية في السودان الغربي دورا مهما في إثراء الحركة الثقافية، وتنشيط الحياة العلمية؛ حيث اهتم ملوك هذه المنطقة وسلاطينها خلال الفترة ما بين القرن الثاني عشر والقرن السابع عشر الميلادي بنشر العلم وتشجيع العلماء وطلبة العلم، مما ساعد في التمهيد للنهضة العلمية والثقافية التي سادت مجتمع السودان الغربي. وقد أدى إنشاء هذه المراكز العلمية إلى وفود علماء من أقطار العالم العربي (مغاربة، أندلسيين، حجازيين، مصريين، لبينين) إلى المنطقة، وإلى التواصل العلمي والثقافي بين المنطقة وما جاورها من دول عربية، وإلى ظهور المكتبات العامة والخاصة، وإلى ازدهار حركة التدريس والتأليف والكتابة، مما يشهد على المستوى العلمي المرموق الذي وصل إليه علماء تلك الفترة. ومن هذا المنطلق يسعى هذا البحث –من خلال أعمال المنهج الوصفي التحليلي– إلى تسليط الضوء على أهم هذه المؤسسات العلمية التي أنشأت في هذه المنطقة؛ بغية الوقوف على الإسهامات والخدمات التي كانت تقدمها، والتعرف لى دورها الهام في إثراء الحركة الفكرية وتنوعها لشعوب منطقة السودان الغربي. وتكمن أهمية الموضوع في إلقاء الضوء على الدور الثقافي والعلمي الذي قامت به المراكز في نشر الدين وترسخه في نفوس الشعب، أضف إلى ذلك دورها أيضا في نشر اللغة العربية والثقافة الإسلامية، كما أن هذه الدراسة تساهم في تقديم صورة واضحة قدر الإمكان عن معالم الثقافة والحضارة في منطقة السودان الغربي. أما الاشكالية التي يطرحها موضوع البحث فتتمثل فيما يلي: ما هي أهم المدارس العلمية التي أنشأت في المنطقة خلال فترة الدراسة؟ وكيف ساهمت هذه المدارس في إثراء الحياة العلمية والثقافية في هذه البلاد؟ وهل المدارس التي نقصدها هي تلك المدارس التي عرفتها بعض أقطار العالم الإسلامي أم هي شيء أشمل؟ وما مدى ارتقاء العلوم في ظلها؟ وكيف أثرت وتأثرت الحركة العلمية بصفة خاصة والحياة الثقافية بصفة عامة من خلال ما قدمته هذه المدارس؟ وللإجابة عن التساؤلات السابقة قسمنا البحث –بالإضافة إلى المقدمة والخاتمة– إلى مبحثين. المبحث الأول يتناول موضوع مفهوم المدارس العلمية، نشأتها وتطورها بالمنطقة. والمبحث الثاني يعالج عنوان دور المدارس في الحياة الفكرية والثقافية لبلاد السودان الغربي.



وأعقباها بخاتمة سجلت فيها أهم النتائج المتوصل إليها. والجدير بالذكر أن السودان الغربي قد عرفت مراكز علمية تمثلت في المساجد والمدارس والمكتبات. وأهم هذه المراكز التي حظت بالشهرة هي الجامع الكبير بتمبكتو، وجامعة سنكري، وجامع سيدي يحي التادلسي، وجامع جني، وجامع غاو وغيرها من المراكز العلمية الأخرى التي أسهمت بدور فعال في الحياة العلمية بالمنطقة.

**الكلمات المفتاحية:** المدارس، الحياة الثقافية، السودان الغربي، مالي، سنغاي

---

---

***THE ROLE OF SCIENTIFIC CENTERS IN REVITALIZING  
INTELLECTUAL AND CULTURAL LIFE IN BILĀD AS-SŪDĀN  
DURING THE 12TH AND 17TH CENTURIES AD***

***Dr. Mohamadou Aboubacar MAIGA***

---

---

Bilād as-sūdān's educational centers played an important role in enriching the cultural movement and rejuvenating scientific life. The kings and sultans of this region, during the period between the twelfth century and the seventeenth century AD, were interested in spreading science and encouraging scholars and students of science, which helped prepare the ground for the scientific and cultural renaissance in Bilād as-sūdān society. The establishment of these scientific centers led to the delegations of scholars from the countries of the Arab world (Moroccans, Andalusians, Hijazi's, Egyptians, and Libyans) to the region; scientific and cultural communication between the region and the neighboring Arab countries; the emergence of public and private libraries; and the flourishing of the movement of teaching, authorship, and writing, which attests to the prestigious scientific level reached by the scholars of that period. It is from this point that this research seeks-through the implementation of the descriptive analytical method-to shed light on the most important of these scientific institutions that were established in this region in order to identify the contributions and services they provided, and to identify their important role in enriching the intellectual movement and its diversity for the peoples of the Bilād as-sūdān region. The importance of the topic lies in shedding light on the cultural and scientific roles played by the centers in spreading religion and consolidating it in the hearts of the people, in addition to its role in spreading the Arabic language and Islamic culture, and this study contributes to providing as clear a picture as possible about the features of culture and civilization. In the Bilād as-sūdān region, as for the problem posed by the research topic, it is as follows: What are the most important scientific schools that were established in the region during the study period? And how did these schools contribute to enriching the scientific and cultural life in this country? Are the schools we are referring to those schools known in some countries of the Islamic world, or are they something more comprehensive? What is the extent of the advancement of science in its shadow? And how have these schools affected and been affected by the scientific movement in particular, as well as cultural life in

general? In order to answer the previous questions, we divided the research, in addition to the introduction and conclusion, into two sections. The first topic deals with the concept of scientific schools, their origin and development in the region. The second topic deals with the role of schools in the intellectual and cultural life of Bilād as-sūdān. We followed that up with a conclusion in which the most important results were recorded. This study concluded that Bilād as-sūdān has known scientific centers represented in mosques, schools and libraries, and the most important of these centers that have gained fame in Bilād as-sūdān are the Great Mosque of Timbuktu, Sankore University, Sidi Yahya al-Tadelsi Mosque, Jinni Mosque, Gao Mosque, and other scientific centers that have contributed to an active role in the scientific life in the region.

**Keywords:** Schools, Cultural Life, Bilād As-Sūdān, Mali, Songhay

---

---

**KUR'ÂN-I KERÎM'E GÖRE KAYNAĞI VE MUHTEVASI  
AÇISINDAN DEĞERLER**

**Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DEMİR**

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
mdemir6358@gmail.com

---

---

Kur'ân-ı Kerîm, Yüce Allah tarafından hem dünya hem ahiret mutluluk ve huzurunu yaşamaları için bütün insanlara ulaştırılmak üzere indirilmiş evrensel ilahi bir kitaptır. Hz. Peygamber de bu ilahi kitabın uygulayıcısıdır. Kur'ân-ı Kerîm'e göre kaynağı ve muhtevası açısından değerleri genel olarak hak olan değerler ve batıl olan değerler şeklinde tasnif etmek mümkündür:

Hak olan değerlerin kaynağını ve muhtevasını, ilahi vahiyler bilhassa Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet-i Seniyye oluşturur. Kur'ân-ı Kerîm, her şeyi yoktan yaratıp onu hikmetle en uygun şekilde kılan Yüce Allah'ın kelâmıdır. Yüce Allah'ın bu kelâmını insanlara tebliğde bulunan, açıklayan ve tatbikatıyla gösteren ise Hz. Peygamber'dir. Böylece hak olan değerlerin kaynağı ve muhtevası, Yüce Allah'a ve Hz. Peygamber'e dayanır. Kur'ân-ı Kerîm'deki emirler ve yasaklar, Hz. Peygamber'in kavli, fiili, takriri sünnetleri bu konuda temeldir. Ayrıca İslâm'ın esaslarına aykırı düşmemek kaydıyla örf ve adetler de hak olan değerlerin kaynağı ve muhtevası arasında yer bulur. Örnek alınması gereken şahsiyetler olması hasebiyle de peygamberlere özellikle Hz. Peygamber'e tabi olanlar, Kur'ân-ı Kerîm'i ve Sünnet-i Seniyye'yi ölçü kabul etmek durumundadırlar. Bu bakımdan kaynağı ve muhtevası hak olan değerlerde keyfilik yoktur, herhangi bir kimseye ayrıcalık tanımaz.

Batıl olan değerlerin kaynağını ve muhtevasını ise iblis yahut şeytan, nefs-i emmâre, Nemrud, Fir'avn, Ebû Leheb ve onlara tabi olanlar vb. kişiler teşkil eder. Bunlar, kötülüğü iyilik, çirkinliği güzellik, yanlışlığı doğruluk, adaleti zulüm, hakkı batıl, hülasa her şeyi ters gösterme gayretinde bulunurlar. İçki içmek, kumar oynamak, aldatmak, kan dökmek, insan öldürmek, yıkıp kırmak, kısaca her türlü fesadı ve kötülüğü yapmak onların vazifeleridir; batıl ve yanlış işleri kendileri için bir değer göstergesi olarak kabul ederler. İnsanların can, akıl, nesil, mal ve din emniyeti ihlallerinin söz konusu edildiği her yer, her toplum, Kur'ân-ı Kerîm'e göre kaynağı ve muhtevası batıl olan değerlere sahip olmaktan başka bir şey değildir. Dolayısıyla Kur'ân-ı Kerîm'e göre kaynağı ve muhtevası hak olan ve batıl

olan değerlerin her biri, ortaya çıkışı itibarıyla diğerinden farklıdır. Bununla birlikte insanlık fitratlarını koruyan kimselerin, kaynağını ve muhtevasını hak ve adalet istikametinde görebilecekleri değerler de vardır. Onun için farklı kültür, medeniyet ve inançlara sahip muhtelif toplumlar, birbirinin hakkına tecavüz etmediği sürece bir arada yaşama ortamını ve imknını elde etmişlerdir.

**Anahtar Kelimeler:** Kur'n, Kaynak, Değer

---

---

**VALUES IN TERMS OF SOURCE AND CONTENT ACCORDING  
TO THE QUR'AN**

***Dr. Mehmet DEMİR***

---

---

The Qur'an is a universal divine scripture revealed by Almighty Allah to be delivered to all people so they can experience happiness and peace both in this world and in the hereafter. Also, the Prophet practices this divine scripture. According to the Qur'an, it is possible to classify values in terms of their source and content as generally true and false values: Divine revelations, especially the Qur'an and Sunnah, constitute the source and content of the true values. The Qur'an is the word of Almighty Allah, who created everything out of nothing and made it most appropriate with wisdom. Prophet conveys this word of Almighty Allah to people, explains it, and shows it with practice. Thus, the source and content of the true values depend on Almighty Allah and the Prophet. In this regard, the orders and prohibitions in the Qur'an, the Prophet's verbal, actional, and approving Sunnah are the basis. In addition, customs and traditions find a place among the source and content of the true values, provided that they do not contradict the principles of Islam. Since they are personalities who should be taken as an example, those who follow the prophets, especially the Prophet, must accept the Qur'an and the Sunnah as a criterion. In this respect, there is no arbitrariness in the values whose source and content are true, and it does not give any privileges to anyone.

The source and content of the superstitious values are constituted by persons such as the demon or the devil, the nafs-i ammâre, Nemrud, Pharaoh, Abu Lahab, and those who follow them. They strive to show evil as nice, ugliness as beauty, wrongdoing as truth, justice as cruelty, right as wrong, in short, everything wrong. Drinking alcohol, gambling, cheating, shedding blood, killing people, destroying them, shortly, and committing all kinds of mischief and evil are their duties; they accept superstitious and wrong deeds as a sign of value for themselves. Every place and every society where violations of people's safety of life, mind, generation, property, and religion are in question is nothing but having values whose source and content are superstitious according to the Qur'an. According to the Qur'an hence, each of the values whose source and content are true and false is different from the other in terms of their emergence. However, there are also values that those who protect human nature can see their source and

content in the direction of right and justice. For this reason, various societies with different cultures, civilizations, and beliefs have obtained the environment and opportunity to live together as long as they do not violate each other's rights.

**Keywords:** The Qur'an, Sources, Values

---

---

**LOKMAN SURESİ 12-19. AYETLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLER  
EĞİTİMİNDEKİ MUHTEVA VE SÖYLEMİN ANALİZİ**

**Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Murat BATMAN**

Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

m.murat05@hotmail.com

---

---

Çocukta değerler eğitimi, son dönemde eğitim-öğretim alanında üzerinde fazlasıyla durulan konular arasında yer almaktadır. Konu hakkında yapılan çalışmalarda dinin en temel kaynağı olması münasebetiyle Kur'an sure ve ayetlerinden faydalandığı görülmektedir. Esasen dinin temel kaynaklarının bu ve benzeri çalışmalarda kullanılma amacının arkasında yatan en önemli motivasyonun araştırma bulgularını nesnel ve teolojik bir veriye dayandırma ihtiyacı olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte tefsir ilminin kendine has yöntemlerinin olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle çocukta değer ya da karakter eğitimi noktasında Kur'an pasajlarından verilen örnek ve dayanaklarda tefsir ilminin gerekliliklerini de göz önünde bulunduran bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu söyleyebiliriz. Bu doğrultuda öncelikle Lokman suresi hakkında kısa ve öz teknik bilgiler vererek konunun alt yapısı hazırlanmıştır. Burada kısaca surenin nüzülü, iniş sebebi ve genel olarak muhtevasından bahsedilmekle birlikte Lokman kıssası hakkında özet bilgiler verilecektir. Bu vesileyle söz konusu kıssanın değerler eğitimindeki örnekliği üzerinden Kur'an kıssalarının bireyin hayatındaki fonksiyonu da göz önüne serilmiş olmaktadır. Daha sonra ise çalışmamızın esasını teşkil eden Lokman suresi örnekliğinde çocukta değerler eğitimi mercek altına alınacaktır. Genel olarak surenin ilgili bölümünün çocuk eğitimi açısından önemli bir veri ve değer ifade ettiğini söyleyebiliriz. Hatta surenin bu pasajının hem genel olarak eğitim bilimi açısından hem de çocuk eğitimi, değerler eğitimi, ahlak eğitimi ve karakter eğitimi gibi konular açısından bilimsel çalışmalara ilham kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Bizim çalışmamızı daha önce yapılan bu çalışmalardan ayıran husus ise surenin ilgili pasajını muhteva ve söylem biçimi bakımından analiz ederek konuya olan yaklaşım biçimimizdir. Bu vesileyle konuyla ilgili daha önce var olan çalışmaların oluşturduğu literatüre farklı bir açıdan katkı sağlamayı hedefliyoruz. Muhteva analizinden kastımız, tefsir ilminin gerekliliklerini göz önünde bulunduran bir hassasiyetle surede geçen Hz. Lokman'ın oğluna öğütlerinden oluşan pasajın içeriğini incelemektir. Burada söz konusu öğütleri öncelikle inanç/tevhid, ibadet



alışkanlığı kazandırma, ahlak/değer eğitimi ve kendisiyle birlikte çevresi için de iyi insan olma gibi başlıklar altında tasnif edeceğiz. Sonrasında bu içerikleri tek tek surede geçen ayetlerin örneklüğünde analiz etme imkanı bulacağız. Çalışmanın ikinci bölümünde ise değerler eğitiminde Lokman Suresi 12-19. ayetleri, bu defa da söylem analizi üzerinden ele alınacaktır. Söylem analizinden kastedilen ise eğitimci merkezli başlıklardan oluşan bir incelemedir. Bir başka ifadeyle surede geçen Hz. Lokman'ın öğütleri bağlamında eğitende olması gereken donanımlara dair çıkarımlar yapılacaktır. Söz konusu ayetlerin söylem biçimleri edebî ve sanatsal açıdan incelenerek öğrenciye/çocuğa saygı duyma, gerekçelendirme, şefkatle yaklaşma, dikkat çekme, edebî sanatsal bir dil kullanma, ödül-ceza üslubu, düşünceye ve değere dayandırma gibi eğitende aranan donanımlara dair çıkarımlar örnekler üzerinden işlenecektir. Sonuç olarak bu çalışmada Kur'an'da Hz. Lokman'ın öğütleri üzerinden değerler eğitiminin inşasına dair fezlekeler, bütünsel bir gözle ve rafine bir şekilde ortaya konulmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Tefsir, Lokman Suresi, Değerler Eğitimi, Çocuk

---

---

**AN ANALYSIS OF CONTENT AND DISCOURSE IN VALUES  
EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE VERSES SURAH  
LUQMAN 12-19.**

***Dr. Mustafa Murat BATMAN***

---

---

Children's values education is among the subjects that have been emphasized in the field of education recently. In the studies on the subject, it is seen that the suras and verses of the Qur'an are used because they are the most basic source of religion. In fact, it can be thought that the most important motivation behind the purpose of using the main sources of religion in this and similar studies is the need to base the research findings on an objective and theological data. However, it should not be overlooked that the science of tafsir has its own methods. We can say that there is a need for an approach that takes into account the requirements of the science of tafsir in the examples and references given from the Qur'an passages, especially at the point of value or character inclination of the child. In this direction, firstly, the infrastructure of the subject was prepared by giving short and concise technical information about the Surah Lokman. Here, the revelation of the surah, the reason for its descent and its content in general will be mentioned, and brief information will be given about the story of Lokman. On this occasion, the function of the anecdotes of the Qur'an in the life of the individual is revealed through the example of the aforementioned story in values education. Then, values education in children will be examined in the example of Surah Lokman, which constitutes the basis of our study. In general, we can say that the relevant part of the surah represents an important data and value in terms of child education. In fact, it is understood that this passage of the surah is a source of inspiration for scientific studies both in terms of education in general and in terms of subjects such as child education, values education, moral education and character education. What distinguishes our study from these previous studies is our approach to the subject by analyzing the relevant passage of the surah in terms of content and discourse. On this occasion, we aim to contribute to the literature created by previous studies on the subject from a different perspective. What we mean by content analysis is Lokman's advice to his son is to examine the content of the passage. Here, we will classify the advices in question under the headings such as faith/tawhid, acquiring the habit of worship, moral/value education, and being a good

person for himself and his surroundings. Afterwards, we will have the opportunity to analyze these contents one by one with the example of the verses in the sura. In the second part of the study, the relevant verses of Surah Lokman in values education will be discussed this time through discourse analysis. What is meant by discourse analysis is an analysis of educator-centered topics. In other words,. In the context of Lokman's advice, inferences will be made about the equipment that the trainer should have. The discourse forms of the verses in question will be examined in literary and artistic terms, and the implications of the equipment sought in the trainer will be processed through examples. As a result, in this study the conclusions on the construction of values education through Lokman's advice are presented in a holistic and refined way.

**Keywords:** Tefsir, Values Education, Child, Surah Lokman

---

---

**DEĞİŞEN ŞARTLARIN VE TOPLUMSAL DEĞERLERİN ARAP  
ŞİİRİNDEKİ İZDÜŞÜMÜ OLARAK KLASİK ARAP ŞİİRİNDE  
MUKADDİME BÖLÜMÜNDE GÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER**

**Dr. Öğr. Üyesi Selçuk PEKPARLATIR**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
spekparlatir@gmail.com

---

---

Mukaddime bölümü, şiirin adeta anahtarı konumundaki matla' kısmından sonra gelen, kasidenin ana konuya geçiş öncesi en temel bölümüdür. Arap şiirinin ilk dönemi olan cahiliye döneminde kasidelerin mukaddime bölümlerinde genellikle atlâl, gazel, sevgiliye gözyaşı dökme, sevgilinin tasviri, gece yapılan çöl yolculuğu yer alırdı. Özellikle İbn Kuteybe ve İbn Raşîk el-Kayravânî başta olmak üzere cahiliye dönemi şiirindeki kaside yapısını esas kabul eden kimi edebiyat eleştirmenleri, klasik kaside planına sadık kalmanın Arap şiirinde bir zorunluluk olduğunu belirtir ve kasideye yukarıda zikredilen unsurlarla giriş yapılması gerektiğini görüşünü savunmaktadırlar. Onlara göre şiirin değeri buna bağlıdır. Fakat sonraki dönemlerde coğrafyanın genişlemesi ve değişmesiyle birlikte kültürel etkileşim artmış ve toplumsal değerlerde bir değişim yaşanmıştır. Arap şiiri de bu değişimden nasibini almış ve kendisinde gerek muhteva gerekse şekil olarak değişiklikler meydana gelmiştir. Mesela çölde, at sırtında, elinde kılıcı ile çadırdı yaşayan bir şairin değer ve duygu dünyası ile su kenarında, üzüm bahçeleri içerisinde, muhkem saraylarda elinde kadehlerle yaşayan bir şairin değer ve duygu dünyasının aynı olmasını beklemek çok makul olmaz. Yahut İslamiyet'ten önce yaşamış bir şairin değer yargıları ile İslamiyet'i kabul etmiş bir şairin değer yargıları birbirinden tamamen farklı olabilmektedir. İşte bu tür değişimler şiire yansımış, şiirlerde ele alınan konular farklılaşmaya başlamış, cahiliye dönemi şiir kalıplarının da dışına çıkmıştır. Nitekim edebiyat eleştirmenleri de mukaddime hakkında farklı görüşler zikretmişlerdir. Başta İbnu'l-Esîr olmak üzere klasik kaside planına sadık kalınması gerektiği görüşünü benimsemeyenler şairin içerisinde yaşadığı dönemin şartlarına göre bu planın dışına çıkabileceğini ve doğrudan medîh veya ihvâniyyât konusundan söz ederek şiire girişe yapılabileceği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bu çalışmada, yaşanan bu farklılaşmanın Arap şiirindeki yansımaları çerçevesinde mukaddime bölümlerindeki değişimler örnekleri ile ele alınarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Arap Şiiri, Mukaddime, Değişen Değerler

---

---

**CHANGES IN THE MUQADDIMAH SECTION IN CLASSICAL  
ARABIC POETRY AS THE PROJECTION OF CHANGING  
CONDITIONS AND SOCIAL VALUES IN ARABIC POETRY**

*Dr. Selçuk PEKPARLATIR*

---

---

The muqaddimah part is the most basic part of the qasida, that comes after the matla' part which is almost the key of the poem, before the transition to the main subject. In the period of jahiliyyah, which is the first period of Arabic poetry, atlâl, ghazal, crying for the lover, the description of the lover, and the desert journey made at night would usually take place in the muqaddimah parts of the qasidas. Some literary critics, especially Ibn Qutayba and Ibn Rashik al-Kayravani, who accept the qasida structure in the poetry of the Jahiliyya period as a basis, state that it is a necessity to stick to the classical ode plan in Arabic poetry and they argue that the ode should be introduced with the elements mentioned above. According to them, the value of poetry depends on it. However, with the expansion and change of geography in the following periods, cultural interaction increased and there was a change in social values. Arabic poetry also got its share from this change and there were changes in both its content and form. For example, it would not be reasonable to expect the value and emotional world of a poet living in the desert, on horseback, in a tent with his sword in hand, to be the same as that of a poet living by the water, in vineyards, in strong palaces, with goblets in his hand. Or, the value judgments of a poet who lived before Islam and the value judgments of a poet who accepted Islam may be completely different from each other. Such changes were reflected in the poetry, the topics covered in the poems began to differ, and the poetic patterns of the jahiliyyah period were gone. As a matter of fact, literary critics have also mentioned different opinions about the muqaddimah. Those who did not adopt the view that the classical ode plan should be adhered to, especially Ibnu'l-Esîr, argued that the poet could go out of this plan according to the conditions of the period he lived in, and that he could enter the poem by directly talking about the subject of eulogy or ihvaniyyat. In this study, within the framework of the reflections of this differentiation in Arabic poetry, the changes in the muqaddimah sections will be evaluated with examples.

**Keywords:** Arabic Poetry, Muqaddimah, Changing Values

---

---

**DEĞERLER EĞİTİMİNİN BİR PAYDAŞI OLARAK SİVİL  
TOPLUM KURULUŞLARI**

**Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra ARICAN**  
Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
sumeyra.arican@yalova.edu.tr

---

---

Değerler ve eğitim arasında köklü bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim, değerlerin yaşatılmasını, aktarılmasını ve geliştirilmesini sağlamaktadır. Değerler eğitimi farklı kanallarla gerçekleştirilebilmektedir. Değerlerin yetişen nesle kazandırılmasında toplum, aile, okul, yazılı, sesli ve görsel medya yanı sıra devlet kurumları dışında kurumsallaşan sivil toplum kuruluşlarının da etkileri bulunmaktadır. Değerler eğitimi son 10 yıldır örgün eğitim için daha da önem kazanmış, okullarda değerler eğitimi çalışmaları başlatılmıştır. Daha önce örtük programla verilen değerler artık planlı ve programlı bir şekilde okul çağı çocuklarına kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte okul çağı çocukları için değerler eğitimi faaliyetleri sadece okulla sınırlı kalmamaktadır. Gönüllü kuruluşlar olan sivil toplum kuruluşları da değerler eğitimi faaliyetleri yürütmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi çalışmalarının incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Literatürde örgün eğitimde değerler eğitimi çalışmalarına yoğunlaşmış, değerler eğitimi konusu farklı açılardan ele alınmıştır. Ancak sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi çalışmalarına yönelik araştırmalar sınırlı kalmıştır.

Bu çalışmada değerler eğitimine yönelik olarak çeşitli alanlarda faaliyet gösteren ve kendilerini dini bir misyonla ifade eden sivil toplum kuruluşları seçilmiştir. Seçilen kuruluşların, değerler eğitimi çalışmalarının tarihsel süreci, değerler eğitimi faaliyetleri, her bir kurumun kendi misyon/vizyon/amacına göre değerler eğitimi çalışma ve uygulamaları, değerler eğitimi çalışmalarının yöntemleri, yol ve araçları ile tarihsel süreç içindeki değişimleri araştırılmıştır. Nitel bir durum çalışması olan bu araştırma kapsamında sivil toplum kuruluşlarının dokümanları incelenmiş, elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

### **1-) Sivil Toplum Kuruluşlarının Değerler Eğitimi Çalışmaları**

Sivil toplum kuruluşları 2003 sonrasında değerler eğitimi çalışmalarına başlamışlardır. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik çalışmaları; yayın, proje ve faaliyetler olarak üç alanda yürütülmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının misyon/vizyon/amacına göre değerler eğitimi çalışma ve uygulamaları farklılaşmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi çalışmaları geleneksel/modern ekseninde seyretmektedir. Faaliyetleri açısından sivil toplum kuruluşlarının, sadece eylem odaklı olarak çalışan kurumlar ve uygulama ve düşünsel odaklı çalışmaları birlikte yürüten kurumlar ile olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının bazıları değerler eğitimi çalışmalarında devlet kurumlarından destek alırken, bazıları da müstakil olarak çalışmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi çalışmalarının tarihsel süreci üç ana bölüme ayrılmaktadır: 2004 öncesi dönem, 2004-2010 arası dönem ve 2010 sonrası dönem. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi çalışmaları 2010 sonrası dönemde hız kazanmıştır. Sivil toplum kuruluşları en az okul öncesinde değerler eğitimine yoğunlaşmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi açısından örnek uygulamaları olduğu tespit edilmiştir. Sivil toplum kuruluşları değerler eğitiminde önemli bir paydaş olarak dikkat çekmektedir. Örgün eğitim içinde ya da dışında faaliyetleriyle değerler eğitime destek sunmaktadırlar. Yeni yetişen neslin değerler eğitiminde örgün ve yaygın tüm kanalların işe koşulması büyük önem taşımaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Değerler Eğitimi, Yaygın Eğitim, Sivil Toplum Kuruluşu, Değerler Eğitimi Çalışmaları

---

---

***NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AS A  
STAKEHOLDER OF VALUES EDUCATION***

***Dr. Sümeyra ARICAN***

---

---

There is a deep-rooted relationship between values and education. Education ensures the survival, transmission and development of values. Values education can be carried out through different channels. In addition to society, family, school and media, institutionalized non-governmental organizations other than government institutions also have effects on the acquisition of values to the next generation. Values education has gained more importance for formal education in the last 10 years, and values education studies have started in schools. Values previously given implicitly are now being taught to school-age children in a planned and programmed manner. However, values education activities for school-age children are not limited to school only. Non-governmental organizations, which are voluntary organizations, also carry out values education activities. There is a need to examine the values education studies of non-governmental organizations. In the literature, values education studies in formal education have been focused on, and the subject of values education has been discussed from different perspectives. However, research on the values education studies of non-governmental organizations has been limited.

This study examines the non-governmental organizations operating in various fields for values education and expressing themselves with a religious mission. The historical process of the values education studies of the selected organizations, the values education activities, the values education studies and practices of each institution according to their own mission/vision/purpose, the methods, ways and tools of the values education studies and their changes in the historical process have been researched. Within the scope of this research, which is a qualitative case study, the documents of non-governmental organizations were examined and the data obtained were evaluated by the content analysis method.

**1-) Values Education Studies of Non-Governmental Organizations**

Non-governmental organizations began to work on values education after 2003. The works of non-governmental organizations on values education are carried out in three areas as publication, project and activities. Values education studies and practices differ according to the



mission/vision/purpose of non-governmental organizations. Values education studies of non-governmental organizations follow the traditional/modern axis. In terms of their activities, it is seen that non-governmental organizations are divided into institutions that work only with an action-oriented approach and those that carry out practical and intellectual-oriented studies together. While some non-governmental organizations receive support from state institutions in their values education studies, some of them work independently. The historical process of values education studies of non-governmental organizations consists of three main parts: the period before 2004, the period between 2004-2010 and the period after 2010. The values education activities of non-governmental organizations gained momentum in the post-2010 period. Non-governmental organizations have focused on values education in pre-school the least. It has been determined that non-governmental organizations have exemplary practices in terms of values education. Non-governmental organizations draw attention as important stakeholder in values education. They support values education with their activities inside or outside of formal education. It is of great importance to employ all formal and common channels in the values education of the new generation.

**Keywords:** Religious Education, Values Education, Non-formal Education, Non-Governmental Organization, Values Education Studies

---

---

**ÖĞRENCİLERİN DEĞER YÖNELİMLERİ ÜZERİNE BİR  
İNCELEME: KKTC ÖRNEĞİ**

**Dr. Öğr. Üyesi Ümit KALKAN**

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
umit.kalkan@asbu.edu.tr

---

---

Değerler, bireyin tutum ve davranışlarını şekillendiren, toplumla etkileşimi sonucunda oluşan, zamanla gelişerek bireyin davranışlarına, algılarına, düşüncelerine yol gösteren, içinde bulunduğu toplum tarafından kabul görmesini, kültürel, sosyal ve siyasi açıdan varlığını sürdürmesini sağlayan temel kalıplardır. Küreselleşme/globalleşme, maddi yönüyle sanayi devrimi, düşünsel yönüyle Fransız ihtilalinin ortaya çıkardığı ürün, fikir ve kültürel alışverişin uluslararası bütünleşme süreci olarak tanımlanabilir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren ulus devlet olmayan ülkeler, ortak bir ideal olarak çok kültürlülük kavramını diğer uluslara bir nevi üst kimlik olarak benimsetmeye çalışmaktadırlar. Bu durum toplumsal farklılıkların zenginliği olarak yansıtılsa da farklı olma, ötekileştirme, değersizleştirme, alt-üst kültür gibi ayrışma ve bölünmeyi tetikleyen unsurları ön plana çıkarmaya başlayarak, günümüz ulus-devlet anlayışını benimseyen toplumları bir değer krizi ile karşı karşıya bırakmıştır. Ülkeler bu olumsuz etkilerden korunmak için birtakım önlemler almaktadır. Anadolu ve Kıbrıs adası tarihin çok eski devirlerinden itibaren bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış, Kıbrıs'ın Osmanlı hakimiyetine geçmesiyle adadaki Türk nüfusu artmıştır. İlk olarak 1877'den 1960 yılına kadar İngiliz idaresi ve 1960 sonrası Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde politik, siyasi nedenlerle Kıbrıs Türk Toplumunu, tarihi, dini ve kültürel değerlerinden uzak kalmıştır. İkinci olarak özellikle 2000'li yıllardan itibaren, turizm ve yükseköğrenim potansiyeli adanın sosyo-kültürel açıdan hızlı bir değişim süreci yaşayarak çok kültürlü ve kozmopolit bir yapıya dönüşmesine neden olmuştur. Bu iki önemli olgu aslında adanın bir değer krizi ile karşı karşıya olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kendi kimliğine yabancılaşan toplumların şiddetli bir değerler krizi yaşadığı göz önüne alınırsa eğitimin özellikle de değerler eğitiminin öncelikli amacı, bireyin kendini, maddi ve manevi değer yargılarını tanımasına yardımcı olmak olmalıdır. Araştırmanın, KKTC eğitim sistemindeki öğrencilerin mevcut değer yönelimlerinin belirlenmesinin yanı sıra çok kültürlülüğün öğrencilerin değer yönelimlerini nasıl etkilediğine yönelik veriler sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca

araştırma bulgularından elde edilen sonuçların başta eğitimciler olmak üzere, araştırmacılara bilgi sağlaması ve KKTC’de değerler eğitimine yönelik, eğitim politikalarının belirlenmesine de katkı sağlaması beklenmektedir. Bu araştırmada KKTC’de din eğitimi mufredatına sahip ilk okul olma özelliği taşıyan Hala Sultan İlahiyat Koleji öğrencilerinin değer yönelimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma yönteminde tasarlanarak ilişkiyel tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Ölçüt temelli bir yaklaşım benimsenerek, veriler 2019-2020 eğitim öğretim yılında Hala Sultan İlahiyat Koleji’nde öğrenim görmekte olan 369 öğrenciden elde edilmiştir. Veriler Schwartz Değerler Ölçeği kullanılarak toplanmış ve çözümlenmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerde “evrensellik” değerinin ilk sırada yer aldığı bunu sırasıyla “iyilikseverlik”, “özyönelim”, “geleneksellik”, “güvenlik”, “başarı”, “güç”, “uyuma/itaat”, “uyarılıml” ve “hazcılık” değerlerinin takip ettiği görölmüştür. Öğrencilerin değer yönelimlerinin cinsiyet değişkenine göre erkekler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı, sınıf düzeyi ve vatandaşlık türü değişkenine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, KKTC, Değer, Değer Yönelimi, Hala Sultan İlahiyat Koleji

---

---

***AN ANALYSIS ON STUDENTS' VALUE ORIENTATIONS: THE  
EXAMPLE OF TRNC***

***Dr. Ümit KALKAN***

---

---

Values are the basic patterns that shape the attitudes and behaviors of the individual, are formed as a result of interaction with the society, develop over time, guide the behaviors, perceptions and thoughts of the individual, ensure that they are accepted by the society in which they live, and that they maintain their cultural, social and political existence. Globalization/globalization can be defined as the industrial revolution in its material aspect, and the international integration process of the product, idea and cultural exchange brought about by the French Revolution in its intellectual aspect. Especially since the 1980s, non-nation-state countries have been trying to impose the concept of multiculturalism as a common ideal on other nations as a kind of upper identity. Although this situation is reflected as the richness of social differences, it has started to highlight the factors that trigger separation and division, such as being different, othering, devaluing, and lower-upper culture, and it has left societies that adopt today's nation-state approach to a value crisis. Countries take some precautions to avoid these negative effects. Anatolia and the island of Cyprus have hosted many civilizations since the very ancient times of history, and the Turkish population on the island increased with the passing of Cyprus under Ottoman rule. First of all, during the British administration from 1877 to 1960 and the Republic of Cyprus after 1960, the Turkish Cypriot Community remained away from its historical, religious and cultural values due to political and political reasons. Secondly, especially since the 2000s, tourism and higher education potential caused the island to undergo a rapid socio-cultural change process and turn into a multicultural and cosmopolitan structure. These two important facts can actually be interpreted as the island is facing a value crisis. Considering that societies that are alienated from their own identity are experiencing a severe crisis of values, the primary purpose of education, especially values education, should be to help the individual recognize himself and his material and moral value judgments. It is thought that the research is important in terms of determining the current value orientations of students in the TRNC education system, as well as providing data on how multiculturalism affects students' value orientations. In addition, it is expected that the results

obtained from the research findings will provide information to researchers, especially educators, and contribute to the determination of educational policies for values education in the TRNC. aimed to determine their orientation. The research was designed in the quantitative research method and structured according to the relational survey model. By adopting a criteria-based approach, the data were obtained from 369 students studying at Hala Sultan Theology College in the 2019-2020 academic year. Data were collected and analyzed using the Schwartz Values Scale. According to the results obtained from the research findings, the value of "universality" is in the first place in students, followed by "benevolence", "self-direction", "traditionalism", "security", "success", "power", "obedience", "stimulation". and "hedonism" values. It was concluded that the value orientations of the students differed significantly in favor of men according to the gender variable, and there was no significant difference according to the class level and citizenship type variable.

**Keywords:** Religious Education, TRNC, Value, Value Orientation, Hala Sultan Theology College

---

---

## **DEĞİŞEN DİNDARLIK FORMLARI**

**Dr. Öğr. Üyesi Volkan ERTİT**

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi  
volkanertit@gmail.com

---

---

Çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu Türkiye’de dindarların dert edindiği, muhafaza etmek istedikleri, sürdürmek için mücadele verdikleri değerler / kültürel öğeler / davranış kalıpları tarihin farklı zaman dilimlerinde farklılık arz etmektedir. Kuşaklar kendi dönemlerinin tartışmalarıyla dindarlığın ne olup olmadığına dair bir sınır çizme çabası içine girseler de belli dönemlerde öncelenen konuların zaman içinde silikleştiği ve hatta tartışma konusu olmaktan ya da dindarlığı ölçen bir turnusol kâğıdı olmaktan çıktığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı da Türkiye’de 2000’li yıllara kadar -Sünni- dindarlara ait psikolojik gerginlik yaratan ancak günümüzde aynı hassasiyetin gösterilmediği alanların neler olduğunun genel bir çerçevesini çizmeye çalışmaktır. Çalışma, amacını gerçekleştirmek için nitel yaklaşım tarzını benimsemiştir. Bu doğrultuda çalışma için gerekli veriler dokümantasyon taraması ve İç Anadolu’nun Aksaray ve Konya bölgesinde deneyimlenen dindarlık kodlarına hâkim yedi kişi ile yapılmış derinlemesine görüşmeler ile toplanmıştır. Kolay örneklem yöntemi ile ulaşılmış bu yedi kişi hem sosyalleşme süreçlerini İslamcı olarak addettikleri bir dünyada yaşamışlardır hem de ya İmam Hatip Lisesi ya da İlahiyat Fakültesi deneyimleri bulunmaktadır. Dokümantasyon taraması ise 1990’ların ve 80’lerin gündelik yaşamında dindarlığın nasıl deneyimlendiğini anlamamıza ve günümüzde yaşanan kuşaklar arası gerginliklerin izini takip edebilmemize yardımcı olmaktadır. Çalışma yaşanan dönüşümü yedi alt başlık altında betimlemektedir: Kıyafet, müzik&konser, televizyon, spor&futbol, tatil algısı, eğlence, mahrem yaklaşma. Bu yedi alt başlık için hem katılımcıların ifade ettikleri hem de yazılı metinlerde yer alanlar, günlük yaşamda kendini hissettiren bir dönüşümün deneyimlendiğini göstermektedir. 1980’lerde dindarlığın göstergesi olarak kabul edilen kıyafet kodlarının mahiyetinde 2000’lerde hem içerik hem tarz olarak değişim gerçekleşmiş görünüyor. Dindarlar arasında 1990’lı yıllara kadar enstrümanların ve kadın sesinin caiz olup olmaması üzerine tartışmalar yapılırken bu tartışmalarla 2000’li yıllarda daha az karşılaşılmaktadır. Benzer şekilde 1980’ler için televizyon sahibi

olmanın dindarlar için yarattığı gerginliklerle 2000'li yıllarda karşılaşmamaktadır. 1980'ler için kendisini Müslüman kimliği ile öne çıkaranların aynı zamanda futbola mesafeli olan pozisyonları sporun diğer tüm dallarını kapsayacak şekilde değişmiş görünmektedir. Söz konusu tatil olduğundaysa değişimin iki yönü öne çıkmaktadır. Hem tatile dair topyekûn bir reddiye ile daha az karşılaşmakta hem de daha önce kaçınılan tatil yapma şekilleri yaygınlaşıyor görünmektedir. 1980'ler için psikolojik gerginlik yaratacak eğlence anlayışları ve mahrem yakınlaşma tarzları 2000'li yıllara gelindiğinde günlük yaşamın parçası haline gelmiş görünmektedirler. Sonuç olarak ifade edilmelidir ki, hem alt yapısı hem de üst yapısı değişen dünyanın yerlileri ile göçmenleri arasında günlük yaşam pratiklerinin farklılaşması beklenmeyen bir dönüşüm değildir. Müslümanların dindarlıkları da bu tarihsel gerçeklikten muaf olmadıkları görülüyor. İslam'ın hem baskın olduğu coğrafyalarda sergilediği pratik farklılıklar hem de aynı coğrafyada farklı zaman dilimlerinde aldığı yeni şekil onun da -en azından gündelik hayata yansıma biçiminin-zaman/mekân tarafından şekillendirildiğini göstermektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Toplumsal Değişim, Dindarlık, Türkiye

---

---

## **CHANGING FORMS OF RELIGIOSITY**

***Dr. Öğr. Üyesi Volkan ERTİT***

---

---

The religious community in Turkey, where Muslims comprise the majority, apprehensively aspires to retain and struggle to conserve diversified values/cultural elements/behavioral patterns in various historical eras. Although successive generations have strived to draw a line to demarcate what religiosity has been, based on the debates of their own time, the issues prioritized in specific periods appeared to fade with time and even discontinued becoming a discussion topic or a litmus paper (indicator) measuring religiosity. Therefore, this study aimed to construct a comprehensive framework of the religious extents that caused psychological strain for the -Sunni- religious population in Turkey until the 2000s, albeit they failed to display the same sensitiveness. The study also adopted a qualitative methodology to achieve its purpose. In this context, the necessary data for the study were collected through the literature review and in-depth interviews with seven individuals familiar with the religious codes prevalent in Aksaray and Konya districts in Central Anatolia. These seven individuals, selected by the convenience sampling method, lived in a surrounding where they considered their socialization process as Islamist and had quite an experience either in a Religious Vocational High School or the Faculty of Theology. The literature review allowed us to comprehend how religiousness developed in the 1980s and 1990s daily life and followed the traces of intergenerational tensions experienced nowadays. The current study clarifies the transition cycles under seven sub-headings, including dress code, music & concert, television, sports & football, holiday perception, entertainment, and personal intimacy. Accordingly, participants' verbal expressions and the literature indicated that all seven subheadings had an assertive adjustment in the participants' daily lives. It appears that the nature of dress codes, considered a sign of religiousness in the 1980s, changed in terms of both content and style in the 2000s. There were debates on whether female voices and playing instruments were illicit among the religious community until the 1990s; however, such discussions were less common in the 2000s. The tensions created by having a television (as a device) among religious individuals in the 1980s were inexistent in the 2000s. Individuals put themselves forward with their Muslim identity in the 1980s, albeit standing off the football,



appeared to have changed their minds and included themselves in all other sports branches. Two aspects of change stand out when it comes to holidays. While the frequency of the complete rebuttal of the holiday has declined, the previously abstained vacationing types appear to have become more widespread. Entertainment notions and intimacy styles likely to create psychological tension during the 1980s seem to have become a part of daily life by the 2000s. As a result, it is safe to say that the differentiation of everyday living practices among the residents and immigrants worldwide, whose infrastructure and superstructure have dramatically altered, is not an unforeseen transition process. The religiousness of Muslims does not seem to be exempt from this historicity. The diversity in practicing observed in geographical areas where Islam prevails and its new forms during different eras in the same geography suggests that time/space also influences Islam – at least in the way it manifests itself in daily life.

**Keywords:** Religious Forms, Cultural Change, 1980s, Turkey

---

---

**NİZÂR KABBÂNÎ'NİN القدس/KUDÛS ADLI ŞİİRİNİN MUHTEVA  
VE ÜSLUP TAHLİLİ**

**Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Sami SAMANCI**  
Selçuk Üniversite İslami İlimler Fakültesi  
yusufsamisamanci@gmail.com

---

---

Nizâr Tevfik el-Kabbânî (1923-1998), modern dönem Arap edebiyatında önemli bir yeri olan çağdaş Arap şairlerdendir. 21 Mart 1923 tarihinde Dimaşk'ta, köklü bir Suriyeli ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. 1945 yılında Suriye Üniversitesi'nde hukuk eğitimini tamamlamış, ardından da farklı Arap ülkelerini gezerek siyasi ve diplomatik faaliyetlerde bulunmuştur. 1966 yılında devlet görevinden istifa eden Nizâr, geri kalan ömrünü edebiyata ve Arap coğrafyasında yaşanan siyasi problemleri dile getirmeye hasretmiştir. İlk şiir kitabını *قالت لي السمراء*/Esmer Kız Bana Dedi ki adıyla 1944 yılında neşretmiştir. Sayısı 35'i bulan şiir kitapları arasında en meşhurları *نهد طفولة*/Ana Göğsündeki Bebeklik ve *الرسم بالكلمات*/Kelimelerle Resim isimli eserlerdir. Beyrut'ta Nizâr Kabbânî'nin eserlerinin yayımlanması için *منشورات نزار قباني* adında bir yayınevi kurulmuştur.

1967 yılında gerçekleşen ve Arapların *النكسة*/Geri Çekilme adını verdikleri Arap-İsrail savaşı Nizâr Kabbânî'nin şairliği açısından bir dönüm noktası olmuştur. Zira bu zamana kadar daha çok aşk ve kadın tasviri konularında yazdığı şiirleri sebebiyle *شاعر الحب*/Aşk şairi olarak tanınan Nizâr Kabbânî, bu tarihten sonra siyasi konuları ve Arap coğrafyasındaki siyasi problemleri dile getiren şiirler kaleme almaya başlamıştır. Arapların İsrail'e karşı verdikleri mücadelede bahsi geçen yenilginin ardından kaleme aldığı *هوامش على دفتر النكسة*/Geri Çekilme Defterine Notlar adlı şiir Arap dünyasında çok büyük yankı bulmuş, ama aynı zamanda da özellikle Mısır başta olmak üzere Arap devletlerinin yöneticileri tarafından nefretle karşılanmıştır. Bu tarihten sonra Nizâr Kabbânî'nin şiirlerinin yayımlanması yasaklanmıştır. Hayatı boyunca, kız kardeşinin henüz çocukken intihar etmesi, eşi Belkıs'ın Beyrut'ta gerçekleşen bir intihar saldırısı esnasında ölmesi gibi pek çok trajedi yaşayan şair, ömrünün son yıllarını Londra'da sürgünde geçirmiştir. 30 Nisan 1998 yılında Londra'da vefat eden şair Dimaşk'a götürülerek doğum yeri olan Dimaşk'ta defnedilmiştir.

Nizâr Kabbânî'nin siyasi temalı şiirleri arasında yer alan *القدس*/Kudüs şiiri temel itibarla şehir mersiyesi temalı bir şiirdir. Şiirde, Kudüs'ün siyonist yayılcılık sonucu Yahudiler tarafından işgal edilişi, bu işgalden sonra halkının yaşadığı zulüm konu edilmektedir. Bu anlatım içerisinde şair, mensup olduğu Hristiyanlığın ve İslam dininin öğelerini bir arada zikretmekte, bu üslubuyla Kudüs şehrinde zulüm gören hem Müslümanların hem de Hristiyanların yaşadıkları trajediyi edebi bir dille ifade etmektedir. Son derece sanatlı bir anlatım içeren şiirde her iki dinin değerleri yanı sıra ayrıca özgürlük, kardeşlik, bir arada barış içinde yaşama gibi insani değerlere de yer verilmektedir.

Tebliğimizde Nizar Kabbânî'nin yukarıda kısaca tematik özeti verilen *القدس*/Kudüs isimli şiiri muhteva ve üslup açısından tahlil edilmekte ve şiirin edebi ve sanatsal değeri incelenmektedir.

**Anahtar Kavramlar:** Nizar Kabbânî, Şiir, Kudüs

---

---

**CONTENT AND STYLE ANALYSIS OF NIZAR QABBANI'S  
POETRY القدس/JERUSALEM**

**Dr. Yusuf Sami SAMANCI**

---

---

Nizar Tevfik al-Kabbani (1923-1998) is one of the contemporary Arab poets who has an important place in modern Arabic literature. He was born on March 21, 1923, in Damascus, to a well-established Syrian family. He completed his law education at the Syrian University in 1945, and then traveled to different Arab countries and engaged in political and diplomatic activities. Nizar, who resigned from his state duty in 1966, devoted the rest of his life to literature and to expressing the political problems in the Arab geography. He published his first poetry book under the name *قالت لي السمراء*/The Brunette Girl Said to Me in 1944. Among the poetry books, the number of which is 35, the most famous ones are *طفولة نهد*/Infancy in the Mother's Breast and *الرسم بالكلمات*/Picture with Words. A publishing house named *منشورات نزار قباني* was established in Beirut to publish the works of Nizar Qabbani.

The Arab-Israeli war, which took place in 1967 and which the Arabs called *النكسة*/Withdrawal, was a turning point for Nizar Qabbani's poetry. Because Nizâr Kabbânî, known as *شاعر الحب*/Love poet because of his poems he wrote on the subjects of love and women, started to write poems expressing political issues and political problems in Arab geography after this date. The poem named *هوامش على دفتر النكسة*/Notes to the Withdrawal Notebook, which he wrote after the defeat mentioned in the Arabs' struggle against Israel, had a great impact in the Arab World, but at the same time, it was met with hatred by the rulers of Arab states, especially Egypt. After this date, the publication of Nizar Qabbani's poems was prohibited. The poet, who experienced many tragedies throughout his life, such as his sister's suicide as a child and the death of his wife Belkıs during a suicide attack in Beirut, spent the last years of his life in exile in London. The poet, who died on April 30, 1998 in London, was taken to Damascus and was buried in his birthplace, Damascus.

The poem القدس/Jerusalem, which is among Nizâr Kabbânî's political themed poems, is basically a poem with the theme of a city elegy. In the poem, the occupation of Jerusalem by the Jews as a result of Zionist expansionism and the persecution of its people after this occupation are discussed. In this narrative, the poet mentions the elements of Christianity to which he belongs and Islam and in this style, he expresses the tragedy of both Muslims and Christians who are persecuted in the city of Jerusalem in a literary language. In addition to the values of both religions, the poem, which contains an extremely artistic expression, also includes human values such as freedom, brotherhood, living together in peace.

In our paper, Nizar Kabbânî's poem القدس/Quds, whose thematic summary is given above, is analyzed in terms of content and style, and the literary and artistic value of the poem is examined.

**Keywords:** Nizar Kabbânî, Poem, Kudüs

---

---

**KÜLTÜREL KİMLİĞİN SANATA KATKISI**  
**"KAÇAR DEVRİ TEZYİNATI ÖRNEĞİYLE"**

**Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ÖNKOL ERTUNÇ**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi  
cigdemertunc@hotmail.com

**Öğr. Gör. Rıdvan AK**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi  
ridvanak@erbakan.edu.tr

---

---

Geleneksel sanatlar yüzyıllar boyu, medeniyetlerin kültür ve geçmiş bilgi hafızasını, farkındalık ve geçmişlerinin duygu ve düşünce birikimlerinin aktarım şekli olmuştur. Toplumsal ve kültürel bir üretim olan sanat eseri, sosyolojik bir kaynak niteliği taşır. Her milletin öz benliğinin yansıması olan sanat eseri üretildiği toplumun sosyal statüsü ve kültürel kimliğidir. Dolayısıyla bu etkileşimin niteliklerini yorumlayabilmek yapıldığı dönemin ve medeniyetin kimliğini yorumlayabilmek demektir. Çalışma konumuz olan Kaçar devri merkezinde tezyinat sanatı döneminin sosyolojik bir betimlemesi olacaktır. Devrin özellikleri, tezyinatının zenginliği ve üslup özellikleri bakımından yorumlanan sanat eserleri ile Kaçar Devri hakkında sanat eserleri ile birlikte yorumlanan sosyolojik özellikler dolayısıyla disiplinlerarası bir çalışma ortaya konulacaktır. 18. Yüzyıl sonu ve 20. Yüzyıl başına kadar İran'da hakim olan Kaçar hanedanlığı yapılan reform hareketlerine sanat ve edebiyat ile de yön vermiştir. Pek çok kaynakta Kaçar devri İran'ın modernleşme devri özellikle kültür ve sanat alanlarındaki değişimi olarak nitelendirilir. Yenileşen üslup farklı sanat dallarında olduğu gibi özellikle tezyinat alanında da etkisini göstermiş, farklı kompozisyonlar ortaya çıkmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Kaçarlar, Tezyinat, Kültür, Üslup, Kompozisyon, Sanat

---

---

**CONTRIBUTION OF CULTURAL IDENTITY TO ART  
"THE CASE OF THE "QAJAR PERIOD DESIGN"**

**Dr. Çiğdem ÖNKOL ERTUNÇ**

**Lecturer Rıdvan AK**

---

---

The most important question for humanity in the late twentieth century and the beginning of the twenty-first century is whether a new person is needed. The re-evaluation of the human condition, the ambiguity of the relationship between human and non-human, and the continuation of the problem of meaning show that a new person is needed. However, it is a problem that needs to be revealed, from which points this understanding differs from the old person or what points it shares. It should be noted that in such an effort, an uncertainty originating from the old human understanding also arises while constructing the new human being. Because the new concept of man does not belong to a mere field, it is seen that every field, even every philosopher, offers a solution according to himself. In this study, it will be emphasized that the old human perception, which suffered a serious loss of value after the second world war, has begun to be abandoned and the content of the new person who is trying to be built instead of it will be emphasized. As a matter of fact, for the realization of this issue, the new human thought has to solve four important problems from the past. These problems, in turn, can be expressed as redefining the concept of subject, determining whether humanism is an inevitable thought, what kind of contribution sociology will make, and to what extent the aims of sociology from a humanistic point of view will overlap.

**Keywords:** History of Philosophy, Humanism, Human, New Human, Perception

---

---

***SALGIN DÖNEMİNDE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DİN  
KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNE İLİŞKİN  
METAFORLARI***

***Hümevra TARHAN***

Milli Eğitim Bakanlığı  
humevratarhan@gmail.com

***Dr. Öğr. Üyesi Rahime ÇELİK***  
Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
rkavak@firat.edu.tr

---

---

İnsanlık tarihi boyunca tüm dünyayı etkileyen olağan dışı durumlar yaşanmıştır. Bu durumlardan biri de ilk olarak 2019 yılında Aralık ayında Çin’de görülen Koronavirüs-2019 ( COVID-19) vakasıdır. Çin’de görülen bu vaka kısa süre içinde küresel anlamda bir salgın hastalığa dönüşmüştür. Hızla yayılan bu virüs sebebiyle Dünya Sağlık Örgütü (WHO) pandemi ilan etmiştir. ‘İnsanların tamamı’ olarak ifade edilen pandemi tüm insanlığı tehdit altına alan salgın, bulaşıcı ve enfeksiyonal hastalıklar olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde görülen ilk vaka tespitinden sonra ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde eğitime kısa süreliğine ara verilmiştir. Daha sonrasında ise eğitimin uygulanma şeklinde zorunlu bir değişikliğe gidilmiştir. Bu bağlamda yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitime geçilmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de bu bağlamda uzaktan eğitim yolu ile bu süreçte devam etmiştir. DKAB Öğretim programında öğrencilerin bilişsel özellikleri ile beraber duyuşsal özelliklerine yönelik içeriklerin mevcut olduğu görülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi bilindiği üzere öğrencilerin din ve ahlak hakkında bilgi aldıkları ve dine yönelik sorularına cevap buldukları bir derstir. Covid-19 döneminde öğrencilerin hem duyuşsal anlamda hem de bilişsel anlamda zor bir dönemden geçtikleri ve okullarından uzakta oldukları için yeterince sosyal bir ortamda bulunmadıklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda uzaktan verilen DKAB derslerinin öğrenci üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı da pandemi döneminde ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı algılarını metaforlar yoluyla tespit etmektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:



1- Öğrencilerin pandemi döneminde DKAB dersine yönelik metaforları nelerdir?

2- Bu metaforlar ortak özellik açısından hangi kategoriler altında toplanabilir?

Alanyazın incelendiğinde küresel ölçüde olumsuz etkiye sahip olan pandemi döneminde alan araştırmalarının azlığı dikkat çekmektedir. Bu yapılan araştırmada ise pandemi döneminde DKAB dersine yönelik ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin algılarını metaforlar yoluyla belirlenmek istenmiştir. Yapılan bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenolojik) deseninde tasarlanmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine, ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Bu araştırma deseni bireylerin bir olguya ilişkin yaşantı ve algılarını ve bu algıya yüklediği anlamları ortaya çıkarır. Bu çalışmada da COVID-19 salgın hastalığından sonra ortaokul öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı algılarını metaforik düşünme tekniğiyle tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçüte dayalı örneklem oluşturmada amaç, örneklemin araştırma problemiyle ilgili olarak belirlenen özelliklere sahip kişilerden oluşmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021- 2022 eğitim öğretim yılında Mardin ilinin Derik ilçesinde bulunan Kovanlı Samsung Ortaokulu'nda öğrenim gören ve 5, 6,7 ve 8. Sınıflarda bulunan 108 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 23'ü 5.sınıfta, 29'u 6.sınıfta, 30'u 7.sınıfta, 26'sı ise 8.sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmada veriler yapılandırılmış bir form aracılığıyla toplanmıştır. Yapılandırılmış formda araştırmaya katılan öğrencilere; “ Pandemi döneminde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ..... gibiydi. Çünkü ; .....” Cümlelerini tamamlamaları istenmiştir. Bu şekilde öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar analiz edilecektir. Elde edilen verilerin analizinde ise tümevarımcı içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Çalışmaya katılan öğrencilerin geliştirmiş olduğu metaforların analizinde verilerin kodlanması ve kategorilerin/ temaların geliştirilmesi ve düzenlenmesi, elde edilen bulguların yorumlanması aşamalarına dikkat edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Salgın, DKAB, Metaforik Algı

---

---

***METAPHORS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS  
REGARDING RELIGIOUS CULTURE AND MORAL  
KNOWLEDGE LESSON DURING THE EPIDEMIC PERIOD***

***Hümeyra TARHAN  
Dr. Rahime ÇELİK***

---

---

Throughout the history of humanity, there have been extraordinary situations affecting the whole world. One of these cases is the Coronavirus-2019 (COVID-19) case, which was first seen in China in December 2019. This case, which was seen in China, turned into a global epidemic in a short time. Due to this rapidly spreading virus, the World Health Organization (WHO) declared a pandemic. Pandemic, which is expressed as 'all people', is defined as epidemic, contagious and infectious diseases that threaten all humanity.

After the first case detection in our country on March 11, 2020, education was suspended for a short time in primary, secondary and higher education levels. Afterwards, a mandatory change was made in the way the education was implemented. In this context, distance education has been replaced by face-to-face education. In this context, the Religious Culture and Moral Knowledge course continued through distance education in this process. In the DKAB Curriculum, it is seen that there are contents for the cognitive and affective characteristics of the students. As it is known, DKAB course is a course in which students learn about religion and morality and find answers to their questions about religion. It is possible to say that during the Covid-19 period, students are going through a difficult period both emotionally and cognitively and they are not in a social environment enough because they are far from their schools. In this context, it is important to determine the effects of distance learning DKAB courses on students. The aim of this study is to determine the perceptions of the students studying at the secondary school level towards the Religious Culture and Moral Knowledge course during the pandemic period, through metaphors. Within the framework of this general purpose, answers to the following questions were sought:

1- What are the metaphors of the students for the DKAB course during the pandemic period?

2- Under which categories can these metaphors be grouped in terms of common features?

When the literature is examined, the scarcity of field studies during the pandemic period, which has a negative impact on the global scale, draws attention. In this study, it was aimed to determine the perceptions of the students studying at the secondary school level for the DKAB course during the pandemic period through metaphors. It is thought that this study will contribute to the field.

The research was designed in a phenomenological pattern, which is one of the qualitative research methods. The phenomenology pattern focuses on phenomena that we are aware of but do not have an in-depth, detailed understanding of. This research design reveals the experiences and perceptions of individuals about a phenomenon and the meanings they attribute to this perception. In this study, it was aimed to determine the perceptions of secondary school students towards the Religious Culture and Moral Knowledge course after the COVID-19 epidemic, using the metaphorical thinking technique. The study group of the research was determined by the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. The purpose of creating a criterion-based sample is that the sample consists of people with the characteristics determined in relation to the research problem. The study group of the research consists of 108 students in the 5th, 6th, 7th and 8th grades of Kovanlı Samsung Secondary School in the Derik district of Mardin province in the 2021-2022 academic year. 23 of the students participating in the research are studying in the 5th grade, 29 in the 6th grade, 30 in the 7th grade and 26 in the 8th grade.

In the study, data were collected through a structured form. To the students who participated in the research in a structured form; "During the pandemic period, the Religious Culture and Moral Knowledge course was like ..... Because ; ....." They were asked to complete their sentences. In this way, the metaphors developed by the students will be analyzed. In the analysis of the obtained data, inductive content analysis method will be used. In the analysis of the metaphors developed by the students participating in the study, attention will be paid to the coding of the data, the development and arrangement of the categories/themes, and the interpretation of the findings.

**Keywords:** Religious Education, Epidemic, DKAD, Metaphorical Perception

---

---

**SON DÖNEM OSMANLI TAŞRA OKULLARINDA EĞİTİM VE  
ÖĞRETİMİN ÖNEMLİ BİR FİĞÜRÜ: “MUALLİM-İ SÂNİLER”**

**Dr. Öğr. Üyesi Ercimet SARIAY**

Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi  
ercumentsariay@gmail.com

---

---

Osmanlı'da öğretmen yetiştirmeye yönelik girişimler Sultan Fatih döneminde başlamıştır. Bu girişimler yüzeysel de olsa ilerleyen süreçte de devam etmiştir. Ancak öğretmen yetiştirme konusunda en ciddi adım Tanzimat döneminde atıldığı söylenebilir. Bu dönemde “Rüşdiye” mekteplerine öğretmen yetiştirmek amacıyla “Darümuallimin” ve “Darümuallimat” adlarıyla müstakil kurumlar teşkil edilmiştir. Bu kurumlar zaman içinde birtakım dönüşümlere uğrasalar da öğretmen yetiştirmeye devam etmişlerdir. I. ve II. Meşrutiyet dönemlerinde ise büyük ölçüde Tanzimat dönemi uygulamalarına bağlı kalınsa da öğretmen yetiştiren kurumlarda bazı yapısal değişikliklere gidilerek farklı uygulamalar tecrübe edinilmiştir. Belirli bir stratejik plana dayanmayıp el yordamıyla yürütülen bu uygulamalar sonucunda zaman zaman nitelikli ve liyakatli eğitimciler yetişmiş ise de sürecin geneline bakıldığında yetişen eğitimcilerin yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle çağın ve ülkenin şartlarına göre nasıl ve ne kadar öğretmene ihtiyaç olduğu hususu üzerinde pek düşünülmemiştir. Bu minvalde öğretmen ihtiyacını gidermek üzere, niteliği incelemek yerine nicel bakımdan sıkıntının halledilmesine çaba gösterilmiştir. Böylesi durumlarda kimi eğitim kurumlarında özellikle de taşra Rüştiyelerinde öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla imtihanla “*Muallim-i sâni*”ler yani ikinci öğretmenler istihdam edilmiştir. Bu uygulama I. Meşrutiyet dönemi başta olmak üzere Cumhuriyet dönemine değin sürdürülmüştür.

Bu çalışmanın amacı Osmanlı'nın son dönemlerinde muallim-i sânilerin taşra Rüştiye mekteplerine görevlendirilmelerinde bir yetkinlik belgesi olan “*imtihan varakaları*”nın niteliğini ve önemini ortaya koyabilmektir. Çalışmada Rüştiye mekteplerinde görev alacak muallim-i sânilerin seçiminde uygulanan imtihanların gerekliliği, nasıl yapıldığı, imtihanların içeriği ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Çalışmada söz konusu imtihanların birincil kaynağı olan ve Osmanlı arşivi fonlarında yer alan imtihan varakalarından yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra konuya ilişkin

makale ve tetkik eserlerden de istifade edilmiştir. Çalışmada elde edilen arşiv belgeleri doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Rüştiye, Muallim, Muallim-i sâni, İmtihan varakası

---

---

***AN IMPORTANT FIGURE OF EDUCATION IN THE LAST  
PERIOD OF OTTOMAN PROVINCIAL SCHOOLS: “MUALLIM-I  
SÂNİS”***

***Dr. Ercimet SARIAY***

---

---

The attempts on raising teachers in Ottoman started during Sultan Fatih's reign. Though quite shallow, these attempts have continued throughout time. However, one might suggest that the most serious steps in this direction have been taken in Tanzimat Reform Era. In this era, separate institutions such as “Dar-al Muallimîn” and “Dar-al Muallimât” have been established within “Rüştiye”(Ottoman Junior Highschools) schools. These institutions have gone through some changes overtime but kept raising teachers. I. and II. Constitutional Monarchy Periods mostly stuck with the same practices as Tanzimat era but some changes were apparent within teacher training schools and therefore, different practices were experienced. Since these practices or programs were never a product of a strategic system, most of the teachers raised in these schools were mostly inadequate apart from a few high-quality teachers. In other words, the needs of the country and era were not included in the talks about the plans related to these schools. The quantity was preferred over quality. Following this preference, especially in Rüştiye schools of rural areas, “Muallim-i Sâni”s were employed to help cover the lack of teachers. This has been continued until the Republic Era.

This study aims to reveal the quality and importance of the “Exam Documents” that resulted in diplomas that have been given to “Muallim-i Sâni”s to be employed in Rüştiye Schools. The way these exams were implemented, their necessity, contents and results are within the scope of this research study. The original exam documents which are available in Ottoman State Archives were used as primary sources. In addition to that, related published articles were used too. The Archive Documents obtained during the research are evaluated by document analysis method.

**Keywords:** Rüştiye, Muallim, Muallim-i Sâni, Exam Documents

---

---

**TOPLUMLAR ARASI ETKİLEŞİM AKTÖRLERİNDE BİRİ  
OLARAK POPÜLER KÜLTÜR VE GEÇMİŞTEN GELECEĞE YENİ  
NESİLLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

**Dr. Öğr. Üyesi Muhammet KARAĞAÇ**  
Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
mkaraagac@sinop.edu.tr

---

---

İnsanlık tarihi ekonomi, siyaset, askeriye, idare, kültür ve medeniyet gibi alanlarda ileri gitmiş toplumların millî ve manevî değerlerinin geri kalan toplumlar tarafından taklit edilmesinin örneklerine çokça şahit olmuştur. Söz konusu etkenlerle popüler hale gelen kültürler, rakipleri üzerinde doğal bir süreçte etki kurmuştur. Üstelik baskın kültürü takip etme eğilimine giren milletler onların etkisine çoğu zaman gönüllü olarak girmiştir. Çünkü gelişmiş medeniyetlerin bireylerine takdim ettiği gösterişli hayat tarzı ve ulaşılan refah seviyesi, daha zor şartlarda yaşamak durumunda kalan toplumların özellikle yeniliğe açık kesimi olan genç bireylerini kolaylıkla kendine çekmiştir. Bunun neticesinde popüler kültürler karşı konulması zor cazibesıyla komşu memleketler üzerinde egemenlik tesis etmiş ve onları kendi yaşam tarzına göre şekillendirebilmiştir. Bu durum zaman zaman tepkiyle karşılanmış olsa da engellenmesi oldukça zor bir sosyal gerçeklik haline gelerek toplumların hayatına tesir etmiştir.

Modern dünyada batı medeniyetinin sahip olduğu bu etki, geçmişte egemen kültür olarak öne çıkmayı başarmış olan İslâm Medeniyeti için de söz konusu olmuştur. Bu gün de millî kültür ve değerleri geleceğin inşası için temel kıstas olarak değerlendirebilmek için öncelikle kültürel bakiye ile barışık olmak ve onları yeni nesiller için daha cazip ve popüler hale getirmek gerekmektedir.

İnsanlık tarihine bakıldığında galip milletlerin mağlup ettikleri devletleri daima kendi etkileri altına alma çabalarına şahit olunmaktadır. Bunun için karşı tarafa bazen şiddetli baskı uygulanmış kimi bazen de yumuşak güç devreye alınmıştır. Bu çalışma ile toplumların fikir, duygu ve düşünce dünyalarının askerî güçle baskı altına almaksızın ve aşırı tepkiyle karşılaşmadan değiştirilebildiği ortaya konulacaktır. Bunun için İslam dünyasında ve batıda gerçekleşmiş olan örneklerden yola çıkılacak ve bu güne de ışık tutulmaya gayret edilecektir. Makalede yaşanmış örnekler ve topluma yansımaları tartışılmış ve milletler askerî, kültürel ve ekonomik

olarak mağlup olduklarında kültürel değişimin ve galiplere benzemenin önünde durmanın oldukça zor olduğu tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Popüler Kültür, Kültürel Etkileşim, Medeniyet



---

---

***POPULAR CULTURE AS ONE OF THE INTER-SOCIAL  
INTERACTION ACTORS AND ITS EFFECTS ON NEW  
GENERATIONS FROM PAST TO FUTURE***

***Dr. Muhammet KARAĞAÇ***

---

---

Human history has witnessed many examples of imitation of the national and spiritual values of societies that have advanced in fields such as economy, politics, military, administration, culture and civilization by undeveloped societies. Cultures that have become popular with these factors have had an impact on their competitors in a natural process. Moreover, nations that tend to follow the dominant culture have often voluntarily accepted their influence. Because the attractive lifestyle offered to the individuals by the developed civilizations and the level of prosperity they achieved, easily attracted the young individuals of the societies who especially were open to innovation and had to live in more difficult conditions. As a result, popular cultures, with their irresistible charm, have established dominance over neighbouring countries and have been able to shape them according to their own lifestyle. Although this situation was considered controversial from time to time, it became a very difficult social reality to prevent and affected the lives of societies.

This effect of western civilization in the modern world has also been in case for the Islamic Civilization, which has managed to stand out as the dominant culture in the past. Today, in order to evaluate national culture and values as the basic criterion for the construction of the future, it is necessary to be coherent with the cultural past and to make them more attractive and popular for new generations.

Throughout the human history, it is witnessed that the efforts of the victorious nations to bring the defeated states under their influence. Accordingly, sometimes strong pressure was applied to the other side and sometimes soft power was used. With this study, it will be revealed that the worlds of ideas, feelings and thoughts of societies can be changed without force of military power and without encountering excessive reaction. For this purpose, the examples that took place in the Islamic world and the West will be taken into consideration and an effort will be made to shed light on present day. In the article, real examples and their reflections on society were discussed and it was determined that it is very difficult to stand in the

way of cultural change and resemblance to the victors when nations are defeated militarily, culturally and economically.

**Keywords:** Popular Culture, Cultural Interaction, Civilization

---

---

## ***DİN EĞİTİMİ KURUMLARINDAN GELECEĞE ÇIKARSAMALAR***

***Dr. Ali Kemal ACAR***

Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü  
racalamekila@hotmail.com

---

---

### **Amaç**

Medrese, imam hatip okulları, ilahiyat fakülteleri, diyanet ve aile; tecrübeler barındıran din eğitimi kurumları olarak değerlendirilebilir. Bu kurumlar aracılığıyla elde edilen tecrübenin tespit ve değerlendirilmesi gereklilik arz etmektedir. Bugünün hâkim değerler dizisinin bu tecrübeyle sentezlenmesi yararlı olabilir. Nihayetinde din eğitimi kurumlarının tecrübesinden hareketle ve bugünün değerlerinin de dikkate alındığı bir sentez çabasıyla geleceğe dair çıkarsamalarda bulunmak çalışmanın amacı olarak belirlenmiştir.

### **Yöntem**

Bu amaç çerçevesinde çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi ile elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Karşılaştırma, yorum, varsayım ve değerlendirmelere gidilerek düşünce ve fikirler, eldeki veriler çerçevesinde araştırılmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Hem din eğitimi kurumları hem bugünün değerler dizisi sadece geleceğe yönelik değerlendirme amaçlı olarak ele alınmıştır. Gelecek öngörülerinde de ütopyik ya da distopyik bir yaklaşım tercih edilmemiş, makuliyet merkeze alınmıştır.

### **Bulgular**

Din eğitimi kurumlarının kendine özgü ve ortak tecrübelerine sahip oldukları düşünülebilir. Örneğin medresenin yanında mektebin açılması üzerinde durulması gereken bir durumdur. İmam hatip okulları, din görevlisi ihtiyacını karşılamak için açılmış olsa da din eğitimi ihtiyacına yönelik bir geçiş yaşamıştır. Okullarda din ve fen bilimlerinin birlikte eğitiminin yapıldığı vurgusu dikkat çekmektedir. İlahiyat fakülteleri de yüksekokullar, enstitüler, ilitam vb. uygulamalarla belli bir birikime sahip yükseköğretim kurumudur. Diyanetin ise özellikle vaaz, hutbe ve Kuran Kurslarından hareketle kazanımlarının varlığı söz konusudur. Aile ise birçok olumsuzlukla karşı karşıya kalan bir kurum olarak ele alınabilir. Burada verilen din eğitiminin de bundan etkilendiği ve etkileneceği kestirilebilir.

Bugünün değerler dizisinden de söz edilmesi gerekmektedir. Bireysellik, yalnızlaşma, teknoloji bağımlılığı, internet, aşırı etkileşim, bilgi kirliliği bunlardan bazılarıdır. Üretme ve tüketme döngüsü, zayıflayan sosyal ilişkiler, aile kurumundaki yaralar, salt şöhret ve zenginlik hedefleri, serazat bir özgürlük, ısrarlı hak talepleri var görünmektedir. Üst değer tanımayışla birlikte insanın bir anlamda tanrılaştırıldığı diğer yandan yoğun bir anlam arayışına girildiği bir süreç söz konusudur. Bunlarla birlikte bugünü, dinin de araçsallaştırıldığı bir zaman olarak nitelemek mümkündür.

### **Sonuç ve Tartışma**

Geleceğe çıkarsamalarda dün ve bugün dikkate alınmış, lineer bir gelişim varsayılmıştır. Aksi takdirde hayatın kaotik yapısı burada öngörülenlerin hepsini tersyüz edebilir. Din eğitimi kurumlarının hepsinin varlığı insanın ihtiyacıyla ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda ihtiyaca karşılık vermeyen bir kurumun yaşaması, yaşatılması zor görünmektedir. Kurumlar açısından devlet desteğinin varlığı ya da sistem içinde varlığının kabulü önem arz etmektedir. Benzer şekilde halkın teveccühünü alması ve koruması önemli bir ilkedir. Hepsinin siyasetten etkilendiği bir vakıdır. Bu kurumlar adına siyasi ideolojik yaklaşımların içine girilmemesi öne çıkmaktadır. Yeniliklere açık olmak bir diğer önemli kıstas görünümündedir. Ulusal ve uluslararası arenadaki değişim ve gelişmelere gecikmeler yaşanmadan uyum sağlanabilmelidir. Mevcut sosyo-kültürel değişim; bireyselleşme, yalnızlaşma, tüketim vb. bütün hususlara yönelik tedbir ve işbirlikleri geliştirilmelidir. Dinin araçsallaştırılmak istendiği görülmektedir. Burada ise sabitelerin korunması öne çıkmaktadır. Aileye dönük fazlaca yatırımın varlığına ihtiyaç var görünmektedir. Sistemin içinde bu kurumun aldığı bir darbe, daha büyük sonuçlar doğurabilmekte, din eğitimi de kurumları da derinden etkilenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Din Eğitimi Kurumları, Gelecek

---

---

***INFERENCES FROM RELIGIOUS EDUCATION INSTITUTIONS  
TO THE FUTURE***

***Dr. Ali Kemal ACAR***

---

---

**Aim**

Madrassa, imam hatip schools, faculties of theology, religion and family; It can be considered as religious education institutions that have experiences. It is necessary to determine and evaluate the experience gained through these institutions. It may be helpful to synthesize today's dominant set of values with this experience. Ultimately, the aim of the study is to make inferences about the future with a synthesis effort based on the experience of religious education institutions and taking into account today's values.

**Method**

For this purpose, qualitative research method was used in the study. The data obtained by document review were examined through content analysis. By making comparisons, interpretations, assumptions and evaluations, thoughts and ideas were tried to be researched and interpreted within the framework of the available data. Both religious education institutions and today's set of values are discussed only for future evaluation purposes. A utopian or dystopian approach was not preferred in future predictions, but reasonableness was put at the center.

**Results**

It can be thought that religious education institutions have unique and common experiences. For example, the opening of a school next to the madrasah is a situation that should be emphasized. Although imam hatip schools were opened to meet the need for religious officials, they experienced a transition towards the need for religious education. The emphasis is on teaching religion and science together in schools. Theology faculties are also higher schools, institutes, ilitim and so on. It is a higher education institution with a certain experience with applications. The Diyanet, on the other hand, has gains based on sermons, sermons and Qur'an courses. The family, on the other hand, can be considered as an institution that faces many negativities. It can be predicted that the religious education given here is also affected and will be affected.

Today's set of values should also be mentioned. Individuality, loneliness, technology addiction, internet, excessive interaction, information pollution are some of them. There seems to be the cycle of production and consumption, weakened social relations, wounds in the family institution, purely fame and wealth goals, a grim freedom, and persistent demands for rights. There is a process in which human beings are deified in a sense, and in search of an intense meaning, on the other hand, with the lack of high value. Along with these, it is possible to describe today as a time when religion was instrumentalized.

### **Conclusion and Discussion**

In the inferences to the future, a linear development is assumed, taking into account yesterday and today. Otherwise, the chaotic structure of life may turn all of the things envisaged here. The existence of all religious education institutions can be associated with human needs. In this context, it seems difficult for an institution that does not respond to needs to survive. In terms of institutions, the existence of state support or the acceptance of its existence in the system is important. Similarly, it is an important principle to receive and protect the favor of the people. It is a fact that all of them are influenced by politics. It is important not to engage in political ideological approaches on behalf of these institutions. Being open to innovations is another important criterion. It should be possible to adapt to the changes and developments in the national and international arena without delays. Current socio-cultural change; individualization, isolation, consumption, etc. Measures and cooperation should be developed for all issues. It is seen that religion is intended to be instrumentalized. Here, the protection of constants comes to the fore. It seems that there is a need for a lot of investment in the family. A blow to this institution within the system can have greater consequences, and both religious education and institutions are deeply affected.

**Keywords:** Religious Education, Religious Education Institutions, Future

---

---

**MODERNİZMLE GELEN KİMLİK BUNALIMINI  
MİLLİ VE DİNİ İDEALLER İNŞA EDEREK AŞMAK**

**Dr. Ayhan ÇETİN**

Milli Eğitim Bakanlığı Isparta Spor Lisesi  
dr.ayhancetin@gmail.com

---

---

Esasen modernizm, kendi kendini yeniden inşa eden bir süreçtir. Bu süreç kültür, sanat, toplumsal ilişkiler, dini inanç ve ritüellerle milli kimliğe içkin bütün değerleri tüketip yerine yenisini koymayı amaç edinmiştir. Modernizmde ilahi ya da beşeri olsun, insanın varoluşunu anlamlandıran her ne varsa “eskiyi tüketme ve yeniyi kutsama” diyalektiğiyle yeniden inşa edilir. Modernizm bu yönüyle bireysel ve toplumsal kimlik bunalımının kaynağı olmaktadır. Zira kimliğin oluşumu belirli bir süreci ve istikrarı gerektirir. Köksüz ve geleneksiz bir kimlik oluşumu mümkün değildir.

Kimlik krizi, modern toplumların hemen hepsinin muzdarip olduğu güncel bir sorundur. Bu sorunu aşmanın yollarından biri, yeni nesillere çağın ruhuna uygun emel ve ideal kazandırmaktır. Haddizatında milletimizin problemi, adam kıtlığı değil emel ve ideal eksikliğidir. Beşeri sermayemiz ideal ve hedeften yoksundur. Mamafih mesele çözümsüz değildir. Ne var ki sorunun üstesinden gelebilmek için yeni nesillere aktaracağımız değerlerin içerik ve derinliği son derece önemlidir. Eskilerden tevarüs edebileceğimiz; hiçbir zaman eskimeyen inanç, değer ve davranış kalıplarımız elbette olacaktır. Ancak bunlardan daha önemlisi, milli ve dini kıymetlerimizi yeni bir formatta, albenisi olan bir sunumla takdim edebilmeliyiz. Bilindiği üzere millî ve dinî değerler kimlik inşasının en temel iki bileşenidir. Öyleyse yeni kuşaklara başkalarına da saygıyı içeren, yeni bir milliyetçi ruh kazandırmalıyız. Yine onlara, asrın idrakine muvafık, dinamik ve üretken yeni bir dini kimlik vermeliyiz.

Bu tebliğde kimlik bunalımının sebepleri ve çözümleri yukarıda bahsedilen gerekçeler bağlamında ele alınacak; kimlik yitiminin bir kader olmadığı temellendirilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda referanslarımız; her biri farklı Türk-İslam coğrafyalarında yetişmiş ve büyük tarihi kırılma anlarında fikir ve eylemleriyle ayakta kalabilmeyi başarmış Gaspıralı İsmail Bey, Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp'tir.

**Anahtar Kelimeler:** Modernizm, Kimlik Krizi, Milli ve Dini İdeal, Gaspıralı İsmail, Yusuf Akçura, Ziya Gökalp

---

---

**TO OVERCOME THE IDENTITY CRISIS BROUGHT BY  
MODERNISM WITH BUILDING NATIONAL AND RELIGIOUS  
IDEALS**

**Dr. Ayhan ÇETİN**

---

---

Essentially, modernism is a self-rebuilding process. This process aims to consume all the values inherent in the national identity with culture, art, social relations, religious beliefs and rituals and replace them with new ones. In modernism, whatever gives meaning to human existence, whether divine or human, is reconstructed with the dialectic of “consuming the old and blessing the new”. In this respect, modernism becomes the source of individual and social identity crisis. Because the formation of identity requires a certain process and stability. It is not possible to form an identity without roots and tradition.

Identity crisis is a current problem that almost all modern societies suffer from. One of the ways to overcome this problem is to give new generations aspirations and ideals in line with the spirit of the age. As a matter of fact, the problem of our nation is not a shortage of men, but a lack of aspirations and ideals. Our human capital lacks ideals and goals. However, the issue is not unsolvable. However, in order to overcome this problem, the content and depth of the values we will pass on to new generations is extremely important. Of course, there will be our beliefs, values and behavior patterns that never get old we can inherit from our ancestors. But more importantly, we should be able to present our national and religious values in a new format, with an appealing presentation. As it is known, national and religious values are the two most basic components of identity construction. So we must instill in the new generations a new nationalistic spirit that includes respect for others. Again, we must give them a new, dynamic and productive religious identity compatible with the understanding of the century.

In this paper, the causes and solutions of the identity crisis will be discussed in the context of the above-mentioned reasons; It will be tried to be grounded that the loss of identity is not a destiny. In this context, our references are Gaspıralı İsmail Bey, Yusuf Akçura and Ziya Gökalp, each of whom grew up in different Turkish-Islamic geographies and managed to survive with their ideas and actions in great historical breaking moments.

**Keywords:** Modernism, Identity Crisis, National and Religious Ideal, Gaspıralı İsmail, Yusuf Akçura, Ziya Gökalp



---

---

**NUHBETÜ'L-EMSÂL'DEKİ MESELLER ÖRNEĞİNDE ARAP  
MESELLERİNİN AHLAKÎ DEĞERLER BAĞLAMINDA VERDİĞİ  
MESAJLAR**

**Dr. Davut ERTEM**

Milli Eğitim Bakanlığı Kayapınar Kız İHL  
dvtrtm@hotmail.com

---

---

Modern yaşantının genç kuşakları maruz bıraktığı olumsuzlukların başında yozlaşma, diğer bir deyişle ahlakî değerlere gereken önemin verilmemesi gelmektedir. Günümüzün genç kuşakları hazı, maddeyi ve beni merkeze alan bir anlayışla hareket etmekte, çıkarları peşinde koşmakta, manevî değerlerinden uzak bir yaşantı sürmektedir. Yeni nesillere olan inancın ve güvenin dolayısıyla geleceğe dair iyimserliğin zayıflamaya yüz tuttuğu bu süreçte değerler eğitimi, son zamanlarda ülkemizde özellikle de eğitimde popüler olan kavramlardan biri haline gelmiştir. Değerler eğitimi kavramı, evrensel değerlerin yanı sıra istisnalar olmakla birlikte çoğu zaman dinî ve ahlakî değerlerle ilişkilendirilerek tanımlanır. Müslüman milletler ahlakî değerleri daha çok ayet ve hadislerden yani dinî kaynaklardan yanı sıra maniler, ninniler, mesneviler, destanlar, halk hikâyeleri gibi yazılı veya sözlü somut olmayan kültürel miras kaynaklarından edinmektedir. Somut olmayan bu kültürel miras kaynaklarından biri de deyimler ve atasözleridir. İslam'ın kabulü ve yayılması ile Müslüman milletler bilhassa Araplar, edebî ürünlerden şiir, hikmet, deyimler ve atasözlerini İslamiyet'in ahlakını, güzelliklerini anlatmada birer araç olarak kullandıklarından daima önemsemişlerdir. Atasözleri, geçmişten getirdikleri idealize edilmiş düşünce ve davranış biçimlerini ihtiva etmeleri hususiyetleriyle ahlakî sorunları veya meseleleri çözebilecek yetkinlikte ve zenginlikte söz varlıklarıdır. Dolayısıyla atasözleri, hayat deneyimlerinin özlü ifadesi biçiminde oldukları için toplumda sorunsuz bir hayat yaşanmasında bizlere yardımcı olabilecek ve yol gösterebilecek niteliktedir. Bu özelliklerinden dolayı deyimler ve atasözleri yani meseller, aralarında Türklerin de bulunduğu birçok milletin edebiyatında olduğu gibi Arap edebiyatında da bilginlerin ilgisini çekmiş, tarihçiler ve dilciler bunları toplamak için adeta birbirleri ile yarışmışlardır. Cahiliye Devri'nden itibaren Arap meselleri ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri olan ve alanında en kapsamlı eserlerden biri sayılan Ahmed bin Muhammed el-Meydânî'nin Mecmaü'l-emsâl'i Arap

kültür ve edebiyatı için son derece önemli bir mesel kitabıdır. Türk edebiyatında da söz konusu mesel kitabına önem verilmiş ve bu mesel kitabının tercüme ve şerhi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Mütercim ve şair Ali Salâhaddin Yiğitoğlu'nun Nuhbetü'l-emsâl adlı eseri bu çalışmalardan biridir. Nuhbetü'l-emsâl, Arap dil ve edebiyat âlimi Meydânî'nin 6000 Arap meseli ihtiva eden Mecmaü'l-emsâl'inden seçilen 828 meselin nazmen tercümesinden ibarettir. Eserin müellifi mütercim ve şair Ali Salâhaddin Yiğitoğlu bu eserinde bazı mesellerin hikâyelerine de yer vermiştir. Meselleri kısaca tercüme ettikten sonra mesellerle ilgili aruz ölçüsü ile bazen birer beyit bazen de birer dörtlük şiir yazarak eserine telif eser özelliği kazandırmıştır. İstanbul'da görev yaptığı okullar için marş sözleri yazmış olan Ali Salâhaddin muallim kimliği ile başta eğitim, ilim ve terbiyenin faziletleri olmak üzere çalışmanın, doğruluğun, namusun, vatan sevgisinin önemine dair mesajlar verdiği Aşkın Sesi adlı divanındaki şiirleriyle ve bu konularda çevirdiği Arap meselleri yanı sıra meselleri pekiştirmek için yazdığı beyit ve dörtlükleriyle hem döneminin hem de günümüz gençlerinin ve talebelerinin adeta yolunu aydınlatmaya çalışmıştır. Bu çalışmada Nuhbetü'l-emsâl'de yer alan meseller, Türk Atasözü ve Deyimleri Ortak Değerlere İşaret Eden Arap Meselleri, Mesellerle Ortak Değerlere İşaret Eden Ayet ve Hadisler, Değer Aktaran Hikmet Kaynaklı Bazı meseller, Değerler Bağlamında İnsan Tabiatı, Müspet ve Menfi Hasletler başlıkları altında sınıflandırılmış ve verdikleri mesajlar bakımından incelenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Nuhbetü'l-emsâl, Ali Salâhaddin, Mesel, Değer, Ahlak

---

---

***THE MESSAGES OF THE ARAB FALLS IN THE CONTEXT OF  
ETHICAL VALUES, IN THE EXAMPLE OF THE PROJECTS IN  
NUHBETU'L-EMSAL***

***Dr. Davut ERTEM***

---

---

One of the negative aspects of modern life for young generations is corruption, in other words, not giving the necessary importance to moral values. Today's young generations act with an understanding centered on pleasure, money and selfishness, they pursue their interests, and lead a life far from their spiritual values. In this process, where faith and confidence in new generations and optimism about the future are on the verge of weakening, values education has recently become one of the popular concepts in our country, especially in education. The concept of values education is defined by associating it with religious and moral values as well as universal values, although there are exceptions. Muslim nations acquire moral values mostly from verses and hadiths, that is, from religious sources, as well as from written or oral intangible cultural heritage resources such as manis,

lullabies, masnavi, epics, and folk tales. One of these intangible cultural heritage resources is idioms and proverbs. With the acceptance and spread of Islam, Muslim nations, especially Arabs, have always cared about literary products, as they use poetry, wisdom, idioms and proverbs as tools to explain the morality and beauty of Islam. Proverbs are rich vocabulary that can solve moral problems or issues, as they contain idealized ways of thinking and behavior that they brought from the past. Therefore, since proverbs are in the form of concise expressions of life experiences, they can help and guide us in living a problem-free life in society. Because of these features, idioms and proverbs, in other words parables, attracted the attention of scholars in Arabic literature as well as in the literature of many nations, including Turks, and historians and linguists competed with each other to collect them. Since the Age of Ignorance, many studies have been carried out on Arabic parables. One of these studies and considered one of the most comprehensive works in its field, Ahmed bin Muhammed al-Maydani's Mecmau'l-emsal is an extremely important parable book for Arabic culture and literature. In Turkish literature, the book of parable was given importance and studies were carried out on the translation and

commentary of this parable book. Translator and poet Ali Salahaddin Yigitoglu's work named Nuhbetu'l-emsal is one of these works. Nuhbetu'l-emsal consists of verse translations of 828 parables selected from Mecmau'l-emsal, which contains 6000 Arabic proverbs, of the Arabic language and literature scholar Meydani. The author of the work, translator and poet Ali Salahaddin Yigitoglu, also included the stories of some parables in this work. After translating the parables briefly, he gave his work the feature of a copyrighted work by writing aruz poem about the parables, sometimes a couplet and sometimes a quatrain. Ali Salahaddin, who wrote march lyrics for the schools he worked in Istanbul, with his identity as a teacher, gave messages about the importance of work, honesty, honor and patriotism, especially the virtues of education, science and upbringing, with his poems in his divan called The Voice of Love and the Arabic parables he translated on these subjects. With the couplets and quatrains he wrote to reinforce the parables, he tried to illuminate the path of both the youth and students of his time and today. In this study, the titles of parables in Nuhbetu'l-emsal, Turkish Proverbs and Idioms, Arabic Parables Pointing to Common Values, Verses and Hadiths Pointing to Common Values with Parables, Some Parables Based on Wisdom that Transfer Value, Human Nature in the Context of Values, Positive and Negative Properties. classified under and examined in terms of the messages they give.

**Keywords:** Nuhbetu'l-emsal, Ali Salahaddin, Parable, Value, Morality

---

---

***DİJİTAL GELİŞMELER VE YENİ DÜNYA GÖRÜŞLERİNİN  
DEĞERLERE ETKİSİ***

***Dr. Handan YALVAÇ ARICI***  
handanyalvac1453@gmail.com

---

---

Değerler toplumların değişmez ölçütlerini temsil etmektedir. Nesilden nesle aktarılan, toplumsal düzenin dinamiklerini oluşturan değerlerin günümüzde değişim ve dönüşüme uğradıkları görülmektedir. Bireysel ve toplumsal olarak huzur ve barış içerisinde yaşamının yolu değerler üzerine inşa edilmiş tasavvurlara dayanmaktadır. Değerlerin kaybı insanlığın ve insanca yaşamın doğasına zarar vermektedir. Nesilden nesle aktarılan değerlerin bekası için önlemler alınması gerekmektedir. Günümüzde mahremiyet, saygı, dürüstlük, dostluk gibi değerler birçok olumsuz paradigmanın etkisiyle değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Örneğin mahremiyet değeri bireyin bedeninin, bulunduğu mekânın ve bireye ait bilgilerin tümünün dokunulmaz olduğunu ifade etmektedir. Geçmişte bireyin mahrem alanları olarak kabul edilen birçok alan günümüzde mahremiyet çatısı altında görülmemektedir. Bugün bireylerin en özel denilebilecek mahrem alanlarını paylaşabildikleri, yeme, içme, ev eşyası, giyim gibi kendilerine ait hayat alanlarını deşifre ettikleri, evlerinin yatak odalarından dahi yayınlar yapabildikleri müşahede edilmektedir. Çok yakın zamanlara kadar yemek sofraları, sahip olunan eşyaların başkalarına gösterilmesinden rahatsızlık duyulurken artık günümüzde bu eşyaların paylaşılmasından rahatsızlık hissedilmektedir. Bireye, aileye ait özel alanların birçoğu kamusal alana taşınmaktadır. Mahremiyet değeri dijital panoptik bir düzleme mahkûm edilmekte ve bu değerinin değişim ve dönüşüme girdiği anlaşılmaktadır. Mahremiyet değerinin alanının daralması saygı değerinin de zarar görmesine neden olmaktadır. Herkes istediği kişinin hayatını yakından gözlemleyebilmektedir. Samimiyet yerini riyakarlığa bırakmakta, özel hayatlarını paylaşan kişiler hayatlarını genellikle hayal ettikleri üzerinden ortaya dökmektedirler. Bu durum bireyler arasında kıskançlık, haset gibi duygulara dönüşmektedir. Aynı zamanda sanal alemde paylaşılan gerçeklikten uzak içerikler dürüstlük değerini zedelemektedir. Hatta gerçekliği olmayan paylaşımların ya da iletişimlerin sanal mecralarda olması mubah görülebilmektedir. Diğerkâmlık yerine bencillik tercih edilmekte, diğerkam olmak aklını iyi

kullanamamak ya da kendini ezdirmek manasına gelmekte, fedakârlık kavramından uzaklaşmaktadır. Yüreklilik, korkusuzluk anlamına gelen cesaret değeri varoluş cesareti ya da önemli bir işe başlamak için olan atılganlıktan ziyade ahlaki ya da gayri ahlaki bir içeriği paylaşabilmek olarak düşünülmektedir. Hannah Arendt'in vita-activa olarak isimlendirdiği gibi düşünmeden eylemek cesaret adını almaktadır. Sürekli sosyal medyada akan görseller ile muhatap kişiler bu platformlardaki aktiviteleri önceler hâle gelmektedir. Ayrıca bu mecralardaki fenomen, influencer gibi kişilerin paylaştıkları içeriklerden yüklü meblağlar kazanmaları çalışkan olmak yerine tembelliği tercih etmeye yönelmektedir. Arkadaşlık, dostluk gibi değerler gerçeklikten öte sanal mecralara taşındığı için sanal medya platformlarında edinilen, canlı olmayan iletişim şekilleri dostluk olarak kabul görmektedir. Hatta dünyanın birçok yerinden şarkı söyleyen idollerin "Kendini sev", "Sen önemlisin!" gibi paylaşımları gerçek bir dosttan gelen ileti gibi algılanmaktadır. Dostluk sanal mecralarda var olurken gerçeklik algısı yitirilmektedir. Dolayısıyla mahremiyet, dürüstlük, samimiyet, dostluk, saygı gibi birçok değer değişim ve dönüşüme maruz kalmaktadır. Bu değişim ve dönüşümde etkili olan felsefe ve dijital aktivitelerin önemli faktörler olduğu görülmektedir. Modernizm, postmodernizm, kapitalizm, nihilizm gibi felsefelerin etkisi ve sosyal medyada dünyanın her yerinden paylaşılan gayri ahlaki içeriklerin sürekliliği mahremiyet, dürüstlük, cesaret, cömertlik gibi değerlerin dönüşümüne neden olmaktadır. Bu çalışma nitel bir durum çalışması olarak tasarlanmış ve sosyal medya platformlarından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz tercih edilmektedir. Böylece günümüzde değişen ve dönüşen değerlerin hayat üsluplarına olan etkileri müşahede edilmiş olacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Değerler, Dijital Gelişmeler, Yeni Dünya Görüşleri, Dönüşüm, Modern Değer Algısı

---

---

***THE IMPACT OF DIGITAL DEVELOPMENTS AND NEW  
WORLDVIEWS ON THE TRANSFORMATION OF VALUES***

***Dr. Handan YALVAÇ ARICI***

---

---

The permanent standards of society are represented by values. As can be seen, the values that define the dynamics of the social order and are passed down from generation to generation are changing and evolving nowadays. Imaginations based on values are the foundation for a peaceful and serene way of life, both on an individual and social level. The nature of humanity and humane life are harmed by the loss of values. The values passed down from generation to generation should be protected with precautions. Today, under the influence of numerous harmful paradigms, values like confidentiality, decency, honesty, and friendship are subject to alteration and mutation. For instance, the value of privacy implies that a person's body, the environment in which he or she is, and all of the information that belongs to that person are all sacred. Many areas that were once regarded as a person's private spaces are no longer covered by the cloak of privacy. Observations show that people can now broadcast from their bedrooms and disclose their most private regions of living, including where they eat, drink, shop for household items, and dress. It used to be considered inappropriate to display other people your dining tables and goods. Not sharing these stuff is considered unpleasant in today's life. Many of the individual's and family's private spaces are being shifted into public places. It is acknowledged that the privacy value has undergone change and metamorphosis and has been consigned to a digital panoptic plane. The value of respect suffers as a result of the privacy value's shrinking range of application. Anyone can keep a close eye on whoever they choose to. Sincerity gives way to hypocrisy, and those who divulge their private lives frequently do so in accordance with their own expectations. People experience emotions like envy and jealousy as a result of this predicament. The importance of honesty is also diminished by the false information that is posted online. Even the sharing or exchange of unrealistic content may be permitted over virtual networks. The concept of self-sacrifice is avoided, and selfishness is favoured over altruism because the latter implies poor mental functioning or self-oppression. Instead of the bravery to exist or the assertiveness to establish a significant business, courage, which is defined as courage, fearlessness, is

conceived of as the ability to express a moral or immoral message. Acting without hesitation is referred to be courage, or *vita-activa*, as Hannah Arendt put it. People handling the operations on these platforms become a priority because of the photographs that are continuously being posted on social media. Additionally, the situation in these channels, where individuals like influencers make significant sums of money from the content they post, encourages them to favor laziness over effort. Non-living forms of connection that are gained in virtual media platforms are considered as friendship since ideals like friendship and friendship are relocated to virtual channels rather than reality. In fact, there are idols from all over the world singing, "Love yourself," and "You are essential!" Similar shares are interpreted as coming from a true buddy. Although companionship can be found online, reality is no longer perceived. As a result, many values, including those of confidentiality, sincerity, friendship, and respect, are flexible and mutable. It is evident that major factors in this development and transformation include philosophy and digital activity. Values like discretion, honesty, bravery, and charity are changing as a result of the influence of ideologies like modernism, postmodernism, capitalism, and nihilism as well as the persistence of immoral information transmitted from around the globe on social media. Descriptive analysis is preferred in the evaluation of data received from social media platforms because this study is set up as a qualitative case study. Thus, it will be possible to examine how modern life styles are affected by evolving and changing values.

**Keywords:** Values, Digital Developments, New World Views, Transformation, Modern Value Perception



---

---

***SOSYAL MEDYA ZEMİNİNDE DİNİ SÖYLEM: İMKÂNLAR VE  
SORUNLAR***

***Dr. Hüseyin Kasım KOCA***

Milli Eğitim Bakanlığı

huseyinkoca@hotmail.com

---

---

Gelişen teknolojinin kullanıma sunduğu yeniliklerden birisi olan sosyal medya, insan yaşamını derinden etkilemiştir. İletişimden alışverişe, eğlenceden haber takibine kadar birçok alanda var olan sosyal medya uygulamaları, insanların dini konuda bilgi ve düşüncelerini paylaşmalarına da olanak tanımaktadır. Dinle ilişkisi çok boyutlu olan sosyal medyada kullanıcıların dini paylaşımlarının altında birçok neden bulunabilmektedir. Dine ilişkin temel kaynakların, emir ve yasakların ve farklı düşüncelerin yer bulabildiği sosyal medya hesaplarında dine dair daha pek çok paylaşım bulunabilmektedir. Sosyal medyanın toplumsal pek çok alana etki ettiği gibi dinî alana da etki etmesi kaçınılmazdır. Bu noktada kültürel ve sosyal bir zeminden bakıldığında sosyal medyanın dinî konularda önemli bir bilgi kaynağı olduğu söylenebilir. Dine ilişkin uygulamaların konuşulduğu, manevi rehberliğin yapıldığı, farklı dinî düşüncelerin dile getirildiği ve dine ilişkin tartışmaların en canlı olduğu yerlerden birisi olan sosyal medya, içerisinde birçok fırsat barındırdığı gibi bazı riskleri de bulundurmaktadır. Doğru dinî bilgi ve düşüncelerin geniş halk kitlelerine ulaşması noktasında imkân oluşturan sosyal medya, öte taraftan hurafe ve uydurmalar üzerinden oluşturulan dinî söylemin yayılmasına sebep olarak dine ve dindar insana zarar verebilmektedir. Sosyal medyanın insanlara ulaşmada sunduğu kolaylıklar göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Bu noktada sosyal medya doğru dinî bilginin insanlara ulaşabilmesi için benzersiz bir fırsat sunmaktadır. Çalışmanın odak noktasında günümüzün vazgeçilmez olan sosyal medyada problemleri görülen dinî söylemlerin nedenlerinin tespiti ve sosyal medyanın dine ve dindar insanlara sunduğu imkânların fark edilmesi bulunmaktadır. Bununla birlikte sosyal medya zemininde toplumun tüm kesimlerini kapsayacak bir dinî söylemin oluşturulması ihtiyacı da çalışmaya konu edilecektir. Bu amaçla sosyal medyanın dinî söylem açısından sunduğu imkânlar ve ahlaki, psikolojik, hukuki ve sosyal yönden taşıdığı problemler irdelenecektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri

arasında belirtilen doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda sosyal medya ve dinî söylemle ilgili kitaplar, tezler, bilimsel makaleler ve sempozyum bildirilerinden yararlanılmış ve güncel olanları tercih edilerek okuyuculara sunulmuştur

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Din, İslam, Dini Söylem, Sosyal Medya

---

---

***RELIGIOUS DISCOURSE ON SOCIAL MEDIA: OPPORTUNITIES  
AND PROBLEMS***

***Dr. Hüseyin Kasım KOCA***

---

---

Social media, one of the innovations offered by the developing technology, has deeply affected human life. Social media applications, which exist in many areas from communication to shopping, from entertainment to news, also allow people to share their knowledge and thoughts on religious issues. In social media, which has a multidimensional relationship with religion, there may be many reasons for users' religious posts. There are many more posts about religion on social media accounts where basic sources, orders and prohibitions, and different views on religion are included. It is inevitable that social media will affect the religious area as well as many social areas. At this point, it can be said that social media is an important source of information on religious issues from a cultural and social perspective. Social media, which is one of the places where religious practices are discussed, spiritual guidance is made, different religious thoughts are expressed and discussions about religion are the most lively, contains some risks as well as many opportunities. Social media applications, which form the basis of reaching the right religious information to large masses, can also cause the spread of false religious information. Qualitative research method method was used in the research. For this purpose, the book, thesis, article and symposium presentations obtained as a result of the scanning were examined and those related to the subject were determined as the source of the study.

**Keywords:** Religious Education, Religion, Islam, Religious Discourse, Social Media

---

---

**MODERN DÜNYADA GENÇLİK DİNDARLIK VE DEĞERLER:  
ISSP VERİLERİYLE TÜRKİYE ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**Dr. İsa CEYLAN**

TRT Yayın Stratejileri Merkezi

ceylanisa@gmail.com

---

---

Din ve gençlik araştırmaları incelendiğinde gençlerin *değerlerinin* ve *eğitim ihtiyaçlarının* dönüşümünde yaş aralıkları ve gelişim dönemlerinin önemli rol oynadığı görülmektedir. Lise gençlerinin dindarlığı, 18-25 yaş aralığındaki gençlerin dindarlığından oldukça farklıdır. ABD’de “Ulusal Gençlik ve Din Araştırması”nda 12-18 yaşındakilere ilişkin verilere göre az sayıdaki dindar genç genellikle ebeveynlerinin dindarlığını benimsemekte ve ebeveynlerinin dinî uygulamalarını takip ederek yaşamaktadır. Bu kapsamda genç dindarlığı üzerinde en büyük etkiye ebeveynler sahiptir. Bununla birlikte İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Finlandiya ve başka yerlerde yapılan araştırmalara bakıldığında, gençler genel olarak “manevi arayış” ile meşgul olmamakta, çok azı Paganizm veya “Yeni Çağ” inanışları gibi öznel yaşam deneyimleriyle ciddi şekilde ilgilenmektedirler. Ayrıca gençler sahip oldukları sınırlı ve parçalı dinî kaynaklarla geçinmekten yeterince mutlu görünmekte ve özellikle manevi eğilimli gibi de gözükmemektedirler. Avrupa’da ve Amerika Birleşik Devletleri’nde çok fazla olmasa da gençlerin sadece az bir kısmı bu nedenle dinî gelenekleri canlı tutma eğilimindedir. Diğer taraftan gençler eşitlik, adalet gibi konularda güçlü konumlara sahiptirler. Dinî gruplarının bu değerlere ulaşma yolunda engel değil; bu değerleri korumada inisiyatif sahibi olmalarını beklemektedirler. Bazı gençlerin yaşam tarzı seçimlerinin ve dine yönelik belirsizlik durumlarının, onları tanrı düşüncesinden bağımsız olarak sanatsal ve kültürel değerler ile birtakım hobiler içerisinde manevi anlamlar bulmaya götürdüğü görülmektedir. Diğer taraftan kimi gençler ise yaşamlarına bir kesinlik atfedebilmek için dinî aşırıcılığın çeşitli biçimlerini çekici bulabilmektedirler.

Türkiye’de özellikle Yapıcı gibi araştırmacıların “günümüz gençlerinin din ve dindarlık algısı”na yönelik çalışmalarına göre gençler dini değerlere, dinî ritüellere, dindar bireylere, dinî temsillere yönelik eleştirel bir tutum içerisindeydiler. Gençlerin eleştirilerinin dinî şüpheler hatta bir açıdan inkârıcı eğilimler odaklı olduğu söylenebilir. Ayrıca bir kısım gençlerin huzur

ve mutluluk arayışlarının özellikle zor zamanlarda ya geleneksel veya folklorik dinî öğelerde aradığı ifade edilmektedir. Diğer bir kısmının ise dinî inanç ve uygulamaları sorgulayarak taklide dayalı din ve tanrı düşüncesinden araştırmaya dayalı din ve tanrı düşüncesine yöneldiği dile getirilmektedir. Bu kapsamda gençlerin dinî ritüelleri manevi bir ihtiyaç olarak gördüğü ve bu ihtiyaçlarının arttığı dönemlerde söz konusu ritüellerin sıklığının da arttığı söylenebilir.

Gençlik, dindarlık ve değerler ilişkisi bağlamında buraya kadar sözü edilen modernitedeki kültürel dönüşümlere eşlik eden geniş dinî eğilimleri ölçmek “gençlerin yaşamlarına yön veren din odaklı dinamikleri ve değerleri öğrenmek, uygun eğitim ve davranış biçimleri geliştirebilmek” açısından önemlidir. Gençler için günlük yaşamda dinî mensubiyet, inanç ve uygulamaların anlamı üzerine yapılacak daha ileri çalışmalardan elde edilecek verilere oldukça ihtiyaç vardır. Bu açıdan mevcut çalışmada Uluslararası Sosyal Araştırma Programı (ISSP) 2018 verilerindeki din teması çerçevesinde Türkiye’deki gençlik, dindarlık ve değerler ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ISSP, sosyal bilimlerle ilgili çeşitli konularda yıllık araştırmalar yürüten uluslararası bir işbirliği programıdır. 2018 Uluslararası Sosyal Araştırma Programı (ISSP) anketinde 33 ülkeye özgü dinî inanç kalıpları kullanılarak *dinî inançlar, düşünceler, tutumlar ve ritüeller* gibi boyutlar ölçülmektedir. Bu çalışmada ise söz konusu veriler kullanılarak genel olarak Türkiye gençliğinin dindarlığında ve değerlerinde meydana gelen dönüşümler çeşitli boyutlarıyla analiz edilerek sunulacaktır. Ayrıca Türkiye ile katılımcı diğer dünya ülkeleri arasında karşılaştırma yapılacaktır.

Bu çalışma kapsamında Türkiye gençliğinin değişen duygusal ve sosyal dokusuna ilişkin ulaşılan tespitlerin, ileride yürütülecek “gençlik”, “dindarlık” ve “değerler” temalı araştırmalara zenginlik katması; özellikle din psikolojisi, din eğitimi, sosyal hizmet gibi disiplinlere katkı sunması umulmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Gençlik, Dindarlık, Değerler

---

---

***YOUTH, RELIGIOUSNESS AND VALUES IN THE MODERN  
WORLD: A STUDY ON TURKIYE WITH ISSP DATA***

***Dr. İsa CEYLAN***

---

---

When religion and youth studies are examined, it is seen that age ranges and developmental periods play an important role in the transformation of young people's values and educational needs. The religiosity of youth in high schools is quite different from the religiosity of 18-25 year olds. According to the data on 12-18 year olds in the "National Study of Youth and Religion" in the USA, a small number of religious youth generally embrace their parents' religiosity and live by following their parents' religious practices. In this context, parents have the greatest influence on youth religiosity. However, judging from research in the UK, the United States, Australia, Finland, and elsewhere, young people are not generally engaged in "spiritual quest", but few are seriously engaged in subjective life experiences such as "Paganism" or "New Age" beliefs. In addition, young people seem happy enough to live with their limited and fragmented religious resources and do not seem to be particularly spiritual inclined. Only a very few of young people in Europe and the USA therefore tend to keep religious traditions alive. On the other hand, young people have strong positions on issues such as equality and justice. That the religious groups they feel attached to should not be "obstacles" in reaching these values; on the contrary, they expect them to take the initiative in protecting these values. It is seen that the lifestyle choices of some young people and their uncertainty about religion lead them to find spiritual meanings within cultural values and art and some hobbies, regardless of the idea of god. On the other hand, some young people may find various forms of religious extremism attractive in order to attribute certainty to their lives.

According to the studies of researchers especially such as Yapıcı on "religion and religiosity perception of today's youth" in Türkiye, young people have a critical attitude towards religious values, religious rituals, religious individuals and religious representations. It can be said that the criticisms of the youth are focused on religious doubts and even denialist tendencies in a way. In addition, it is stated that some young people seek peace and happiness, especially in difficult times, in traditional or folkloric religious elements. It is stated that another part of them questioned

religious beliefs and practices and turned from the idea of religion and god based on imitation to the idea of religion and god based on research. In this context, it can be said that young people see religious rituals as a spiritual need and the frequency of these rituals increases in periods when these needs increase.

To measure broad religious trends accompanying cultural transformations in the context of youth, religiosity and values; It is important in terms of learning the religion-oriented dynamics and values that shape the lives of young people and developing appropriate behaviour patterns. There is a great need for data from further studies on the meaning of religious affiliation, beliefs and practices for young people in daily life. In this respect, in the current study, it is aimed to examine the relationship between youth, religiosity and values in Türkiye within the framework of the religion theme in the 2018 data of the International Social Survey Program (ISSP).

ISSP is an international collaborative program that conducts annual research on a variety of social science-related topics. In the 2018 ISSP, dimensions such as religious beliefs, thoughts, attitudes and rituals are measured using religious belief patterns specific to 33 countries. In this study, using the aforementioned data, the transformations in the religiosity and values of Türkiye's youth in general will be presented by analysing various dimensions. In addition, comparisons will be made between Türkiye and other participating world countries.

Within the scope of this study, it is desired that the findings related to the changing emotional and social texture of the Türkiye's youth will enrich the future researches on "youth", "religiousness" and "values". It is hoped that it will contribute to disciplines such as psychology of religion, religious education and social work.

**Keywords:** Youth, Religiousness, Values

---

---

**MESCİDİME DOKUNMA!**  
**TÜRK KAMUSAL ALAN TECRÜBESİNDE GÖRÜLEN**  
**CİNSİYETÇİ TUTUMLARIN MESCİT ÖZELİNDEN ELEŞTİRİSİ**

**Dr. Mustafa TAŞ**

Milli Eğitim Bakanlığı Konya Karatay Fen Lisesi  
mtas74@gmail.com

---

---

Cinsiyetçi tutum, bizleri toplumsal cinsiyet kavramını izaha davet etmektedir. Toplumsal cinsiyet, bireyin biyolojik doğasının, yaşadığı kültür evreni çerçevesinde, toplum beklentilerini karşılayacak şekilde inşa edilmesidir. Toplumsal cinsiyet, kültürel yapının ürünü olmakla birlikte bireyin psikolojik doyumunu da hesaba katıldığında psiko-kültürel bütünlük arz eder.

Sanayi öncesi şehirler, görece küçük, gündelik yaşamın daha az devingen, sanayi bölgeleri olmadığından kitlesel üretimin yapılmadığı, daha ziyade zanaatkârlığın yoğun görülmesi sebebiyle iş yerlerinin kentle bütünleşik yapısı dolayısıyla, kamusal alan günümüz tecrübesiyle kıyas edilemeyecek kadar sınırlı ve durağandır. Bu durumun bir neticesi olarak sanayi devrimi öncesi özel alan/kamusal alan ayrımı sosyal yaşamı tek tipleştirmiştir. Geleneksel yaşam, kadını özel alanda yani evde konumlandırırken, kamusal alanın tek hâkimi olarak erkeği ilan etmiştir. Cinsiyetler arası rollerin kesin çizgilerle ayrıldığı bu dönemde kadın, ev işleriyle meşgul olurken aynı zamanda çocukların ve birlikte yaşanan yaşlıların bakımı da sorumlulukları içerisindeydi. Hatta dönem dönem ev kadını olmak statü sahibi olmaktır. Dolayısıyla kamusal hayatın zayıf doğası bir yana, bu alan kadına genel olarak kapalıdır. Öyle ki; 1960'lı yıllarda bile ev kadınlığı itaatkâr kadın olarak yüceltilirken, kamusal yaşama dâhil olan bağımsız kadını bekleyen akıbet ya iffetsizlik ya da ölümdür.

Ancak 1980 sonrası tarihlerde bu anlayış yerini kendi ayakları üzerinde durabilen, kendisi için yaşayan, çalışan, üreten, başaran özgür kadın temasına bırakmıştır. Bu durumun sonucu olarak kadının kamusal varlığında bir sıçrama yaşanmıştır. 2000'li yıllardan sonra bu varlık yeni bir ivme kazanmış ve her geçen gün artan kadının kamusal varlığı, kamusal alanı yeniden düzenlemeyi zorunlu hale getirmiştir.

Geleneksel yaşamda kadınların kamusal yokluklarının bir sonucu olarak inşa edilen geleneksel cinsiyetçi camiler, kadınların kamusal alana dâhil



olmasına koşut olarak dnştrlememiştir. Artık pek çok alanda olduğu/olacağı gibi mescitlerin mimarisine kadınları da eklemek, yani cinsiyetsiz mabetler inşa etmek zorunlu hale gelmiştir. Hava limanları, otobüs terminallerinde olduğu gibi kadınların rahat bir şekilde tuvalet ihtiyaçlarını giderebilecekleri, abdestlerini alabilecekleri, çocuklarını emzirebilecekleri, kitaplarını okuyabilecekleri, hatta dinlenebilecekleri mimari bir tasarıma ihtiyaç vardır. Pek çok camide kadınlara perde ile ayrılan namaz mahalleri yerine planlama esnasında kadınları cemaate dhil eden bölümler inşa edilmelidir. Cami bahçelerinin kadın ve çocuklara yönelik düzenlenmesi, ibadet edenlerin ihtiyaçlarına cevap verirken, dine mesafeli olanların buraları kullanmaları bu meknları dini sosyalleşme alanına dönüştürebilir. Merkez camilerin birkaçında kadınlara yönelik rehberlik yapacak kadın din görevlilerinin istihdam edilmesi, bu görevlilerin, dinin değişen psikolojik ve sosyolojik yönlerini de dikkate alarak bireylere rehberlik etmeleri, toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlayabilir. Mabetlere internetin girmesi, meknın motivasyonu sebebiyle, kutsala ait unsurların araştırılmasını teşvik edebilir. Sağlıklı iletişim, güvenli bilginin doğuracağı sonuçlar, toplum-mescit btnleşmesine, toplumsal hoşgrye katkı sağlayabilir.

**Anahtar Kelimeler:** Mescit, Kamusal Alan, Cinsiyeti Tutumlar

---

---

***DO NOT TOUCH MY TEMPLE!***  
***MASJID-CENTERED CRITICISM OF GENDER ATTITUDES IN***  
***TURKISH CORPORATE SPACE EXPERIENCE***

***Dr. Mustafa TAŞ***

---

---

The sexist attitude invites us to explain the concept of gender. Gender is the construction of the biological nature of the individual within the framework of the cultural universe in which he lives, in a way that meets the expectations of the society. While gender is the product of cultural structure, when the individual's psychological satisfaction is taken into account, it presents a psycho-cultural integrity.

Pre-industrial cities are relatively small, daily life is less dynamic, mass production is not made due to the lack of industrial zones, and rather, craftsmanship is seen intensely, the public space is too limited and stagnant, incomparable with today's experience, due to the integrated structure of workplaces with the city. As a result of this situation, the distinction between private and public space before the industrial revolution has standardized social life. While traditional life has positioned women in the private sphere, that is, at home, it has declared the man as the sole ruler of the public space. In this period, where the roles between genders are clearly separated, while women are busy with housework, being a housewife from time to time means having a status, among the responsibilities of a woman is also the care of children and the elderly living in the same house. Apart from the frail nature of public life, this sphere is generally closed to women. So that; Even in the 1960s, while the housewife was exalted as the obedient woman, the fate that awaits the independent woman involved in public life is either unchastity or death.

However, after 1980, this understanding gave way to the theme of free women who can stand on their own feet, live for themselves, work, produce and succeed. As a result of this situation, there has been a leap in the public presence of women. After the 2000s, this presence gained a new momentum and the increasing publicity of women made it necessary to reorganize the public space.

The traditional sexist mosques, which were built as a result of the public absence of women in traditional life, could not be transformed in parallel with the inclusion of women in the public sphere. It has become imperative

to add women to the architecture of the temples, that is, to build genderless temples, as is/will be in many areas. As in airports and bus terminals, there is a need for an architectural design where women can easily meet their toilet needs, perform their ablutions, breastfeed their babies, read their books and even rest. In many mosques, instead of the prayer areas separated by curtains for women, sections that include women in the congregation should be built during planning. While the arrangement of mosque gardens for women and children responds to the needs of worshipers, the use of these places by those who are distant to religion can turn these spaces into religious socialization areas. Employment of female religious officials to guide women in a few of the central mosques and their individual guidance by taking into account the changing psychological and sociological aspects of religion may contribute to the solution of social problems. The introduction of the Internet into temples can encourage exploration of the sacred, due to the motivation of the space. The results of healthy communication and secure information can contribute to community-temple integration and social tolerance.

**Keywords:** Sexist Attitudes, Public Space, Masjid, Social Change, Woman and Religion

---

---

***CHARACTER VALUES AS THE SUCCESS OF ECONOMIC AND  
CULTURAL DEVELOPMENT (COMPARISON OF ISLAMIC &  
WESTERN SOCIETIES)***

***Dr. Arshad MUNIR***

Ghazi University, Dera Ghazi Khan, Punjab, Pakistan  
amleghari@gmail.com

***Dr. Naseem AKHTER***

Shaheed Benazir Bhutto Women University, Peshawar, Pakistan  
naseemakhter@sbbwu.edu.pk

---

---

Values are important because they guide our beliefs, attitudes and behaviour. They help us to grow, develop and to create the future we want to experience. Character values including integrity, respect, responsibility, sportsmanship, servant leadership etc. help people especially the youth to make good choices in all aspects of their life. Westerners use to consider Islamic societies as backward- looking and inhumanely governed. Muslim society feels that the sort of values and ideas of west beginning to penetrate their societies are harmful and injurious to their own culture and identity. Indeed, western culture, fashion and education influenced to Islamic education, culture, tradition, economy, and even on government system. It however, has similarity on character values mentioned above with Islam. The scholars argue that actions speak louder than words is the main reason behind the success of west and failure of the Muslim society.

The paper aims to attempt in finding out the similarities on character values between west and Islam and causes of success & failure of both societies in contemporary era.

**Keywords:** Values, Islam, West

---

---

**DEĞERLER EĞİTİMİNDE KUR'ANÎ BİR YÖNTEM:  
MESEL/TEMSİL YÖNTEMİ**

**Öğr. Gör. Dr. İsa ABİDOĞLU**

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlahiyat Bölümü  
isaabidoglu@anadolu.edu.tr

---

---

Değerler eğitimi temelde ahlaki açıdan belirlenmiş ideal davranış modellerini insanın karmaşık doğasını dikkate alarak muhatabın hayatına aktarmayı hedef edinir. Öte taraftan değerler eğitimin kendisi her ne kadar insanın davranışsal gelişimi merkezine alsın da bu gelişimin kavramlara dayalı dilsel konsepti vardır. Ancak bir konu ne kadar kavram içeriyorsa muhatap kitlenin konuyu anlamada o nispette sıkıntı yaşayacağı aşikârdır. Bununla ilişkili olarak sabır, şefkat, cesaret vb. kavramların işaret ettiği anlama dair neredeyse kişiler sayısınca anlayışların olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Çünkü bu değerlere verilen adları belirleyen şeyin çoğunlukla kullananın anlayışına/isteğine bağlı şekillendiği gözlerden kaçmamaktadır. Nitekim ahlakın göreceliliği meselesinde bilindiği üzere değerlere işaret edilen ortak kavramlar olsa da bu kavramların işaret ettiği anlamlar kültürler özelinde farklılaşmaktadır. Öyle ki günümüz postmodern dünyasında bu manada toplumsal düzeyde kavram kargaşası yaşandığı bariz bir gerçektir. Zira Postmodernite bu kavram kargaşasını adeta Yunan sofistlerinin bakış açısına benzer şekilde yüceltmektedir. Bu bakımdan değerler eğitiminin uygulama kısmında böylesi bir zorluktan söz ederken bu zorluğu aşabilecek bir yöntemin tarihte varlığı merak konusudur. Denilebilir ki Kur'an ister bireysel ister sosyal birçok farklılıkları içinde barındıran ve bu farklılıkların kaynaklık ettiği çeşitli anlayışların tamamına seslenmiştir. Bu seslenişin içerdiği konular arasında değerler inşası da vardır. Dolayısıyla Kur'an, toplumun her katmanından insana değerlerin inşası bağlamında seslenirken kullandığı yöntemlerden en önemlilerinden birisi mesel/temsil yöntemidir. Temsil yönteminin, insana ve topluma yönelik üsluptaki kuşatıcılığının arka planını deşifre etme, bizlere bu değerleri aktarmada kalıcılığı sağlama imkânını verecektir. Tarih içinde bu üslubu yakalayan değerler eğitimindeki kurucu metin ve şahsiyetleri de hipotezimize örneklik teşkil ettiklerinden yine bildiride yer veceğimizi söylemek gerekmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Değerler Eğitimi, Mesel-Temsil Örneği, Metafor, Sembolik Dil

---

---

***A QURANIC METHOD IN MORALS EDUCATION: MESAL/  
PARABLE METHOD***

***Dr. İsa ABİDOĞLU***

---

---

Values education basically aims to transfer ideal behavior models determined morally to the life of the interlocutor by taking into account the complex nature of human beings. On the other hand, although values education itself is centered on human behavioral development, this development has a linguistic concept based on concepts. However, it is obvious that the more concepts a subject contains, the more difficulty the addressee will have in understanding the subject. Associated with this is patience, compassion, courage, etc. It would not be an exaggeration to say that there are almost as many understandings as the number of people about the meaning of the concepts. Because it is not overlooked that what determines the names given to these values is mostly shaped by the understanding/will of the user. As a matter of fact, as it is known in the issue of the relativity of morality, although there are common concepts that refer to values, the meanings of these concepts differ according to cultures. So much so that in today's postmodern world, it is an obvious fact that there is conceptual confusion at the social level in this sense. Because Postmodernity glorifies this confusion of concepts in a way similar to the viewpoint of Greek sophists. In this respect, while talking about such a difficulty in the application part of values education, the existence of a method that can overcome this difficulty in history is a matter of curiosity. It can be said that the Qur'an has addressed all of the various understandings that contain many individual or social differences and are the source of these differences. Among the topics included in this address is the construction of values. Therefore, one of the most important methods used by the Qur'an in addressing people from all layers of society in the context of the construction of values is the parable/representation method. Deciphering the background of the representational method's encompassing style towards people and society will give us the opportunity to ensure permanence in conveying these values. Since the founding texts and figures in values education, which have captured this style throughout history, also serve as an example to our hypothesis, it should be said that we will also include it in the paper.

**Keywords:** Morals Education, Mesal-Parable, Metaphor, Symbolic Language

---

---

**EĞİTİMİN ŞAIRANE ELEŞTİRİSİ: KLASİK TÜRK ŞAİRLERİNİN  
KALEMİNDEN MEKTEP VE MEDRESELERDE ÖĞRETİM  
YÖNTEMLERİ**

**Öğr. Gör. Dr. Yücel ÜNLÜ AYDIN**

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Dili Bölümü  
yunlu@metu.edu.tr

---

---

Klasik Türk şairleri âşık ile sevgili tipini zengin bir kültürel altyapıyla kurgular. İslamiyet, gelenek ve görenekler, tutum ve davranışlar, sanat dalları, norm ve kurallar bu altyapının önemli unsurlarıdır. Birey, toplum ve değerler sistemini biçimlendiren bir unsur olarak eğitim de Klasik Türk şiirinin anlam dünyasında önemli yer tutar. Doğumla başlayıp ölüme kadar devam eden bir süreci içeren eğitim mektep ve medresede din ekseninde teşekkül eder. Mektep ve medreselerin cami, külliye ve kütüphane çevresinde bulunmaları eğitim pratiğini hayat ve sanatın merkezine taşır. Klasik Türk şairleri mektep ve medreselerdeki öğrenme ortamını, öğrenci ve öğreticinin rolünü, ve öğretim yöntemlerini eleştirel bir perspektiften yansıtır.

Bildirimizde Klasik Türk şairlerinin mektep ve medreselerdeki öğretim yöntemlerinden öğrenci/öğretici merkezli eğitim, birebir eğitim, akran eğitimi, rahle-i tedris, kıraat, meşk, takrir, cer uygulaması, tekrar, ezber, tefakkuh, müzakere, mübahase, mütalaa, tefakkuh, imla, münazara, ders halkası hakkındaki eleştirileri, öğretim ilke ve yöntemlerinin âşık ve sevgili tipiyle ilgisi bu bağlamdaki söz sanatları ve terkipler, eğitimin aşk kavramıyla ilişkisi ve dönüştürücü rolü, şiir mecmuaları ve divanlardan seçilen beyit örnekleriyle izah edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Klasik Türk şiiri, öğretim yöntemleri, eleştiri, mektep, medrese

---

---

***THE POETIC CRITIC OF EDUCATION: TEACHING METHODS  
IN SCHOOLS AND MADRASAS FROM THE PEN OF CLASSICAL  
TURKISH POETS***

***Dr. Yücel ÜNLÜ AYDIN***

---

---

Classical Turkish poets construct the type of lover and dear beloved with a rich cultural background. Islam, traditions and customs, attitudes and behaviors, branches of art, norms and rules are important elements of this infrastructure. Education, as an element that shapes the individual, society and value system, has an important place in the semantic world of classical Turkish poetry. Education, which includes a process that starts with birth and continues until death, is formed on the axis of religion in schools and madrasahs. The fact that schools and madrasahs are located around mosques, social complexes and libraries brings the practice of education to the center of life and art. Classical Turkish poets reflect the learning environment in schools and madrasahs, the role of student and teacher, and teaching methods from a critical perspective.

In our paper, we will describe the teaching methods of classical Turkish poets in schools and madrasahs, student/tutor-centered education, one-to-one education, peer education, rahle-i tedris, recitation, meşk, takrir, cer practice, repetition, memorization, tafakkuh, negotiation, mubahase, opinion, tafakkuh, spelling, debate, criticism about the lesson circle, the relation of teaching principles and methods to the type of lover and beloved, the rhetoric and compositions in this context, the relationship of education with the concept of love and its transformative role, will be explained with examples of couplets selected from poetry magazines and divans.

**Keywords:** Classical Turkish poetry, teaching methods, critic, school, madrasa



---

---

**OKUL ÖNCESİNDE DİNİ EĞİTİM İLE İLGİLİ YAPILMIŞ  
LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ**

**Öğr. Gör. Halime Nur SEZER**

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Meslek Yüksekokulu  
hnsezer@fsm.edu.tr

---

---

Okul öncesi dönem bireylerin gelişiminde önemlidir. Bu dönemde çocukların; bilişsel, duygusal, sosyal, fiziksel, dil ve özbakım gelişimleri hızlıdır. Çocuklar pek çok kişisel ve toplumsal deneyim ve tecrübeyi bu dönemde kazanır. Bu çalışma, Türkiye’de okul öncesinde dini eğitim ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Belirlenen amaç kapsamında verilerin toplanması sürecinde Yüksek Öğretim Kurumu tez tarama sisteminde Temmuz- Ağustos 2022 tarihleri arasında “okul öncesi ve dini eğitim” başlıklarıyla yapılan detaylı arama sonunda 62 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tezler araştırmacı tarafından hazırlanan “Türkiye’de Okul Öncesinde Dini Eğitim ile İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” ile incelenmiştir. Formun içeriğinde; tez türü, danışman ünvanı, yapıldığı yıl, yapıldığı üniversite, enstitü, anabilim dalı, örneklem grubu, araştırmanın türü ve “okul öncesinde dini eğitim” ile karşılaştırılan değişkenler şeklinde toplam 9 soru bulunmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde; tezlerin az bir kısmının doktora tezi olarak çalışıldığı, en çok 2019 yılında ve ağırlıklıla Felsefe ve Din Bilimleri ana bilim dallarınca çalışıldığı tespit edilmiştir. Tespitler doğrultusunda okul öncesinin multidisipliner bir çalışma alanı olduğu göz önünde tutularak çeşitli öneriler sıralanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Okul öncesi, Dini eğitim, Program, İçerik analizi

---

---

***EXAMINATION OF GRADUATE THESES ON PRESCHOOL  
RELIGIOUS EDUCATION***

***Lecturer Halime Nur SEZER***

---

---

The preschool period is important in the development of individuals. In this period, children; cognitive, emotional, social, physical, language and self-care development is rapid. Children gain many personal and social experiences and experiences during this period. This study was conducted to examine the graduate theses on preschool religious education in Turkey. Qualitative research method was used in the study and document analysis technique was used. In the process of collecting data within the scope of the determined purpose, 62 graduate theses were reached at the end of the detailed search conducted in the Higher Education Institution thesis screening system between July and August 2022 with the titles of "preschool and religious education". The theses were examined with the "Graduate Thesis Review Form on Preschool Religious Education in Turkey" prepared by the researcher. In the content of the form; There are a total of 9 questions in the form of variables compared with the type of thesis, the title of advisor, the year in which it was conducted, the university, institute, department, sample group, type of research and "preschool religious education". Content analysis technique was used in the analysis of the data. When the results obtained are examined; It was determined that a small part of the theses were studied as doctoral theses, mostly in 2019 and mainly by the departments of Philosophy and Religious Sciences. In line with the findings, various suggestions were listed considering that preschool is a multidisciplinary field of study.

**Keywords:** Preschool, Religious education, Program, Content analysis

---

---

**SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR EKOLOJİK HABİTUS OLUŞTURMADA  
DEĞER YARATICI BİR MEKANİZMA OLARAK DİN**

*Arş. Gör. Dr. Betül CAN*

Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

betul.can@ogu.edu.tr

---

---

Küreselleşme sadece ekonomik, sosyolojik ve politik yönleri olmayan aynı zamanda (psikolojik) bilişsel yönleri olan bir süreçtir. Dünyanın küresel bir köy olduğu bu durumda ülkeler adeta bir mahalle haline gelmiştir. Her mahallenin kendisine ait bir habitusu (sosyal yapıların üretmiş olduğu bilişsel eğilimler) mevcuttur. Zaman ve mekânın sıkışmasıyla köyün doğusundaki Çin mahallesinde ortaya çıkan salgın köyün batısındaki Paraguay mahallesinin sakinlerinin yaşantısını eş zamanlı olarak derin bir şekilde etkilemiştir. Söz konusu bu küresel köyde ekoloji, köy sakinlerinin ortak malıdır. Artık her mahallenin çevre ve ekolojiyle kurduğu ilişki diğer mahallenin soluyacağı havanın, içeceği suyun, tüketeceği gıdanın temizliğini ve kalitesini belirleyecektir. İnsanlığın ortak problemi olan ekolojik ve çevre sorunlarının üstesinden gelinebilmesi için bu küresel köyün tüm sosyolojik, politik, ekonomik, psikolojik mekanizmalarının seferber edilmesi ivedilikle gerekmektedir.

Özellikle modern dönem sonrasında sekülerleşme teorilerinin savduklarının aksine din insanların hayatında farklı ve yeni formlarda da olsa var olmaya devam etmektedir. Kimi sosyologlara göre yeni dönemin dini insan davranışlarını belirleyen mekanizmalar olarak değerlerdir. Elbette bu değerler “dünya dışı” bir yaşamdan gelmeyecek temellerini mevcut dünyada kurumsallaşmış kültürel ve dinsel geleneklerden alarak açığa çıkacaktır. Söz konusu bu çalışmada büyük risklerle karşı karşıya kalan küresel köyümüzde daha sürdürülebilir bir ekolojik habitus oluşturmada değer yaratıcı mekanizma olarak genelde dinlerin özelde ise İslam dininin etkisi üzerinde durulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Ekolojik habitus, Sürdürülebilirlik, Din, Değerler

---

---

***RELIGION AS A VALUE-CREATING MECHANISM IN FORMING  
A SUSTAINABLE ECOLOGICAL HABITUS***

***Dr. Betül CAN***

---

---

Globalization is a process that has both economic, sociological, and political aspects, and (psychological) cognitive aspects. In this situation, where the world is a global village, countries have almost become a neighborhood. Each neighborhood has its habitus (cognitive tendencies produced by social structures). The epidemic, which emerged in Chinatown to the east of the village due to the compression of time and space, simultaneously profoundly affected the lives of the residents of the Paraguay neighborhood to the west of the village. In this global village, ecology is the common property of the villagers. Now, the relationship that each neighborhood establishes with the environment and ecology will determine the cleanliness and quality of the air that the other neighborhood will breathe, the water it will drink, and the food it will consume. To overcome the ecological and environmental problems, which are the common problems of humanity, it is urgently necessary to mobilize all the sociological, political, economic, and psychological mechanisms of this global village.

Contrary to what secularization theories advocate, especially after the modern period, religion continues to exist in people's lives, albeit in different and new forms. According to some sociologists, the religion of the new era is the values as the mechanisms that determine human behavior. Of course, these values will not come from "extraterrestrial" life, but will be revealed by taking their foundations from the cultural and religious traditions institutionalized in the current world. In this study, the effect of religions in general and Islam, in particular, will be emphasized as a value-creating mechanism in creating a more sustainable ecological habitus in our global village, which faces great risks in near future.

**Keywords:** Ecological Habitus, Sustainability, Religion, Values

---

---

## **TAHA ABDURRAHMAN DÜŞÜNCESİNDE İNSAN**

**Arş. Gör. Dr. Meryem KARDAŞ**

Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ozdemirmeryem@yahoo.com

---

---

Modern ve seküler dünya, klasik dönemin Tanrı ve din merkezli bakışını tamamen değiştirmiştir. Bu değişimi gerçekleştiren temel faktör hümanizm düşüncesi olmuştur. İnsanın merkeze alındığı bu felsefi bakışla Tanrı, doğa ve dinin konumu yeniden tanımlanmıştır. Bu bakışın süreç içerisinde dini; insan oğlunun üretimi olan arkaik bir kurum olarak değerlendirdiği görülür.

Batı düşüncesinde yaşanan fakat küreselleşmenin sosyal boyutu nedeniyle İslam düşüncesini de etkileyen bu kırılmanın temelinde, insanı tanımlamada yaşanan değişim yer alır. İnsanın mahiyetine dair yapılan değerlendirmelerdeki değişim, düşünce dünyasındaki değişimin başlangıcıdır da. Bundan dolayı modern-seküler dünyaya karşı dinin varlık alanını genişletmenin başlangıcı da insanı yeniden tanımlamakla olur.

Faşlı düşünür Taha Abdurrahman öncelikle modernitenin Batılı pratiğini eleştirmeye, bu düşüncenin insana bakışını eleştirmekle başlar. Ona göre modern-seküler bakış, insanı salt bu dünyayla sınırlı gören, insanın varlığının tek boyutuna odaklanan dar bir perspektiftir. Bu nedenle önce insanın çift boyutlu bir varlık yapısına sahip olduğunun temellendirilmesi gerekir. Taha Abdurrahman, bu yaklaşımını felsefi-teolojik bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada öncelikle modern dönemde hâkim olan insan tasavvurlarına yönelik Taha Abdurrahman'ın tenkitlerine ve ardından çift boyutlu insan tanımının detaylarına yer verilecektir. Onun yaklaşımının kendi içerisinde tutarlılık arz edip etmediği ve modern dünyada dinin varlık alanını genişletmede gerçek anlamda bir katkısının bulunup bulunmayacağı analiz edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Modernizm, Sekülerizm, Taha Abdurrahman, İnsan, Din

---

---

*UNDERSTANDING OF HUMAN IN TAHA ABDURRAHMAN*

*Dr. Meryem KARDAS*

---

---

The modern and secular world has completely changed the God- and religion-centered view of the classical period. The main factor that brought about this change was the idea of humanism. The position of God, nature and religion has been redefined through this human-centered philosophical perspective. It is seen that throughout the process this view sees religion as an archaic institution that is the making of human beings.

At the heart of this change which started in the Western thought but also spread to the Islamic world due to the social dimension of globalization lies the change in defining human. The change in the evaluations of the nature of human beings is also the beginning of the change in the intellectual world. Therefore, the beginning of expanding the sphere of existence for religion against the modern-secular world is by redefining the human being.

The Moroccan thinker Taha Abdurrahman begins to criticize the Western practice of modernity, first by criticizing this worldview's view of human beings. According to him, the modern-secular perspective is a narrow perspective that sees man as limited only to this world and focuses on a single dimension of human existence. For this reason, it must first be established that human beings have a two-dimensional existence structure. Taha Abdurrahman presents this approach from a philosophical-theological point of view.

First of all, this study will study Taha Abdurrahman's criticisms about the human conceptions that are dominant in the modern period, and then the details of the double-dimensional human definition. It will analyze whether his approach is consistent internally and whether it will make a real contribution to expanding the sphere of existence for religion in the modern world.

**Keywords:** Modernism, Secularism, Taha Abdurrahman, Human Being, Religion

---

---

**MÜSLÜMAN'IN YENİSİ OLUR MU? ALİ NAR'IN UZAY  
ÇİFTÇİLERİ ADLI ROMANINDA MÜSLÜMAN KİMLİĞİNİN  
TARTIŞMALI SINIRLARI**

**Arş. Gör. Dr. Nesrin AYDIN SATAR**

Sıtkı Koçman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
nesrin.satar@gmail.com

---

---

İslami romanlarda kurulan, modern dünyaya ait ideal Müslüman kimliği ile bu kimliğe biçilen özellikler birçok kere akademik çalışmaların konusu olmuştur. Modernleşmeyle birlikte kurallarını doğrudan İslam'ın belirlediği, her alanında dinin etkin olduğu eski hayatın yarattığı homojen yapının kırılması, Müslüman bireyi; ferdiyet, milliyet, kavmiyet gibi mefhumların ortaya çıktığı yeni dünyaya uyum sağlamak durumunda bırakmıştır. Bu sürecin sağlıklı olmadığına ve Müslüman kimliğini kökten değiştirdiğine yahut değiştirmiş olabileceğine dair düşünceler de modern İslami edebiyatın temel kaygısını oluşturur.

1988 yılında ilk baskısı yayınlanan ve yazarı Ali Nar tarafından İslam dünyasının ilk bilim-kurgu romanı olarak tanıtılan *Uzay Çiftçileri*, Müslüman kimliğinin değişimine, kırılmasına dair sorgulamalara yeni bir boyut kazandırması yönüyle önemlidir. Bilim kurgu romanlarının doğası gereği kurulan; geleceğin yeni, gelişmiş (ya da gelişmemiş) ve uzak dünyasını Müslümanlar için bir ütopya olarak tasarlayan Ali Nar, romanında süper-bilimsel Müslümanları kurgular. Roman, Asr-ı Saadet'ten uzay dünyasına varan geniş bir kronolojide, Müslüman kimliğinde gerçekten dramatik bir değişiklik olup olmadığını uzak gelecekteki yeni ve ideal Müslümanlar üzerinden sorgulama imkânı tanır. Bu çalışma ise, *Uzay Çiftçileri* romanının sağladığı ütopyik evreni şekillendiren mekân, zaman ve şartlara dair değişikliklerden yararlanılarak ideal Müslüman kimliğinin sınırları araştırır. Dahası; bilim, uzay, uzay bilim gibi kavramların İslam dünyasındaki köklerini ve anlamlarını sorgular.

**Anahtar Kelimeler:** Bilim kurgu, İslami modern Türk Edebiyatı, Ali Nar

---

---

***ARE SUPER-SCIENTIFIC UTOPIC MUSLIMS REALLY NEW?  
THE POLEMICAL BORDERS OF MUSLIM IDENTITY IN SPACE  
FARMERS***

***Dr. Nesrin AYDIN SATAR***

---

---

The ideal Muslim identity of the modern world, established in Islamic novels, and the features attributed to this identity have been the subject of academic studies many times. With modernization, the breaking of the homogeneous structure created by the old life, the rules of which were determined directly by Islam and religion was active in all areas, it has made it necessary to adapt to the new world where concepts such as individuality, nationality, and nationalism have emerged. The thoughts that this process is not healthy and that it has or may have changed the Muslim identity radically constitutes the main concern of modern Islamic literature.

*Space Farmers*, first published in 1988 and introduced as the first science-fiction novel of the Islamic world by its author Ali Nar, is important in bringing a new dimension to questioning the change and breaking of Muslim identity. Established by the genre of science fiction novels; Ali Nar, who designs the new, developed (or undeveloped) and distant world of the future as a utopia for Muslims, constructs super-scientific Muslims in his novel. The novel, in a wide chronology from the Age of Bliss to the world of space, provides the opportunity to question whether there is really a dramatic change in Muslim identity through new and ideal Muslims in the distant future. This study, on the other hand, explores the limits of the ideal Muslim identity by making use of the changes in space, time, and conditions that shape the utopian universe provided by the novel *Space Farmers*. Moreover; it questions the roots and meanings of concepts such as science, space, and space science in the Islamic world.

**Keywords:** Ali Nar, *Space Farmers*, science-fiction, utopia, Islamic literature



---

---

## ***İNSAN ÖZÜNÜN TEMEL PROBLEMATİĞİ: İNSAN NEDİR?***

***Arş. Gör. Dr. Tuğba GÜNAL***

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

t\_gunal@hotmail.com

---

---

Klasik literatürümüzde insan varlığı çözümlemesi, beden ve nefsten/ruhtan oluştuğu iddia edilen insanın yalnızca nefsinin/ruhunun konu edilmesi ile yapılmaktadır. Bu doğrultuda nefs/ruh; gerçekte kendisine “ben” diye işaret edilen, bedenden farklı ve ayrı, basit, herhangi bir değişime uğramayan, bedenin ölümüyle son bulmayan, bizatihi iyi ve bilen bir canlı olmamızın kaynağı olan cevherî öz olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu düşünce, İslam Felsefesi ve geç dönem Kalam literatüründe hakim anlayış olmakla birlikte, konu hakkında üretilmiş tek yaklaşım değildir. Özellikle erken dönem Mu'tezilî, Eş'arî ve Mâtürîdî kalam literatürünün, ortak bir şekilde, insanın bedenden ayırık nefse/ruha referansta bulunmadan tanımlanması gerektiği üzerinde durduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Kalam'ın düalist anlayıştan uzak bu yaklaşımının, Kur'an'dan temel aldığı söylenebilir. Zira nefs kelimesine ilişkin Kur'an üzerinden yapılacak bir incelemenin bu sonucu verdiği görülmektedir. Bu durum aynı zamanda teizmle düalizmin özdeş görülemeyeceği sonucunu da vermektedir. Bir başka ifadeyle, İslam düşünce tarihinde belli bir tarihten sonra neredeyse genel kabul görmüş olan düalist anlayışın bir zorunluluk olarak karşımızda durmadığı; bu kabulün teist olmanın getirdiği bir inanç veya sonuç olmadığı; aksine düşünce tarihimize insanı bütüncül bir şekilde ele alan değerlendirmelerin temel teşkil ettiğini; söz konusu bu yaklaşımın hem akıl hem vahiy hem de literatür tarafından desteklendiği görülmektedir.

Literatürümüzde düalist yaklaşımın yaygınlık kazanmasının birçok farklı sebebinden bahsedilebilir. Tüm bu sebeplerin ortak noktasını ise maddeye ilişkin algı oluşturmaktadır. Maddenin daima; değişme, bozulma, parçalanma, yok olma gibi niteliklerle ilişkilendirilmesi; varlık, bilgi ve ahlâk gibi çıktılarının olamayacağı düşüncesi, söz konusu sonuçları vermektedir. Fakat kanaatimizce, insan için gayrı maddî bir unsurun düşünülmesi zorunlu değildir. İnsanın hem maddî bir varlık olduğu hem de bu maddî varlığın organizma bütünlüğünün gayrı maddî üretimler sağlayabileceği düşünülebilir: İnsan bedeni, maddî unsurlardan müteşekkildir; her bir

maddî unsur, tek başına bir anlam ifade etmezken tüm unsurların belli bir oranda bir arada oluşu, bütün için canlılık meydana getirmektedir. İlgili durum, tüm canlı varlıklar için geçerlidir; fakat her bir canlı kategorisinin varlıksal bütünlüğünün ortaya çıkardığı canlılık sonuçları aynı değildir. Bu durumun sebebi, varlık kategorilerinin sahip olduğu maddî yapı bileşenlerinin farklı olmasıdır. Bu doğrultuda, insanî olan her şeyin, maddî olan bünyede gerçekleştiği; fakat insanî olan hiçbir şeyin maddî olanla sınırlı olmadığı söylenmelidir. Bir başka ifadeyle insan, bedenle özdeş değildir; beden ve bedeninin organizma bütünlüğünün ortaya çıkardığı maddî ve gayrı maddî niteliklerin tümüdür.

Bu bakımdan tebliğimizin amacı; a) insanın ontik, epistemik ve ahlâkî yapısının merkezine oturtulan nefis/ruh anlayışının kökenini sorgulamak, b) insan için bedenden ayrı bir özün varlığının zorunlu olup olmadığını irdelemek, c) insan için bu ayrı özün düşünülmemesi durumunda bilişsel ve ahlâkî fiillerin dayanacağı temel prensibin ne olabileceğini tespit etmek, d) literatürde bu konuda artı ve eksi yönde geliştirilen argümanların değerlendirmesini yapmak, e) akla ve vahye dayalı bir şekilde insan varlığına ilişkin yeni bir çözümleme yapmaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Kelam, insan, nefis, ruh, beden

---

---

**FUNDAMENTAL PROBLEMATIC OF HUMAN ESSENCE: WHAT  
IS HUMAN?**

***Dr. Tuğba GÜNAL***

---

---

In our classical literature, the analysis of human existence was carried out by discussing only the soul/spirit of the human being, which is claimed to consist of body and soul/spirit. In this context, the soul/spirit in effect is considered as the essential essence, which is referred to as "I", different and separate from the body, simple, does not undergo any change, does not end with the death of the body, and is the source of our being a good and knowing creature. Although the thought in question is the dominant understanding in Islamic Philosophy and the late Kalam literature, it is not the only approach put forward on the subject. In particular, the early Mu'tazilî, Ash'arî and Mâturîdî kalam literature conjointly emphasized that the human being should be defined without making reference to the soul/spirit separate from the body. From this perspective, it can be said that this approach of Kalam, which is far from dualist understanding, is based on the Qur'an. A close scrutiny of the word *nafs* through the Qur'an brings us to this result. This situation also gives the result that theism and dualism are quite contrary in this context. In other words, the dualist understanding, which was almost generally accepted after a certain date in the history of Islamic thought, did not stand before us as a necessity; this acceptance is not a belief or result of being a theist; on the contrary, evaluations that deal with human in a holistic way constitute the basis of our history of thought; it is seen that this approach is supported by both reason, revelation and relevant literature.

There are many different reasons why the dualist approach has become widespread in our literature. The common point of all these reasons is the perception of the substance/matter. The fact that substance/matter has always been associated with such qualities as change, deterioration, fragmentation, extinction not with such outputs as existence, knowledge and morality gives the results in question. However, to my opinion, it is not necessary to consider an immaterial element for human beings. It can be thought that man is both a material being and that the organismal integrity of this material being can create immaterial productions: The human body is

composed of material elements; While each material element does not mean anything on its own, the coexistence of all elements at a certain rate creates vitality for the whole. This applies to all living beings; however, the vitality results created by the existential integrity of each living category are not the same as the material structure components of the asset categories are different. In this context, everything that is human takes place in material body; but it must be said that not every humane thing must be restricted to material. In other words, man is not identical with the body; but rather he is the totality of the material and non-material qualities revealed by the body and the organismal integrity of the body.

In this respect, the aim of our paper is; a) to question the origin of the soul/spirit conception, which is placed at the center of man's ontic, epistemic and moral structure, b) to examine if the existence of an essence separate from the body is necessary for human beings, c) what would be the basic principle on which cognitive and moral actions would be based if this discrete essence was not considered for human beings. d) to evaluate the arguments developed for and against in the literature on this issue, e) to make a new analysis of human existence based on reason and revelation.

**Keywords:** Kalam, human, nafs, ruh, body

---

---

## DEĞER EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE ÖLÜM EĞİTİMİNİ DÜŞÜNMEK

Arş. Gör. Dr. Vahdeddin ŞİMŞEK

Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
v.simsek@kku.edu.tr

---

---

‘Özgürlük Korkusu’, ‘Yalnızlık Korkusu’ ve ‘Yaşama Anlam Verememe Korkusu’ ve ‘Ölüm Korkusu’ insanın dört temel korkusundan birisidir. Ölüm korkusu, özünde yok olma yani varken hiç olma korkusudur. Her türlü gelişme ve ilerlemeye rağmen ölüm korkusu veya kaygısı insanoğlunun gündeminde olmaya devam etmektedir. 2017 yılında 5400 kişi ile yüz yüze görüşme yoluyla yapılan, “Türkiye’de Toplumun Dine ve Dinî Değerlere Bakışı” isimli araştırmada bireyin dinî hayatıyla ilgili pek çok soru sorulmuş ve yoğunluğunun kendisini Müslüman olarak tanımlayan insanların yaşadığı bir ülkede, beklenenden farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan birisi ölüm ve ölüm sonrası hayata dair “Cennete gideceğiniz kesin olsa, şu an cennete gitmek için ölmeyi düşünür müsünüz?” sorusuna verilen cevapların oranlarıdır. “Evet” diyenlerin oranı % 15, “Hayır” diyenlerin oranı ise % 65’tir. Kararsızlar ise % 20’dir. Konuyla ilgili yapılan farklı değerlendirmelerde Müslümanların giderek dünyevileştiği veya dinden uzaklaştığı tezi ortaya atılmıştır. Bu araştırmaya göre Allah’ın iyi müminlere mükâfat olarak verdiği cennet garanti edilse bile insanların büyük çoğunluğu ölümü istememektedir. Cennetin kesin olarak verileceği ifade edilmesine rağmen çoğu insanın ölümü istememesi dünyevileşmeyle açıklanmaya çalışılsa da bunun yeterli olmayacağını, konunun arka planında ölüm korkusu ve kaygısının da olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

Ölüm olgusuyla her ne kadar dinler tarihi, din felsefesi, din sosyolojisi ve din / değer eğitimi gibi birçok disiplinin konusu olmasına rağmen din bilimleri alanındaki çalışmaların çoğunluğu din psikolojisi disipliniinde yapılmış / yapılmaya da devam edilmektedir. Psikolojinin alt disiplini olan din psikolojisi alanında da çocukların din ile ilişkili ölüm tasavvurları ortaya konulmaya çalışılsa bile yine de ölüm ve çocuk kavramlarının gerek bilimsel alanda gerekse gerçek hayatta bir araya getirilmesi oldukça zordur. Ölüm konusunun okul disiplinleri içerisine girmesi gerektiği söz konusu olunca, ölümü doğal olarak konu edinmiş din eğitimi, dinlerin oluşturduğu veya

seküler değerlerin okutulduğu değer eğitimi dersleri akla gelmektedir. Bu noktada ölüm eğitimi ile değer eğitimi nasıl bir kesişme alanı yakayabilir?

Ölüm, insana birçok değeri hatırlatabilmektedir. Öncelikle ölümün tüm insanlığının değişmeyen ve ortak olarak herkesi içerisine alan, hiçbir statü ayırt etmeyen yönüyle insanların eşit olduğunu bizlere göstermesi bakımından değer eğitimi açısından önemli bir değer olan eşitlik değerine atıfta bulunmaktadır. Diğer taraftan ölüm ve sonrasında inananlar için ilahi mahkemede hesap verme bilinci bireyin adaletli olması yönünde önemli bir değer eğitimi kazanımı olarak görmek mümkündür. Yine hem dini hem de seküler dünyanın başat değerleri olan sevgi ve saygı ölüm eğitimi yoluyla kazandırabilecek önemli kazanımlarıdır. Ölümün insanın bedensel olarak geçici özelliklere sahip olduğunu ortaya koyması, yine insanın sınırlı olan dünyayı anlamak ve “yaşamak” için yine sınırlı bir zaman diliminin olduğu dolayısıyla kalıcı olabilecek soyut kazanımların sınırsız sevgi ve saygı gibi değerlerin çok büyük birer kazanım olduğu noktasında bir farkındalık oluşturabilir.

Değer eğitimi alanında farklı yönlerine ve çeşitli problemler durumlarına dair birçok çalışma yapılmış ancak çocuğu, genci ve yaşlısı tüm bireylerin ortak noktası, kaçamadığı bir son olarak kabul edilen ölüm olgusunun değer eğitimine konu edilmesi noktasında hemen hemen herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Ölüm olgusunun değer eğitiminde yerinin olup / olmadığına, bu olgunun öğretilmesi gerekiyorsa nasıl bir öğretim yapılması gerektiği veya öğretilmemesi gerekiyorsa bunun nedeninin ne olduğu gibi konular üzerinde henüz durulmamıştır. Bu çalışmamızda değer eğitimi içerisinde profesyonel anlamda ölüm eğitimi yapmanın, psikoloji, pedagoji, teoloji ve değer eğitimi teorileri, amaçları bakımından ele alınacak, değer eğitimi kapsamında yapılacak bir ölüm eğitimiyle bireylere hangi değerler kazandırabilir konusu bilimsel bir zeminde tartışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Değer Eğitimi, Ölüm Eğitimi, Din Eğitimi, Ölüm Kaygısı, Kazanım

---

---

**THINKING OF DEATH EDUCATION IN THE FRAMEWORK OF  
VALUE EDUCATION**

**Dr. Vahdeddin ŞİMŞEK**

---

---

In Andalusia, where the Malikī sect is widespread, there is a integrity rather than a distinction between the sciences of kalam, fiqh and mysticism in the Maghreb compared to the scholars in the east. It is known that the scholars who grew up here were sufis, mutakallims and faqihs and that they learned and taught these sciences in a way that was intertwined. Ibn Juzeyy is also a Sufi jurist who comes from such a tradition.

His full name is Muhammad b. Ahmed b. Ibn Juzeyy, who was Juzeyy al-Kalbī al-Ghirnātī (d. 741), was a scholar of the Malikī sect, who was born in Granada and lived there. The most well-known book of Ibn Juzeyy, who has works in different fields such as fiqh, tafsir, hadith and kalām, is his work al-Kavānīnu'l-Fiqhiyya. In this work, which is a comparative book of fiqh, Ibn Juzeyy, the first book consisting of belief, worship, prayer, funeral, zakat, fasting and iqaf, pilgrimage, jihad, oath and nizards, eating and drinking, hunting, sacrifice and marriage, talaq, buyu', It consists of two parts in the form of the second book, which consists of chapters of punishment, grant, slavery, sacrifice and testaments. In the last part of the second book, he dealt with moral issues under the title of "science and practise". While Ibn Juzeyy, as a jurist, includes fiqh rules in his work, his mention of moral principles distinguishes him from other jurists.

It is a known fact that Sufism and fiqh are two areas that are at a distance from each other. While Fiqh deals with the outward provisions regarding worship, customs and transactions, Sufism; It is the science of situations that concern the inner world such as spiritual training and heart training. Ibn Juzeyy says that Sufism is in a close relationship with fiqh and shapes each other, so Sufism should be counted as fiqh. According to him, while the ahkām that expresses the furu-i fiqh is fiqh-i zāhir, Sufism; fiqh-i bātin. The result of this approach is that Ghirnātī devoted a part of his fiqh work to mystical principles and elements.

In addition to the systematic of fiqh, which is known in the work, Ibn Juzeyy, who included provisions on repentance, tawbah, states of heart and manners in a separate section, wanted to emphasize the unity of worship

and morality in fiqh education. As a matter of fact, Ibn Juzeyy devoted a separate chapter to knowledge and the necessity of acting on it. In this section, 20 subjects are included in science and practise. For example, Ibn Juzeyy, who included the definition of taqwā in his work, said, "To gain the love of God's guardianship, forgiveness of sins, taqwā, sustenance that will come from an incalculable place, to distinguish between right and wrong, to be given good news in this world and in the hereafter, to enter Paradise and get rid of Hell, the direction". It includes types of taqwā in the form of taqwā. The coexistence of fiqh and morality in the work is also seen in the section on ādāb. In this section, he mentions the orders and prohibitions directed to the heart, the orders and prohibitions for goods, and those related to eating and drinking. Here, what the jurist does is to touch upon the issues related to ādāb, which he sees as complementary to the fiqh decrees. In fact, she tried to place such moral advice and principles, which are not among the subjects of fiqh in the classical fiqh systematic, into fiqh. This study shows the importance that Ibn Juzeyy gives to the unity of worship and morality in fiqh education.

**Keywords:** Ibn Juzeyy, Andalusia, Fiqh Education, Morality, Mysticism



---

---

**NİZÂMIYYE ve MÜSTANSIRIYYE MEDRESELERİNDE DERS  
OKUMUŞ BİR ÂLİM: İBRÂHİM b. ÖMER el-CA'BERÎ'NİN  
(ö.732/1332) HAYATI ve ESERLERİ**

**Arş. Gör. Halil İbrahim ÜREN**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
hibrahim1453@hotmail.com

---

---

Nizâmiyye ve Müstansiriyye medreseleri kurulduğu günden tarih sahnesinden silindiği güne kadar ilme verdiği çok büyük katkılarla beraber, İslâm dünyasının ilerlemesine büyük destekler vermiş ve birçok ilim adamının da yetişmesine vesile olmuştur. İbrâhim b. Ömer el-Ca'berî' m. 1262 yılında yirmi yaşında ilmini artırmak amacıyla rihleler gerçekleştirmiş ve Bağdât'a gidip Nizâmiyye medresesinde ve aynı zamanda Muntansiriyye medresesinde ders okumuştur.

Burhânüddin Ebû İshâk İbrâhim b. Ömer el-Ca'berî' Suriyede Ca'ber kalesinde h. 640 (m.1242) yılı başlarında doğmuştur. 13. ve 14. yüzyıllarda siyasal olarak pek çok kargaşanın olduğu bir dönemde yaşayan Ca'berî, bu çalkantılı döneme rağmen yaşadığı devrin en önemli âlimleri arasında yerini almıştır.

Küçük yaşlardan itibaren ilim halkalarının içinde olan Ca'berî, Mevsilî (ö.1272), Ali b. Osman el-Vücûhî (ö.1273) ve Hasan et-Tikrîti (ö.1289) gibi birçok hocadan ders almıştır. Ca'berî İlmîyle meşhur olmuş ve Alemüddin el-Birzâlî (ö.1338), Şemseddin ez-Zehabî (ö.1347), İbnü'l-Lebbân (ö.1348) gibi tanınmış birçok âlim kendisinin öğrencisi olmuştur. Pek çok ilimde eğitim almış ve Nüzhetü'l-Berere fî Kırââti'l-Eimmeti'l-Aşera, Kenzü'l-Meânî fî Şerhi Hırzû'l-Emânî, Hadîkatü'z-Zeher fî Addi Â-yi's-Süver, Mevâhibü'l-Vefâ fî Menâkibü'ş-Şâfî, Kitâbü'l-Erbaîn fî'l-Ahkâm li-Nefî'l-Enâm, İlâmü'z-Zurefâ fî Eyyâmî'l-Hulefâ gibi değişik alanlarda birçok eser meydana getirmiştir.

Çalışmamızda Kur'an ilimlerinde ve diğer ilimlerde söz sahibi, Nizâmiyye ve Müstansiriyye medreselerinde ilim tahsil etmiş olan Ca'berî'nin hayatı, hocaları, talebeleri, eserleri ve ilim âlemine sağladığı katkılar ele alınacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Nizâmiyye ve Müstansiriyye Medreseleri, İslami İlimler, Ca'berî, İlmî Hayatı, Katkıları

---

---

**A SCHOLAR WHO STUDIED IN THE NIZĀMIYAH AND THE  
MUSTANSIRIYYAH MADRASAHS: THE LIFE AND BOOKS OF  
IBRAHIM IBN OMAR AL-JA'BARĪ (D. 732/1332)**

**Res. Asst. Halil İbrahim ÜREN**

---

---

The Nizāmiyah and The Mustansiriyyah madrasahs, together with their great contributions to sciences from the day they were founded until the day they disappeared from the stage of history, have given great support to the progress of the Islamic world and have been instrumental in the training of many scholars. In 1262 ad, at the age of twenty, Ibrahim Ibn Omar Al-Ja'barī travelled in order to achieve 'ilm and went to Baghdad and studied at The Nizāmiyah and also The Mustansiriyyah madrasahs.

Burhānuddīn Abū Ishāk Ibrahim Ibn Omar al-Ja'barī was born in Syria at the beginning of 640 A.H. (1242 ad) in the castle of Ja'bar. al-Ja'barī, who lived in a period of political turmoil in the 13th and 14th centuries, took his place among the most important scholars of his time despite this turbulent period.

al-Ja'barī who has been in the circles of 'ilm since his early ages, took lessons from many teachers such as al-Mavsilī (d. 1272), Ali b. 'Uthmān al-Wujūhī (d.1273) and Hasan al-Tikriti (d.1289). al-Ja'barī became famous for his 'ilm and many well-known scholars such as 'Alemuddīn al-Birzālī (d. 1338), Shamsuddīn al-Zahabī (d. 1347) and İbn al-Labbān (d.1348) became his students. He was educated in many sciences and created many works in different fields such as *Nuzha al-Bararah fī Qirāāt al-Aimmah al-Asharah*, *Kanz al-Ma'ānī fī Sharh Ĥirz al-Amānī*, *Hadāiq al-Zahar fī 'add 'ay al-Suwar*, *Mawāhib al-Wafā fī Manāqib al-Shafī'ī*, *Kitāb al-Arba'in fī al-Ahkām li Naf' al-Anām* and *'Ilām al-Zurafā' fī Ayyām al-Khulefā*.

In our study, al-Ja'barī's life, teachers, students, works and contributions to the world of science will be discussed, who had a say in the Quranic and other sciences as well as had achieved 'ilm in The Nizāmiyah and also The Mustansiriyyah madrasahs.

**Keywords:** The Nizāmiyah and also The Mustansiriyyah madrasahs, Islamic sciences, al-Ja'barī, scholarly life, scholarly contributions

---

---

**HAY B. YAKZAN KURGUSU EKSENİNDE NÜBÜVVETİN  
FONKSİYONU**

**Arş. Gör. Kazım Emre AKIN**

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
kazimemreakin@nevsehir.edu.tr

---

---

İnsan anlamlandırma ihtiyacı olan bir canlıdır. Her çağ ve toplumda insanın kendisini, çevresini ve yaşadığı âlemi anlama yönünde çabası olmuştur. Fakat bu çaba farklı kültürel ortamlarda değişik şekillerde ortaya çıkmıştır. İbn Tüfeyl'in Hay b. Yakzan isimli türünün önemli örneklerinden sayılabilecek felsefi romanında, bu anlamlandırma çabası, ıssız bir adada yalnız başına hakikat arayışına çıkan; kendisini ve çevresini anlamlandırmaya çalışan Hay'ın serüvenin de anlatılır.

Hay insanlıktan uzakta her türlü sosyal ve kültürel imkândan yoksun olarak tek başına onu koruyan ve besleyen ceylan tarafından büyütülmüştür. Hay romanın kurgusu içerisinde çevresini tanımaya çalışır, adada gördüğü hayvanları kendisi ile karşılaştırır. Bu süreçte dünyaya ve kendine ilişkin idrakleri oluşmaya başlar. Kahramanımızın yaşı ilerledikçe farklı aşamalardan geçer, yaşadığı olaylardan dersler çıkarır.

Kendisini yetiştiren ceylanın ölümünden yoğun bir biçimde etkilenir. Çevresindeki hayvanlar üzerine gözlemler yapar. Doğada bir değişim ve dönüşüm olduğunu fark eder. Gök cisimlerini ve hareketlerini gözlemler. Doğadaki değişim ve dönüşümün arkasında nedenler olabileceğini düşünür. Değişmeyen, dönüşmeyen oluş ve bozuluşa tabi olmayanı arar. Hay'ın duyulur âleme ilişkin gözlemleri onu duyular ötesine ve tüm bunların bir Failin eseri olduğu düşüncesine sevk eder. Yani Hay, kendisi ve çevresindeki nesnelere tanımlayıp anlamlandırdıktan sonra kendisinin de bir parçası olduğu dünya hakkındaki idraklerinden genel anlamda varlığa ilişkin kapsayıcı metafizik ilkelere ulaşır.

Hikâyenin devamında ise Hay'ın adasına vahiy yoluyla hakikatin bilgisine ulaşmış kendi adasından çeşitli sebeplerle uzaklaşmak isteyen *Absal* isimli bir bilge gelir. Hikâyede bu iki şahsın farklı yollarla olsa da ulaştıkları hakikatin birbiriyle örtüştüğü söylenir. Hay, vahiy yoluyla hakikate ulaşan Absal'ın kendisine ilettiği ahlak, ibadet, cennet ve cehennem gibi dini kavramların sembolik olarak kendi ulaştığı metafizik hakikatlerle uyum içinde olduğu görmüştür.

Hay b. Yakzan'ın tecrübesinde gözlemediğimiz "insan kendi başına hiçbir eğitim almaksızın her türlü kültürel ve felsefi birikimden yoksun olarak sadece doğayı inceleyerek ve üzerine tefekkür ederek hakikate ulaşabilir, yetkinleşebilir ve Yaratıcının rızasına uygun yaşayabilir" yargısı çalışmamızın temelini oluşturmaktadır.

Gerçekten iyiliğe ve kötülüğe fitraten meyyal olan insanın kendisine tebliğ ulaşmadan, herhangi bir tedris faaliyetinden geçmeden, sadece gözlemleri yoluyla metafizik hakikatlere ulaşması ve bu hakikatlere uygun yaşaması mümkün müdür? İslam teoloji geleneğinde bu soru tebliğ ulaşmamış kimselerin durumuyla ilişkili olarak tartışılmıştır. Mu'tezile ve Mâtürîdî mezheplerine göre, bir kimseye vahiy ulaşmasa da âlem üzerine tefekkür ederek mârifetullahı ve temel ahlaki değerlere ulaşmak ve buna uygun biçimde yaşamak zorundadır. Eş'arîler ise Allah'ın varlığını bilmenin ve O'nu tanımanın nakli olduğunu görüşündedir. Her ne kadar insanın bu hakikatlere ulaşması mümkün olsa da insanın mükellef olması için tebliğ gereklidir. Ekollerin meseleye yaklaşımları farklılık gösterse de ittifak ettikleri husus nübüvvetin gerekliliğidir.

Akıl ve irade sahibi insanın vahiyden bağımsız olarak iyiyi ve kötüyü idrak edebileceği, "Hay" örneğinde olduğu gibi hakikate ulaşabileceği, bunun dışında ekstra bir rehber ihtiyacı duymayacağı şeklinde itirazlar geçmişte ve günümüzde yapılmaktadır. İslam düşünce geleneğinde bu itirazlara insanın bilgi kaynaklarının sınırları ve insanı etkisi altına alan faktörlerin etkisi ve nübüvvetin işlevleri ile bağlantılı cevaplar üretilmiştir. Bu bağlamda peygamberin fonksiyonu, insanları ortak değerler etrafında toplayacak, bizzat yaşayışıyla hakikate örneklik teşkil edecek bir rehberin gerekli olduğu savunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Hakikat, Akıl, Nübüvvet, Tebliğ, Hay b. Yakzan

---

---

***ON THE AXIS OF THE FICTION OF THE HAY B. YAKZAN THE  
FUNCTION OF PROPHETHOOD***

***Res. Asst. Kazım Emre AKIN***

---

---

Man is a living being who needs to make sense. In every age and society, there has been an effort to understand oneself, one's environment and the world in which one lives. But this effort has manifested in different ways in different cultural settings. In Ibn Tufayl's philosophical novel Hay b. Yakzan, which can be considered one of the important examples of its kind, this attempt to make sense is based on the search for truth alone on a deserted island; The adventure of Hay, who tries to make sense of himself and his environment, is also told.

Hay was raised by the gazelle that protected and fed him alone, devoid of all kinds of social and cultural opportunities far from humanity. Hay tries to get to know his surroundings in the fiction of the novel and compares the animals he sees on the island with himself. In this process, their realization of the world and themselves begins to form. As our hero gets older, he goes through different stages and learns lessons from the events he has experienced.

He is heavily affected by the death of the gazelle that raised him. Makes observations on the animals around him. He realizes that there is a change and transformation in nature. Observes celestial bodies and their motion. He thinks that there may be reasons behind the change and transformation in nature. It seeks what is unchanging, that does not transform, that is not subject to decay. Hay's observations of the sensible realm lead him beyond the senses and into the idea that all this is the work of a Perpetrator. That is, after Hay has identified and made sense of himself and the objects around him, he arrives at the overarching metaphysical principles of existence in general from his realizations of the world of which he is a part.

In the continuation of the story, a sage named Absal comes to Hay's island, who has reached the knowledge of the truth through revelation, and wants to move away from his own island for various reasons. In the story, it is said that the truth reached by these two people, albeit in different ways, overlaps with each other. Hay saw that the religious concepts such as morality, worship, heaven and hell conveyed to him by Absal, who reached

the truth through revelation, were symbolically in harmony with the metaphysical truths he reached.

Hay b. The judgment that we observe in Yakzan's experience that "man can attain the truth, become competent and live in accordance with the consent of the Creator only by studying and contemplating nature, devoid of any cultural and philosophical accumulation without any education on his own" forms the basis of our study.

Is it possible for a person who is really inclined to good and evil to reach and live in accordance with metaphysical truths and live in accordance with these truths only through his observations without reaching the preaching to him, without undergoing any gradual activity? According to the Mu'tazilah and Ma'turidi sects, even if a person does not receive revelation, he must reach the ma'rifatullah and basic moral values by contemplating the world and live accordingly. The Ash'arites, on the other hand, are of the opinion that knowing the existence of Allah and knowing Him is the means of knowledge. Although it is possible for man to reach these truths, preaching is necessary for man to be a taxpayer. Although the approaches of the schools to the issue vary, the point they agree on is the necessity of prophethood.

Objections that a person with reason and will can comprehend good and evil regardless of revelation, that he can reach the truth as in the example of "Hay", and that he does not need an extra guide other than this are made in the past and present. In the Islamic tradition of thought, answers to these objections have been produced in connection with the limits of human sources of knowledge and the influence of factors that affect human beings and the functions of prophethood. In this context, it has been argued that the function of the prophet is the necessity of a guide that will gather people around common values and set an example for the truth with his own life.

**Keywords:** Truth, Reason, Prophethood, Tablighi, Hay b. Yakzan

---

---

**TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE SOSYOLOJİK BİR PROBLEM  
OLARAK KUŞAKLAR**

**Arş. Gör. Muhammed Mücahid DALKILIÇ**  
Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi  
muhammeddalkilic@kilis.edu.tr

---

---

Kuşak terimi sosyal bilimler alanında farklı anlamları işaret edecek şekilde kullanılmaktadır. Terimin birden fazla kullanım biçiminin olmasının yanı sıra farklı disiplinler içerisinde birbiriyle çelişkili biçimlerde kullanılması da bu kavramın muhtevasının belirsizliğe hapsolmasını beraberinde getirmiştir. Kuşaklar üzerine yapılan öncü çalışmalarda kuşak ve yaş topluluğu arasındaki ayrıma dikkat çekilmiştir. Sosyolojik perspektiften bakıldığında kuşak kavramı, yaş aralıkları ve sınırları belirlenmiş bir grubu betimlemek amacıyla kullanılmaktadır. Kuşakların sınıflandırılması ve yaş aralıklarının belirlenmesinde en önemli hususlardan biri toplumsal değişimdir. Değişim denilen süreç bütün toplumlarda kaçınılmaz olarak yaşanır ve bütün toplumlar bu değişimin farkında olmaktadır. Bu çalışmada kuşak terimi, kuşaklar arası farklılıklar, kuşakların sınıflandırılması ve isimlendirilmesi; toplumsal değişim bağlamında ele alınmıştır. Kuşak kavramının kuramsal çerçevesinin tartışıldığı çalışmanın birinci bölümünde Karl Mannheim, Norman B. Ryder, David I. Kertzer ve Marc Prensky gibi kuşak araştırmalarında öne çıkan araştırmacıların çalışmalarında bu kavramı ele alış biçimlerine değinilmiş böylece kuşak kavramının sosyal bilimler alan yazınındaki önemine dikkat çekilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise kuşaklara isim verilmesi noktasında tarihte meydana gelmiş önemli dönüm noktalarına ve bazı harflerin kullanımının öne çıktığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca kuşakların tasnifinde teknolojik gelişmelerin ve teknolojik aletlerin kullanımına aşina olma durumunun önemine değinilmiştir. Nihai olarak çalışmada, belirli yaş aralığında olan bireyleri topyekün bir anlayışla sınırları önceden belirlenmiş bir kategoriye indirgemenin zihinsel bir takım avantajlar sağladığı, kuşaklar arası farklılıkların toplumsal değişimle doğrudan bağlantılı olduğu ancak bu durumun sosyolojik açıdan ele alındığında kuşak kavramına dair daha önce dile getirilen eleştirileri ortadan kaldırmadığı vurgulanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Toplumsal Değişme, Kuşaklar Sosyolojisi, Kuşaklar Problemi

---

---

***SOCIAL CHANGE AND GENERATIONS AS A SOCIOLOGICAL  
PROBLEM***

***Res. Asst. Muhammed Mücahid DALKILIÇ***

---

---

The term “generation”, indicates different meanings in the field of social sciences. In addition to the fact that the term has more than one usage, all these usages of the term in contradictory ways for different disciplines caused ambiguity. In the previous studies on generations, the main focus was generally drawn to the distinction between generations and age groups. From a sociological perspective, the concept of generation describes a group whose age ranges and boundaries. One of the most important issues in classifying generations and determining age ranges is social change. The process called change is inevitable in all societies and all societies are aware of this change. In this study, the term “generation”, differences between generations, classification and naming of generations; are discussed in the context of social change. In the first part of the study, the theoretical framework of the concept of generation is discussed by analyzing the studies of prominent researchers such as Karl Mannheim, Norman B. Ryder, David I. Kertzer, and Marc Prensky. Thus, the importance of the concept of generation in the social sciences literature is emphasized. In the second part of the study, attention is drawn to the important turning points that took place in history in the process of naming generations and the usage of some letters becoming prominent. In addition, the importance of being familiar with the use of technological developments and technological tools in the classification of generations is mentioned. Finally, in the study, it is emphasized that reducing the individuals in a certain age range to a predetermined category with a total understanding provides some mental advantages that the differences between generations are directly related to social change, but this situation does not remove the criticisms expressed about the concept of the generation when it is considered sociologically.

**Keywords:** Social change, Generation, Classification of the generation, The problem of generations



---

---

## **ÖZGÜRLÜĞÜN SINIRI ONUN DEĞERİ MİDİR?**

**Arş. Gör. Nuri ÇİÇEK**

Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi  
nuricicek@aksaray.edu.tr

**Arş. Gör. Feyza DEMİR ÇİÇEK**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
fdemir@erbakan.edu.tr

---

---

Özgürlük kavramı düşünürlerin üzerinde uzlaşmadığı bir tanıma sahip olsa da düşünce tarihi boyunca tartışmaların odağında olmaya devam etmektedir. Metafizik çerçeve içerisinde yapılan değerlendirmeler çoğunlukla Tanrı'nın ön-bilgisi kapsamında hiyerarşik bir tartışma alanına hapsedilmektedir. İnsan fiilleri söz konusu olduğunda ise problem alanı genellikle etik bir seçme ve ifade etme bağlamında sorumluluk çerçevesinde tartışılan ve çözülmeye çalışılan bir mahiyete bürünmektedir. Hangi açıdan bakarsak bakalım problem varlığını sürdürmekte ve çözüm beklemektedir. Özgürlüğü tartışmanın bir diğer noktası da onun sınırı var mıdır, yok mudur şeklinde kendini göstermektedir. Bu nokta diğer bütün tartışmalara da yön veren ve zenginlik katan kısmı oluşturmaktadır. Mutlak anlamda özgürlük (yani istediğini yapabilme ve hiçbir şekilde engellenmeme) sadece kendini Tanrıda gösterebilen bir özgürlük alanıdır. Söz konusu insan olduğu zaman insanın diğer insanlarla ilişkisi bir anda onun karşısına sınırlar olarak çıkmaktadır. Bu sınırlar çerçevesinde insanın özgürlüğü nasıl mümkün olabilir ya mümkün müdür? Sosyal bir canlı, toplumsal bir varlık olarak insan doğumundan ölümüne kadar ötekiyle ilişki içerisinde hayatını devam ettirmektedir. Bu bağlamda öteki varoluşsal bir sınır olarak doğumundan itibaren insanın karşısında durmaktadır. Bu tebliğde özgürlüğün sınırı olarak düşünülen Tanrı, ahlak ve siyaset alanları dahil olmak üzere özgürlüğe imkan tanıyan bu alanlar üzerinden onun değeri tartışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Özgürlük, Değer, Tanrı, Ahlak, Siyaset

---

---

*IS THE LIMIT OF FREEDOM ITS VALUE?*

*Res. Asst. Nuri ÇİÇEK*

*Res. Asst. Feyza DEMİR ÇİÇEK*

---

---

Although the concept of freedom has a definition that thinkers cannot agree on, it continues to be the focus of discussions throughout the history of thought. Evaluations made within the metaphysical framework are mostly confined to a hierarchical discussion area within the scope of God's foreknowledge. When it comes to human actions, the problem area usually takes on a nature that is discussed and tried to be solved within the framework of responsibility in the context of ethical selection and expression. Whichever way we look at it, the problem still exists and awaits a solution. Another point of discussion about freedom is whether it has a limit or not. This point constitutes the part that guides and enriches all other discussions. Absolute freedom (that is, to be able to do what you want and not be hindered in any way) is an area of freedom that can only manifest itself in God. When it comes to human beings, one's relationship with other people suddenly confronts him as limits. How can human freedom be possible or is it possible within the framework of these limits? As a social creature, human as a social being continues his life in relation with the other from birth to death. In this context, the other stands in front of man as an existential limit since his birth. In this paper, its value will be discussed over these areas that allow freedom, including the areas of God, morality and politics, which are considered as the limit of freedom.

**Keywords:** Freedom, Value, God, Ethics, Politics

---

---

## **İSLAM EĞİTİMİNDE GEÇMİŞ İÇERİĞİ TEKRAR İLE GELECEĞİ İNŞÂ MÜMKÜN MÜ?**

**Arş. Gör. Şeyma ÇİÇEK**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
seymacicek@erbakan.edu.tr

---

---

Din toplum ve bireyi şekillendiren önemli unsurlardan biridir. İslam dini de toplum ve insan yaşamını şekillendiren ve dönüştüren ilkeler sunmuştur. İnsanı ve toplumu şekillendiren bu süreç eğitim kanalı ile gerçekleşmektedir. İslam'ın kutsal doktrinin insana aktarılması olarak tanımlayabileceğimiz İslam eğitimi, bireyin ve toplum yaşamında ideal olanı gerçekleştirme hedefindedir. Ancak bu hedefe ulaşma noktasında birey ve toplumların değişim kodlarını belirleyen etmenleri dikkate almak gerekmektedir. Bu etmenler; bireyin ve toplumun ilgi ihtiyaçları ve mevcut çağın koşullarıdır.

Değişen, dönüşen ve de akış halinde olan çağ, toplumsal ve bireysel ihtiyaçların şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Çağın gerekleri ve getirileri insana bakışın değişmesine, ilgi ve ihtiyaçların dönüşmesine neden olmuştur. İnsana bakışın, ilgi ve ihtiyaçların değişimi, öznesi insan olan İslam eğitim anlayışının da bu doğrultuda yeniden kurgulanmasını gerekli kılmıştır. Zira İslam eğitiminde teorik çerçevenin pratik hayatın işlerliği ile uyum içerisinde olması beklenen ve istenen bir sonuçtur.

Bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarındaki dönüşüm, İslam'ın eğitiminin içerik ve uygulamalarına dair soru ve sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Geçmiş içeriğin mevcut soru ve sorunlar karşısında yetersiz kalması ise çözümsüzlüğü beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada İslam eğitiminin, değişen çağ, ilgi ve ihtiyaçlar, mevcut koşullar çerçevesinde yeniden kurgulanmasının gerekliliği tartışılacaktır. İslam eğitime dair geçmiş içeriğin mevcut etmenler temelinde güncellenmesi savı temellendirilmeye çalışılacaktır. Ancak bu noktada İslam'ın değişmez, kesin hüküm bildiren inanç ve ibadet konuları içeriğe dahil edilmeyecektir. İslam dinin pratik hayatı ilgilendiren muamelat kısmı yorumlamaya açık, çağın getiri ve de gereklerine göre değişebilir, yorumlanabilir olması nedeniyle içeriğe dahil edilecektir. Çalışmada literatür taraması yapılacak, ilgi konu literatür ile desteklenecektir.

**Anahtar Kelimeler:** İslam, Eğitim, İnsan, İslam eğitimi, Din Eğitimi

---

---

***IS IT POSSIBLE TO BUILD THE FUTURE BY REPETITION OF  
PAST CONTENT IN ISLAMIC EDUCATION?***

***Res. Asst. Şeyma ÇİÇEK***

---

---

Religion is one of the important elements that shape society and the individual. The religion of Islam has also presented principles that shape and transform society and human life. This process, which shapes people and society, takes place through education. Islamic education, which we can define as the transfer of the sacred doctrine of Islam to human beings, aims to realize the ideal in the life of the individual and society. However, at point of reaching this goal, it is necessary to consider the factors that determine the change codes of individuals and societies. These factors are; interest needs of the individual and society and the conditions of the current age.

The changing, transforming and flowing age has played an important role in shaping social and individual needs. The necessities and returns of the age have caused a change in the view of human beings, and the transformation of interests and needs. The change in the perspective of people, interests and needs necessitated the restructuring of the Islamic understanding of education, whose subject is human, in this direction. Because it is an expected and desired result that the theoretical framework in Islamic education is in harmony with the functionality of practical life.

The transformation in the interests and needs of individuals has led to the emergence of questions and problems regarding the content and practices of Islamic education. The inadequacy of the past content in the face of current questions and problems has brought insolvency. In this study, the necessity of reconstructing Islamic education within the framework of changing age, interests and needs, and current conditions will be discussed. The argument of updating the past content on Islamic education on the basis of current factors will be tried to be grounded. However, at this point, the unchangeable, definitive beliefs and worship of Islam will not be included in the content. The transaction part of the Islamic religion that concerns practical life will be included in the content because it is open to interpretation, can be changed according to the returns and requirements of the age, and can be interpreted. In the study, a literature review will be made and the subject of interest will be supported by the literature.

**Keywords:** Islam, Education, Human, Islam Education, Religious Education

---

---

**GÜNDELİK HAYATIN MESAFELENDİRİLMESİNDE DİNSEL  
KODLARIN YERİ**

**Arş. Gör. Tuğba BÜYÜKTOSUNOĞLU YAYLALI**

Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

tbuyuktosunoglu@hotmail.com

---

---

Gündelik hayat gerçekliği, bu gerçeklik içerisindeki insanların varoluşsal zeminini dayanak kılan bir inşanın neticesidir. İnsanlar var oldukları dünyada kendilerine ait uzamsal bir alan yaratımında genel olarak birtakım karşıtıklardan (iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış, uzak-yakın) faydalanır. Bu anlamda düşünsel bir eylemin neticesi olarak etrafındakileri belli kategoriler şeklinde sistematik bir ayrıma tabi tutar. Nesnelere gruplandırarak, insanları tipleştirerek kendi dünyasına uygunluğu açısından işlevselleştirir. Bu süreç kendimizi diğerlerinden belli burada ve oradalıklarda konumlandırırken, benzerlikler ve farklılıkların belirleyiciliği esas alınır. Bilişsel, duyuşsal ve eylemsel birliktelik sosyal kimliğin oluşum mekanizmaları olarak gereklidir. Aile, etnisite, cinsiyet, meslek, medeni durum gibi birbirinden farklı ancak bir o kadar girift olarak gündelik hayat temsillerinde yer edinen ve belirleyiciliği üstlenen bu araçlar varoluş serencamının hayati aktörleri olarak değerlendirilir. Bu anlamda din kurumunun üstlendiği sorumluluk toplumsalın sosyolojik zeminine ilişkin güçlü katkıları ile hayatımızdadır. Gündelik hayatın mesafelendirilmesinde dinsel kodların önemi tam da bu noktada işlevsellik kazanır. Berger'e göre (2015, 84-93) din, insana dair anlam dünyasının oluşturulmasında, beşeri düzenin insanın varlıksal bütünlüğüne yansıtılmasında, kutsal olanla kurulan irtibatın gündelik hayatın ihtiyaçlarına binaen dönüştürülmesinde bir yönüyle insana işaret eden ve hatta insanı aşan bir realitedir. Din, bu yönüyle sosyal gerçeklik içinde konumlanışın ve bu konumlanıştaki istikametini belirleyicisi olur. İnsana her adımında eşlik edebilecek bir güç olma biçimine ve aidiyet bağlamında kapsayıcı niteliğine atfedilebilecek bir gösterge olarak din, kolektif olarak içselleştirilmiş ve nesnel olarak paylaşılan kapsayıcılığı ile benzerlikler etrafında farklılaşmaları da barındırır. Bu bağlamda din normatif ve değersel alanla kurduğu ilişki vasıtası ile, sosyal ilişkilerin mesafelendirilmesinde hem nesnel hem öznel suretlerle tayin edici özelliği ile kıymetlendirilir. Modern dünyanın seküler tertibi, gündelik hayatın idamesinde dini pratiklerin politik semboller aracına dönüştürüldüğü tartışmalarıyla, toplumsallaşma zemininde sosyal

mesafeyi anlamlı kılacak ayrımların inşa edildiği bir süreci dayatır görünmektedir. Dinsel-seküler, ilerici-gerici, muhafazakar-laik, Alevi-Sünni vb. gibi dikotomiler bağlamında Osmanlıdan miras Türkiye modernleşmesi süreci politik söylemlerle toplumsal bir ayrıma tabi kılınmıştır.

Bu çalışma, mevcut tartışmalara binaen sosyal mesafe kavramını temel olarak gündelik hayatın tanziminde dinsel kodların yerine dair tespitleri ve insanın varoluşsal zeminine ilişkin dine atfedilen değerlerin sınırlarını keşfetmeye yönelik bir amacı barındırmaktadır. Sosyal mesafe, toplumsal ilişkilere yansıyan boyutunda yakınlık ve uzaklığı da kapsayan mutabakat ve samimiyet duygularına refere etmekte, dolayısıyla bu duyguların nasıl-neden farklılaştığı sorunsalı üzerinden sosyal mesafe ölçeklendirmeleri kullanılmaktadır. Zihinsel süreçlerin biraraya getirdiği pek çok olgu kendi aralarındaki bağlarla yeni mesafeler oluşturmakta, kimi zaman da var olan mesafeleri azaltıp artırabilmektedir. Dolayısıyla mesafe, bir yanıyla gerçekliğe bir yanıyla kurgusallığa gönderme yapar. Bu taslaklara dahil edilecek olanlar ya da gerçekliğin farklı tezahürleri ile taslağın sınırları dışında kalacak olanlar için kurulacak yeni bağlar gerekir. Bireylerin anlam dünyalarındaki farklılaşma, sosyal etkileşimlerde insanları daha çok 'kendi gibi' olanla irtibata yönlendiren sınırlayıcı kategorilere dönüşmektedir. Bir yanıyla insanın kendini tanımlama gayretini ifade eden bir sahiplik ve direnç ifadesi olabilirken, ötekine yönelik tanımazlık, küçük görme, yok sayma gibi çatışma alanlarının üretilmesine de neden olmaktadır. Bu anlamda din-mezhep karşılaştırmalarında ve gündelik hayat pratiklerinde, insanların birbirlerini yargıladıkları bir gösterge alanı olarak din, sosyal mesafeleri yapılandıran ve üreten bir toplumsallaşma aracı olarak tanımlanabilir.

**Anahtar Kelimeler:** Gündelik hayat, din, sosyal mesafe

---

---

***THE PLACE OF RELIGIOUS CODES IN DISTANCE OF  
EVERYDAY LIFE***

***Res. Asst. Tuğba BÜYÜKTOSUNOĞLU YAYLALI***

---

---

The reality of daily life is the result of a construction that supports the existential ground of people in this reality. In the world they exist in, people generally benefit from some contrasts (good-bad, beautiful-ugly, right-wrong, far-near) in creating a spatial space of their own. In this sense, as a result of an intellectual action, he systematically separates those around him into certain categories. By grouping objects and typifying people, he functionalizes them in terms of their suitability for his own world. While this process is positioning ourselves in certain here and there from others, the determination of similarities and differences is taken as a basis. Cognitive, sensory, and operational association are necessary as mechanisms for the formation of social identity. These intermediaries, which are different from each other such as family, ethnicity, gender, profession, marital status, but also intricately take their place in the representations of daily life and assume the decisiveness, are considered as vital actors of the existential process. In this sense, the responsibility undertaken by the religious institution is in our lives with its strong contributions to the sociological ground of the society. The importance of religious codes in the distance of daily life gains functionality at this point. According to Berger (2015, 84-93), religion is a reality that points to and even transcends human beings in the creation of the world of meaning, the reflection of the human order on the existential integrity of human beings, and the transformation of the connection with the sacred in accordance with the needs of daily life. In this respect, religion becomes the determinant of the positioning in social reality and the direction in this positioning. Religion, as an indicator that can be attributed to its way of being a force that can accompany people at every step and its inclusive quality in the context of belonging, also includes differentiations around similarities with its inclusivity that is collectively internalized and objectively shared. In this context, religion is valued both objectively and subjectively with its determining feature in the distance of social relations, through the relationship it establishes with the normative and value field. The secular organization of the modern world seems to impose a process in which distinctions are built that will make social

distance meaningful on the ground of socialization, with discussions on the transformation of religious practices into political symbols in the maintenance of daily life. Religious-secular, progressive-reactionary, conservative-secular, Alevi-Sunni etc. In the context of dichotomy such as the Ottoman legacy, Turkey's modernization process has been subjected to a social distinction with political discourses.

Based on the current discussions, this study aims to explore the determination of the place of religious codes in the arrangement of daily life and the limits of the value attributed to religion regarding the existential ground of human beings, based on the concept of social distance. Social distance refers to the feelings of agreement and sincerity, including intimacy and distance, in its dimension reflected in social relations, so social distance scaling is used over the problem of how-why these feelings differ. Many phenomena brought together by mental processes create new distances with the bonds between them, and sometimes reduce or increase existing distances. Therefore, distance refers to reality on one side and fictionality on the other. New bonds are required for those who will be included in these blueprints, or those who will fall outside the boundaries of the outline with different manifestations of reality. The differentiation in the meaning worlds of individuals turns into limiting categories that lead people to contact those who are more like themselves in social interactions. While it can be an expression of ownership and resistance that expresses the effort of a person to define himself, it also causes the production of conflict areas such as ignorance, contempt and ignorance towards the other. In this sense, religion can be defined as a socialization tool that constructs and produces social distances, as an indicator field where people judge each other in religion-sect comparisons and daily life practices.

**Keywords:** Daily life, religion, social distance



---

---

**BİLGİYE ULAŞMANIN BİR YOLU OLARAK CEHALETİN  
DEĞERİ**

**Arş. Gör. Feyza DEMİR ÇİÇEK**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
fdemir@erbakan.edu.tr

**Arş. Gör. Nuri ÇİÇEK**

Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi  
nuricicek@aksaray.edu.tr

---

---

Günümüz insanının en önemli problemlerinden birisi sosyal medya, internet vb. platformlar üzerinden edindiği doğru ya da yanlışlığı tartışmaya açık bilgiyi tek hakikat gibi düşünerek diğerleriyle boş tartışma içine girmesidir. Bu durum tam da bilmediğini bilmeme ya da bilmediğinin farkında olmama durumudur ki buna mantıkta cehl-i mürekkep (kara cahil) denir. Bilgisizliğin her konuda kendini göstermesi günümüz insanını bir değerler dezenformasyonu içerisine sokmaktadır. Bu duruma yönelik çözümün ilk basamağı içinde yaşanan cehaletin farkına varılmasıdır. Düşünce tarihinde bu konuya işaret eden önemli düşünürlerden biri de, rönesans hümanizminin ilk savunucularından olan Nicolaus Cusanus(1401-1464)'tur. O, Sokrates'in "bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir" sözünü hatırlatan bir "öğrenilmiş cehalet" fikrini ortaya atmıştır. Ona göre bütün bilgimiz, "Tek" veya "İyi" olarak adlandırdığı şeyden gelir ve her şeyden önce gelen Tanrı zorunlu olarak bundan da önce gelir. Dolayısıyla insanın sınırlı aklıyla Tanrı hakkında herhangi bir bilgiye sahip olması imkansızdır. Aklımızı ancak Tanrı'yı bilemeyeceğimizi anlamak için kullanabiliriz ve bu "öğrenilmiş cehalet" aracılığıyla Tanrı'yı kavrayacak ilahi zihne ulaşırız. Bu tebliğin amacı Cusanus'un De Docta Ignorantia (Öğrenilmiş Cehalet Hakkında) adlı eserine dayanarak günümüz insanının tam da ihtiyaç duyduğu öğrenilmiş cehalet'in kişinin bilgisizliği ve cehaleti olmadığı, eğitim sonunda cehaleti kavradığı fikrini açıklamaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Bilgi, Değer, Öğrenilmiş Cehalet

---

---

***THE VALUE OF IGNORANCE AS A WAY OF ACCESSING  
KNOWLEDGE***

***Res. Asst. Feyza DEMİR ÇİÇEK***

***Res. Asst. Nuri ÇİÇEK***

---

---

One of the most important problems of today's people is that they enter into empty arguments with others by considering the right or wrong information that is open to discussion through social media, internet etc. platforms as the only truth. This is precisely the state of not knowing that one does not know, or of not being aware of what one does not know, which is called illiterate in logic. The manifestation of ignorance in every subject puts today's people into a disinformation of values. The first step of the solution to this situation is to realize the ignorance in it. One of the important thinkers who pointed out this issue in the history of thought is Nicolaus Cusanus (1401-1464), one of the first defenders of renaissance humanism. He introduced the idea of "learned ignorance", which recalls Socrates' saying that "all I know is that I know nothing". According to him, all our knowledge comes from what he calls the "One" or the "Good," and God, who is above all, necessarily precedes that too. Therefore, man can't have any knowledge of God with his limited mind. We can only use our intellect to understand that we cannot know God, and through this "learned ignorance" we reach the divine mind to grasp God. The purpose of this paper is to explain the idea that learned ignorance, which is exactly what today's people need, is not ignorance and ignorance, but that at the end of education, ignorance is grasped, based on the work of Cusanus' *De Docta Ignorantia*.

**Keywords:** Knowledge, Value, Learned Ignorance

---

---

**DEĞERLER ÇERÇEVESİNDE DİN EĞİTİMCİSİNİN EĞİTİMİ:  
AKADEMİSYENLER ÜZERİNDE FENOMENOLOJİK BİR  
ARAŞTIRMA**

***Tuba KURT***

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
tuba\_ordinaryus@hotmail.com

***Arş. Gör. Mehmet KOYUNCU***  
Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

---

---

Bireysel ve toplumsal yaşamda davranışların yerine getirilmesinde esas alınan en önemli kıstas değerlerdir. Değerlerin algılanması ve böylelikle bir dünya tasavvurunun oluşturulması bireyin yaşamı boyunca devam etmektedir. Sosyal bir varlık olan birey, doğumundan itibaren ailesi ile başlayıp, arkadaşları, okul ortamı ve kitle iletişim araçlarıyla devam eden süreçte edindiği değerleri kendi yaşamında içselleştirerek davranış haline getirir. Şüphesiz bunda en büyük rol ailenin yanında, eğitim kurumlarının en önemli paydaşı olan öğretmenlere aittir. Nitekim öğretmenlerin görevi sadece bilgi aktarımı değil, gelecek nesilleri yetiştirmek adına bireylere değerlerle örölü olumlu davranışlar kazandırmaktır. Bundan dolayı öğretmenlerin değerlerle donanımlı bir karakter yapısında olması ve davranışlarıyla öğrencilere rol model olmaları beklenir. Öğretmenlerin bu tutumu, eğitimin kalitesi üzerinde etkili olacaktır.

Değerlere dayalı davranışlarla bütünleşik olmak ve bu davranışları kazandırmak hususunda bütün öğretmenler pay sahibi iken, dinin değerlere sağladığı katkıdan ötürü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile İmam Hatip Meslek Dersleri öğretmenleri ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim bu derslerin içeriğinde öğrencilere ahlaki değer ve tutumları kazandırmak ana hedeflerden biridir. Literatürde örgünde görev yapan din eğitimcilerinin değer algılarına yönelik çalışmalar mevcuttur. Ayrıca bu meslek mensuplarının üniversite eğitimi sürecinde değerler çerçevesindeki eğitimlerine yönelik yapılan araştırmalar da yer almaktadır. Üniversitelerin değer algısına yönelik yapılan çalışmalarda, bu dönemin hem değerlerle örölü bir dünya tasavvuru oluşturulması hem de değerler çerçevesinde toplumun yeniden şekillendirilmesi adına kritik bir dönem olduğu dikkat çekenler arasındadır. Ancak bu öğretmenlerin yetişme sürecinde önemli rol oynayan akademisyenlerin değerlere yönelik algılarına dair yapılan bir

çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı bu araştırmanın amacı İlahiyat Fakültelerinin Din Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapmakta olan akademisyenlerin değerlerin uygulanışı konusundaki deneyimlerini ve bu deneyimlerle ilişkili olan görüşlerini ortaya koymaya çalışmaktır. Yapılacak olan bu araştırma ile akademisyen din eğitimcilerinin, geleceğin din eğitimcilerini yetiştirmek noktasında değerler çerçevesinde nasıl bir yaklaşıma sahip oldukları ortaya konulmuş olacaktır. Bu çerçevede elde edilen bilgilerle üniversite eğitimdeki değerlere olan yaklaşımların daha bütüncül ele alınması, bu süreçte etkili olan ya da eksik kalan yanların ortaya çıkartılması sağlanabilecektir. Araştırmanın sonunda İlahiyat Fakülteleri'ndeki değer merkezli eğitim algısı, Din Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan akademisyenler bazında ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Akademisyen din eğitimcilerinin değerlere yönelik deneyimlerinin ve bu deneyimlerle ilişkili olan görüşlerinin ortaya konulmaya çalışıldığı bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve benzeşik örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Böylelikle akademisyenler arasından pedagojik formasyon eğitimi verenler ölçüt olarak belirlenmiştir. Veriler farklı illerdeki İlahiyat Fakülteleri'nde Din Eğitimi alanında görev yapan ve belirlenen kriterlere uygun akademisyenlerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Görüşme dokümanları araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunarak gözden geçirilmiştir. Elde edilen kodlardan kategoriler oluşturulmuştur. Birbiri ile ilişkili olan kategoriler ise temalar altında toplanmıştır. Araştırma, İlahiyat Fakülteleri'nin Din Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan akademisyenlerle sınırlı tutulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında geleceğin din eğitimcilerinin yetiştirilmesi konusunda akademisyenler gözüyle değerlerin önemini ortaya koyarak, bu alanda İlahiyatlarda yapılacak çalışmalar hususunda öneriler sunulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Din eğitimi, eğitimcinin eğitimi, fenomenolojik desen

---

---

***A PHENOMENOLOGICAL STUDY ON THE PERCEPTIONS OF  
RELIGIOUS EDUCATION ACADEMICIANS ON VALUE  
EDUCATION IN UNIVERSITY EDUCATION***

***Tuba KURT***

***Res. Asst. Mehmet KOYUNCU***

---

---

Values are the most important criterion taken as a basis for the fulfillment of behaviors in individual and social life. The perception of values and thus the creation of a vision of the world continues throughout the life of the individual. The individual, who is a social being, internalizes the values he has acquired in his own life, starting with his family from his birth and continuing with his friends, school environment and mass media. In this sense, school, family and environment constitute the three pillars of value acquisition. Although the value acquisition process of individuals varies in some periods, value education is possible for the individual at all stages of his life.

The university period is both a school and an environment for individuals. Although the change of individuals in the youth period, when university education coincides, is relatively slower than in other periods, it is possible to say that there are few but effective formations. Because in this period, young people feel the process of becoming an individual on their own in the most effective way. In this whole process, academicians at the university are the first-degree role models for the youth of this period. The small impact that the academicians will have on the students who start their university life with a certain knowledge will be very important in terms of making much healthier decisions in this period.

The department that has specific responsibility for bringing values education to university students in higher education is the Religious Education Department in Theology Faculties. The Department of Religious Education is a department that conducts scientific research on values, develops methods, examines the effectiveness of methods, and reveals the deficiencies or strengths of these methods through field studies. Religious education academicians, on the other hand, are generally thought to be responsible for values in their environments. For this reason, the scope of the research was limited to only Religious Education academicians. The value understanding of Religious Education academicians, what kind of

student they want to raise within the framework of values in their university education, which values they attach importance to, what methods they use in this process and the difficulties they experience are among the questions that need to be answered.

Therefore, the aim of the research is to determine the experiences of the academicians working in the Religious Education Department on the implementation of values and their views related to these experiences. With this research, it will be tried to determine what kind of approach religious education academicians have in terms of raising future religious educators within the framework of values. With the information obtained, it will be possible to deal with the approaches of Religious Education academicians to values more holistically and to reveal the effective or missing aspects in this process. At the end of the research, the perception of value-centered education in Theology Faculties will be tried to be revealed on the basis of academicians working in the Religious Education Department.

The research was carried out with a phenomenological design, one of the qualitative research methods. Snowball sampling technique was used to determine the study group. The data were collected by semi-structured interview technique from academicians working in the field of Religious Education in Theology Faculties in different provinces. The obtained data were analyzed by content analysis. In the light of the findings obtained from the research, the importance of values will be determined from the perspective of academicians in the training of future religious educators. The study is expected to be a pioneer for more comprehensive studies in Theology.

**Keywords:** Religious education, value, education of the educator, opinions of academicians, phenomenological pattern

---

---

## *AHLÂKİ LİDERLİK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ*

*Ahmet KILIÇ*

Milli Eğitim Bakanlığı  
ahmet\_kilic\_27@hotmail.com

---

---

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin ahlâki liderlik davranışlarını ölçmeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu doğrultuda öncelikle ahlâki liderlik konusuyla ilgili yurt içi ve yurt dışı literatür taraması yapılmış, sınıf öğretmenleriyle ve alanında uzman akademisyenlerle görüşmelerden sonra elde edilen bilgiler çerçevesinde ilk etapta 48 madde geliştirilmiştir. Elde kalan maddeler bir ön uygulamaya tabi tutularak maddelerin anlaşılabilirliği test edilip uygun görülmeyen maddeler tekrar çıkarılacaktır. Bundan sonraki süreçte araştırma evrenini oluşturan Gaziantep Nizip ilçe merkezinde görev yapan (2022-2023) sınıf öğretmenleri arasından rastgele yöntemle seçilen örneklem sayılarını belirlenecektir. Beşli likert tipinde olumlu ifadelerden oluşan madde sayısı son halini aldıktan sonra ölçek maddelerine verilen yanıtların faktör analizinde SPSS istatistik programından yararlanılarak geçerlik ve güvenilirlik sınaması yapılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Öğretmen, Ahlâk, Liderlik, Ahlâki Liderlik

---

---

## *DEVELOPING THE MORAL LEADERSHIP SCALE*

*Ahmet KILIÇ*

---

---

The aim of this research is to develop a reliable and valid measurement tool to measure the moral leadership behaviors of classroom teachers. In this direction, first of all, domestic and international literature on moral leadership was searched, and 48 items were developed in the first place within the framework of the information obtained after interviews with classroom teachers and academicians who are experts in their fields. The remaining items will be subjected to a preliminary application, the clarity of the items will be tested, and the items deemed inappropriate will be removed again. In the next process, the sample numbers selected randomly among the classroom teachers (2022-2023) working in Gaziantep Nizip district center, which constitute the research universe, will be determined. After the number of items consisting of positive statements in a five-point Likert type is finalized, validity and reliability tests will be carried out by using SPSS statistical program in the factor analysis of the answers given to the scale items.

**Keywords:** Teacher, Moral, Leadership, Moral Leadership



---

---

## ***YAYGIN DİN EĞİTİMİNDE 'İDEAL İNSAN' MODELİ: ŞEYHLER***

***Ahmet KILIÇ***

Milli Eğitim Bakanlığı  
ahmet\_kilic\_27@hotmail.com

---

---

Yaygın eğitim; resmî bir plan ve programa bağlı olmadan gönüllülüğün esas olduğu aile ve toplum içindeki eğitimidir. Yaygın din eğitiminin yapıldığı kurumlar farklılık göstermekle beraber ön plana çıkanlar arasında tarikatlar bulunmaktadır. Dünyanın birçok yerinde bu tarz dini kurumlar görülmekte ve dini ritüelleri de birbirlerine benzemektedir. Bu benzerlik tarikatlarda liderlik algısına da yansımıştır. İslam coğrafyasında tarikatların liderlik rollerini üstlenen kişilere genel olarak şeyh/mürşid denilmektedir. Tasavvufun ilk sistemleşmesinden günümüze kadar farklı adlarla tarikat oluşumları görülsede şeyhler her zaman lider konumundaki kişiler olmuştur. Dünyevi ve uhrevi amaçlarına göre liderlik kavramına farklı anlamlar yüklenmesi 'ideal insan' modeli olarak şeyh algısını da etkilemektedir. Bu doğrultuda nitel araştırma olan araştırmamızda 'şeyh tipi liderlik' bağlamında ideal insan modeli olarak şeyhlerin özellikleri, hakiki şeyh ve sahtekâr şeyh tanımlamaları ve farklılıkları analiz edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Yaygın Din Eğitimi, Liderlik, Tarikat, Şeyh

---

---

***THE 'IDEAL HUMAN' MODEL IN NON-FORMAL RELIGIOUS  
EDUCATION: SHEIKHS***

***Ahmet KILIÇ***

---

---

Non-formal education; It is the education in the family and society where volunteering is essential without being tied to an official plan and program. Although the institutions where non-formal religious education is given differ, there are sects among the prominent ones. Such religious institutions are seen in many parts of the world and their religious rituals are similar to each other. This similarity is also reflected in the perception of leadership in the sects. People who assume the leadership roles of sects in the Islamic geography are generally called sheikhs/murshids. Although there have been formations of sects under different names since the first systematization of Sufism, the sheikhs have always been leaders. Attributing different meanings to the concept of leadership according to worldly and otherworldly purposes also affects the perception of the sheikh as an 'ideal human' model. In this direction, in our research, which is a qualitative research, the characteristics of the sheikhs as ideal human models, the definitions of genuine sheikh and dishonest sheikh and their differences will be analyzed in the context of "sheikh type leadership".

**Keywords:** Non-Formal Religious Education, Leadership, Sect, Sheikh

---

---

## **İKBAL İLE YENİDEN İNSAN**

**Azize KÖSE**

Milli Eğitim Bakanlığı  
azize\_yagmur@hotmail.com

---

---

Varlığını yaşam sürecinde sürekli değişim ve gelişim ile ortaya koymaya çalışan insan, birey olarak gözlerini açtığı ortamda bir yandan bireyselliğini ispatlamaya çalışırken öte yandan toplumun bir parçası olarak bütünsellik içinde vücut bulur. Varlık âleminde öne çıkan irade, akıl ve özgürlük gibi vasıflara sahip tek canlı olan insanın tüm hayatı boyunca ortaya koyacağı gayret ile potansiyellerini ortaya çıkararak kâmil olma derecesine ulaşmak hedefindedir.

Modern İslam düşünürlerinden biri olan Allame İkbâl, felsefesinin ve İslâm düşünce yapısının temelini insanı koymuştur. Kendi varlığını tanıyan, kendine güvenen, saygı duyabilen, ne yapıp yapamayacağını bilincinde olan, dinamik, aktif bir birey olmanın önemine dikkat çeker. Bireyin temelinde oluşan benlik inşası, Müslüman kimlikleri pasif ve atıl durumdan çıkarıp organizmacı bir bütünsellik içinde insanı kâmil olma değerine ulaştırır. Yaratılıştan bugüne toplumlar oluş, bozuluş, yok oluş ve yeniden var oluş ile çağlar atlamıştır. Dil, din, kültür olarak farklılıkların ve sürekli bir gelişim sürecinin olduğu toplumlarda değişmeyen tek şey evrensel değer algısı olmalıdır. Modern zamanın oluşturduğu insan modeli bilim, teknoloji, araştırma ve sorgulama ile zihinsel olarak aktif lakin bedensel ve bireysel olarak pasif bir görünüm sergilemektedir. Yirmi dört saatinin her anında dijital bir platforma ulaşabilen insan, toplum içerisindeki rollerinden sıyrılarak kendine yeni ve sınırsız bir dünya kurmaktadır.

Yakın zamanda yaşanan salgın hastalıkların toplumsallaşmayı zedelemesi bireyselliğin dijital ortamda öne çıkmasına katkı sağlamıştır. Kişinin olduğu değil olmak istediği insan modelini sergileyebildiği yeni dünyasında değer ve ahlaki yapı geri planda kalarak fiziksel beğeni, görsellik önceliği haline gelmiştir. İkbâl'in kâmil insanında benliği inşa ederken kullandığı hodi(ego) kavramı nefis, iradeyi temsil ederken günümüzde bireylerin kimlik savaşı içinde kendini beğenmişlik olarak kullanılır olmuştur. Kur'an-ı Kerim'in hedeflediği ideal insan modeli modern dönemle birlikte sarsıntıya uğramış kimlik inşasının temelini oluşturmada değerlerin yerini bireyin bedeni almıştır. Kur'an-ı Kerim'in bizlere sunduğu

insan modelini Allame İkbâl'in de görüşleri çerçevesinde ele alarak modern dönem ideal insan algısı ve bireyselleşme bu çalışmamızın temel konusunu oluşturmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Muhammed İkbâl, İnsan-ı Kamil, Birey, Beden, Ego

---

---

## *HUMAN AGAIN WITH IKBAL*

*Azize KÖSE*

---

---

Trying to reveal his existence with constant change and development in the life process, a person tries to prove his individuality in the environment where he opens his eyes as an individual, and on the other hand, he embodies in a holistic way as a part of the society. Man, who is the only living thing with qualities such as will, intelligence and freedom that stand out in the world of existence, aims to reach the level of perfection by revealing his potentials with the effort he will put forth throughout his life.

Allama Ikbal, one of the modern thinkers of Islam, put the human being at the foundation of his philosophy and Islamic thought. It draws attention to the importance of being a dynamic, active individual who recognizes his own existence, is self-confident, can respect, is aware of what he can and cannot do. Self-construction, which is formed on the basis of the individual, removes Muslim identities from their passive and inactive state and brings people to the value of being perfect in an organismic holism. From creation to the present, societies have passed through the ages with formation, decay, extinction and re-existence. In societies where there are differences in language, religion, culture and a continuous development process, the only thing that does not change should be the perception of universal value. The human model created by modern times is mentally active, but physically and individually passive, with science, technology, research and questioning. A person who can reach a digital platform at every moment of twenty-four hours, gets rid of his roles in society and establishes a new and unlimited world for himself.

The recent epidemics have damaged socialization and contributed to the emergence of individuality in the digital environment. In his new world, where the person can display the model of the person they want to be, not what they are, the value and moral structure have remained in the background and physical taste has become the priority of visuality. While the concept of hodi (ego) used by Ikbal while constructing the self in the perfect human being represents the nafs and the will, it has been used as smugness in the identity war of individuals today. The ideal human model aimed by the Qur'an has been replaced by the individual's body in forming

the basis of identity construction, which has been shaken with the modern period. Considering the human model presented to us by the Qur'an within the framework of Allama Iqbal's views, the modern era ideal human perception and individualization constitute the main subject of our study.

**Keywords:** Muhammed Iqbal, Perfect Human Being, Individual, Body, Ego

---

---

**DİN EĞİTİMİNDE BİR DEĞER OLARAK “MERHAMET”  
KAVRAMI: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERS  
KİTAPLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**Nilüfer EVGİNER**

Milli Eğitim Bakanlığı  
niluferevginer@gmail.com

---

---

Değerler, eğitim sürecinin önemli unsurlarından biridir. Her eğitim sistemi birtakım değerleri kazandırmayı hedefler ve söz konusu süreci bu yönde şekillendirir. Özellikle son yıllarda ülkemizde de öğrencilere eğitim hayatları boyunca birtakım değerlerin kazandırılmasına yönelik planlamalar yapılması ve müfredat içeriklerinin hazırlanması önem kazanmıştır. Bilindiği üzere değerler; milli, manevi, dini gibi çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Bu sınıflandırmalardan biri olan dini değerler de din eğitimi açısından önemli bir yere sahiptir.

Dini değerlerin, din eğitiminde kazanım olarak önemi yadsınamaz bir gerçektir. Din başlı başına değerler kaynağıdır. Dolayısıyla din eğitimi sürecinde kazandırılması hedeflenen pek çok değer vardır. Din eğitiminin etkili ve kalıcı olması için bireyin, hedeflenen kazanımları içselleştirmesi gerekmektedir. Zira içselleştirilmiş bir din eğitiminde bu değerler, bireyin yaşamı boyunca her alanda kendini göstermektedir. Ancak hem din eğitimi sürecini hem de öğrencinin yaşama hazırlık aşamasında değerlerin kazanımını göz önüne aldığımızda merhamet kavramının kazandırılmasına yeteri kadar önem atfedilmediği kanaatinden yola çıkılarak araştırmamız merhamet kavramını bir değer olarak ele almayı ve örgün din öğretimindeki yerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Merhamet kavramına, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde önem arz ettiği kadar yer verilmediğine dair düşüncemiz, bizi örgün din eğitiminde bu kavramın nasıl ele alındığını, ders müfredatında nasıl yer aldığını tespit etmeye yönlendirmiştir. Bu noktadan hareketle çalışmamızda merhamet kavramının Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları içeriğinde nasıl yer aldığını tespit etmeyi amaçlamaktayız.

Söz konusu tespiti yapabilmek için çalışmamızda öncelikle merhamet kavramının içeriği üzerinde durulacak ve din eğitimi açısından kavramı bir değer olarak nasıl ele almamız gerektiği açıklanmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sitesinden

ulaştığımız Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları doküman inceleme yöntemiyle incelenecek ve aynı zamanda mfredat ieriği de ele alınacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Din Eğitimi, Değerler, Merhamet, Ders Kitapları



---

---

***THE CONCEPT OF "COMPASSION" AS A VALUE IN  
RELIGIOUS EDUCATION: A STUDY OF COURSE BOOKS ON  
RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE***

*Nilüfer EVGİNER*

---

---

Values are one of the important elements of the educational process. Each education system aims to impart some values and shapes the process in this direction. Especially in recent years it has gained importance to make plans to provide students with some values throughout their education lives and to prepare the curriculum contents in our country too. As it is known, values is subjected to various classifications such as national, spiritual and religious. Religious values, which are one of these classifications, also have an important place in terms of religious education.

The importance of religious values as achievements in religious education is an undeniable fact. Religion in itself is a source of values. Therefore, there are many values that are aimed to be gained in the process of religious education. In order for religious education to be effective and permanent, the individual must internalize the targeted achievements. Because, in an internalized religious education, these values manifest themselves in every field throughout the life of the individuals. However, when we consider both the process of religious education and acquisition of values in the preparation phase of the students for life, considering that not enough importance is attached to the acquisition of the concept of compassion, our research aims to treat the concept of compassion as a value and to determine its place in formal religious teaching. Our idea that the concept of compassion is not give as much space as it is important in the course of Religious Culture and Moral Knowledge has led us to determine how this concept is handled in formal religious education and how it is included in the curriculum. From this point of view, we aim to determine how the concept of compassion is included in the content of Religious Culture and Moral Knowledge course books.

In order to make these determinations, in our study, first of all, the content of the concept of compassion will be emphasized and we will try to explain clearly how we treat the concept of religious education as a value. In this direction, the secondary school religious Culture and Moral Knowledge course books, which we accessed form the official website of the General

Directorate of Religious Education, will be examined by document analysis method and the curriculum content will also be discussed.

**Keywords:** Religious Education, Values, Compassion, Course books

---

---

**SINIFSAI ANLAMDA DAHA EŞİT BİR GELECEK İNŞA  
ETMENİN İMKAN VE FIRSATLARI**

**Esra BACA**

Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
esrabacak\_61@hotmail.com

---

---

Bu tebliğiyle gelecekte sınıfsal anlamda daha eşit bir dnya modelinin m¼mk¼n olduğu fakat bu m¼mk¼nl¼ę¼n teknoloji ve geliŐmeyi elinde bulunduran toplum ya da grupların keyfiyetinde olduğu, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sosyal eşitliğe katkı sağlaması m¼mk¼n olmakla birlikte risklerin de ileri d¼zeyde var olduğu iddiası ileri s¼r¼lmektedir.

Bu konuyu ele almaktaki amacımız gelişen ve hızla değişen dnyada bu gelişim ve değişim s¼recinin sosyal eşitliğe etkilerini araŐtırmak bir bakış açısı sunmaya çalışmaktır.

Bu çalışma yeni ekonomik d¼zen, teknolojik ve sosyolojik gelişmelerin sınıfsal eşitliğe olumlu ve olumsuz katkılarını incelemiŐi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada d¼k¼mantasyon y¼ntemi kullanılmış, elde edilen veriler mukayese ve analiz edilerek metne yansıtılmıŐtır.

Bu çalışmada temel olarak Şu sonuçlara ulaşılmıştır; geleceğin ekonomik yapılanmasında evrensel temel gelir kavramı sosyal eşitlik açısından insanı umutlandırmakta, fakat bu evrensel temel gelir dağılımıyla kastedilen insan sınıfının bu g¼n¼n n¼fus ve biyolojik yapısına sahip olan insanı mı yoksa gelecekte var olması d¼Ő¼n¼len insan ve toplum yapısını mı kast ettiği hen¼z netlik kazanmamaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte yapay zekanın kullanılmaya baŐlaması sosyal eşitlik açısından insanı heyecanlandırmakta fakat insansı – robotlaŐmıŐ insan- robotların gelecekte hayatımızda yer alması ve bu cyborglerin yapay zekaya oranla daha az maliyetli olması, insanlığın bir kısmının robotlaŐtırılarak insana hizmet eder hale getirilmesine de yol açmaktadır. Ayrıca CRISPR-Cas9 teknolojisinin varlığı ve geliŐmesi geçmiŐteki øeni politikasını hatırlatmakta, bu teknolojiyle oluşturulan ari ırkın varlığının etik değeri tartıŐılmakla birlikte, tek d¼ze insan modelinin eŐitlięinden s¼z etmeyi m¼mk¼n kılmamaktadır. Hızla gelişen teknoloji gelecekte insanın ve sosyal yapının ne y¼ne everileceğini

belli noktalar tahmin edilip planlanmakla birlikte bir muamma haline getirmektedir.

Bu konuda daha kapsamlı araştırma yürütülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu konunun doktora düzeyinde de araştırılabileceği fark edilmiştir.

Alat başlıklar

- 1- Toplumsal eşitliği sağlamanın mümkünlüğü meselesi
- 2- Evrensel gelir düzeyi, evrensel gelir düzeyinin imkanı
- 3- Gelişen teknolojinin sosyal eşitliğe katkıları, avantaj, dezavantajları
- 4- CRISPR-Cas9 teknolojisi, insan ve toplum düzenine olası etkileri

**Anahtar Kelimeler:** Evrensel temel gelir, Öjeni, trashümanizm, cyborg, humanoidler, CRISPR-Cas9

---

---

***THE POSSIBILITIES AND OPPORTUNITIES OF  
ESTABLISHING A MORE EQUAL FUTURE IN TERMS OF  
SOCIAL CLASS***

***Esra BACA***

---

---

With this declaration, it is claimed that a more equal world model in terms of social class is possible in the future, but this possibility is at the discretion of the society or groups that possess technology and development, and that although it is possible for scientific and technological developments to contribute to social equality, there are risks at an advanced level.

Our aim in addressing this issue is to investigate the effects of this development and change process on social equality in a developing and rapidly changing world, and to attempt to portray a perspective.

This study plays an important role in terms of examining the positive and negative contributions of the new economic order, technological and sociological developments to social class equality.

In this study, the documentation method was used, the acquired data were compared and analyzed and finally presented in the text.

Basically, the following conclusions were reached in this study; The concept of universal basic income in the economic structuring of the future gives hope to people in terms of social equality, but it is not yet becoming clear whether the human class meant by this universal basic income distribution means the human who has the population and biological structure of today or the human and social structure that is thought to exist in the future. The beginning of the use of artificial intelligence along with the developing technology excites people in terms of social equality, but the fact that humanoid - robotized human - robots take place in our lives in the future and these cyborgs are less costly compared to artificial intelligence also leads to the robotization of humanity partially and making them serve humans. Moreover, the existence and development of CRISPR-Cas9 technology reminds the policy of eugenics in the past, although the ethical value of the existence of the pure race created with this technology is discussed, it does not make it possible to talk about the equality of the

simple human model. The rapidly developing technology makes it a mystery, although certain points are predicted and planned about which direction the human and social structure will evolve to in the future.

It is understood that a more comprehensive research should be carried out on this subject. It has been realized that this subject can also be conducted at a Phd level study.

**Sub-titles:**

- 1- The question of the possibility of achieving social equality
- 2- Universal income level, possibility of universal income level
- 3- The contributions, advantages, disadvantages of developing technology to social equality
- 4- CRISPR-Cas9 technology, and its potential affects on human and social order

**Keywords:** Universal Basic Income, Eugenics, Transhumanism, Cyborg, humanoids, CRISPR-Cas9

---

---

## *DIŞ POLİTİKA ve DİN İKİLİSİ*

*Hatice ÖZ*

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

haticihoz@outlook.com

---

---

Bugün dış politika olarak adlandırdığımız unsur esasen devletlerin davranış biçimine denir. Uluslararası sistem içerisinde etkin ve etkili olmak anlamına gelen dış politika aynı zamanda bir devletin diğer devletler, uluslararası örgütler, STK'lar ve sistem içerisindeki tüm aktörler ile olan ilişkisidir. Bir siyaset biçiminden ziyade dış politika, devletlerin kendi meşrutiyetlerini her çerçeveden gösterebilmesidir. Devletler her politika ürettiklerinde aynı stil ve araçları kullanmazlar. Askeri, ekonomik, siyasi, stratejik konum ve kültürel paradigmaların yanı sıra belki de son zamanlarda etkisini daha çok hissettiğimiz Din olgusu da dış politika oluştururken olmazsa olmazdır. Bir devletin güç spektrumundaki genel konumuna baktığımızda din Uluslararası İlişkiler(Uİ) disipliniinde tek etkidir demek doğru olmaz. Lakin uzlaşmış genel bir kabul olmamakla birlikte tıpkı ideoloji gibi devletlerin dış politikalarında birincil derecede rolü bulunmaktadır. Modern Uİ düzeninde Vestfalya dönemi içerisinde dinin belirleyici bir etkenliği olmadığı düşünülürken devletlerarası iletişimin bir aracı olduğu ileri sürülmektedir. Fakat bu görüş; 1948 tarihinde İsrail devletinin kurulması ardından ulus üstü siyasi-dini örgütlerin meydana çıkması ve 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezi kuleleri ile Pentagon binasına saldırıların gerçekleşmesi ile geçerliliğini yitirmiştir. Küresel devletler için din argümanı hızlı bir şekilde yer alırken akıllara Samuel Huntington'un ileri sürdüğü tezi gelmektedir. Artık kültürel farklılıklar, medeniyetler üzerinden çıkar çatışmaları yaşanmaktadır. Özüde İslam ve Batı medeniyetinin çatışmasını gösteren Huntington dinin bu iki medeniyet arasındaki vazgeçilmez unsur olduğunu göstermiştir. Bugün İsrail'in Siyonizm ideolojisi, Pakistan-Hindistan'da ki dini çatışmalar, Kuzey İrlanda'da ki mezhepsel gerilimler, İran'ın dinsel yapısı, Amerika siyasetinde muhafazakârların etkinliği ve birçok olay, olgu, aktörler din ile iç içe geçmiş durumdadır.

**Anahtar Kelimeler:** Uluslararası İlişkiler, Din, Dış Politika

---

---

## *FOREIGN POLICY and RELIGION*

*Hatice ÖZ*

---

---

What we call foreign policy today is essentially the behavior of states. Foreign policy, which means being active and effective in the international system, is also the relationship of a state with other states, international organizations, NGOs and all actors in the system. Foreign policy, rather than a form of politics, is the ability of states to show their own legitimacy from every frame. States do not use the same style and tools every time they produce policies. In addition to military, economic, political, strategic location and cultural paradigms, perhaps the phenomenon of religion, whose influence we have felt more recently, is indispensable when forming foreign policy. When we look at the general position of a state in the power spectrum, it would not be correct to say that religion is the only factor in the discipline of International Relations (IR). However, although there is no general consensus, it has a primary role in the foreign policies of states, just like ideology. While it is thought that religion was not a determining factor in the modern IR system in the Westphalian period, it is claimed that it is a tool of interstate communication. But this view; After the establishment of the State of Israel in 1948, the emergence of supranational political-religious organizations and the attacks on the World Trade Center towers and the Pentagon building on September 11, 2001 lost its validity. While the argument of religion for global states quickly takes place, the thesis of Samuel Huntington comes to mind. There are conflicts of interest over cultural differences and civilizations. Huntington, who shows the conflict between Islam and Western civilization in its essence, has shown that religion is an indispensable element between these two civilizations. Today, Israel's Zionist ideology, religious conflicts in Pakistan-India, sectarian tensions in Northern Ireland, Iran's religious structure, the effectiveness of conservatives in American politics and many events, facts, actors are intertwined with religion.

**Keywords:** International Relations, Religion, Foreign Policy



---

---

**“MAKBUL DİNDAR”DAN “MAKUL DİNDAR”A: DİN DERSİ  
PROGRAMLARININ İNSAN ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞİM (1982-  
2000)**

**Hülya GÜVEN**

İstanbul Üniversitesi  
hulyaguwen@gmail.com

**Prof. Dr. Ayşe Zişan FURAT**

İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü  
zisanfurat@istanbul.edu.tr

---

---

80’li yıllarda din eğitimi alanında önemli gelişmeler gerçekleşmiştir. Bunların başında kuşkusuz Darbe Anayasası ile din derslerinin zorunlu dersler arasında sayılması gelmektedir. Bununla beraber aynı dönemde din derslerine ilişkin akademik anlamda önemli gelişmelerin kat edildiği görülmektedir. Nitekim 81’de yapılan Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri’nde din eğitimi ve din dersleri ile ilgili sorunlar tartışılmış; ardından Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretim programlarında görülen eksikliklerin giderilmesi için hazırlanacak programlara bir model oluşturmak amacıyla toplantılar düzenlenmiş ve yeni bir program modeli kabul edilmiştir. 1982’de ahlak ve din derslerinin birleştirilerek okutulmaya başlanması ve 1986’da alınan kararla “Kültür” ibaresinin ders adına eklenmesiyle din eğitiminde yeni bir paradigmaya geçiş anlamına gelmiştir. 2000 yılında Avrupa Birliği sürecinin de etkisiyle din derslerinde meydana gelecek yapısal değişime kadar geçen süreç içerisinde Din Kültürü ve Ahlak öğretiminin genel amacı Atatürkçülük ve milliyetçilik unsurları ağır basan bir çizgide belirlenmiştir. Bilim ve teknolojideki gelişmeler ve küreselleşmenin etkisiyle değişen eğitim ve insan anlayışı din dersi öğretim programlarına da etki etmiştir. 1982 yılı programında sadece din dersinin genel amacı, sınıflara göre amaçlar (4-5 birlikte 6-7-8 birlikte olmak üzere), ilkeler, ünite ve konu isimleri yer alırken 2000 yılı programında ilk defa hem programın geliştirilmesinde temel alınan ilkeler hem de öğrenme-öğretme süreçlerinde uyulması gereken ilkeler ayrı ayrı açıklanmıştır. Ayrıca yine bu programda ilk defa her sınıf için amaçlar ayrı ayrı belirlenmiş, üniteler ile ilgili etkinlik örnekleri “örnek işleniş” başlığı altında programda yer almıştır. Öğretim programlarında görülen bu gelişmeler insan anlayışında bir değişimin mevcudiyetine işaret etmektedir. İnsanın bilişsel, duyuşsal ve

davranışsal boyutlarının birlikte gündeme geldiği bütüncül bir anlayışla hazırlanan programın önceki programlara kıyasla daha kapsamlı ve kullanılan dil ve üslup özellikleri bakımından farklı oluşu insan anlayışında değişimin süratle devam ettiğini göstermektedir. Bu değişimi kapsamlı bir şekilde ortaya koymak için 1982 ve 2000 yılında hazırlanan ilköğretim din dersi öğretim programlarının karşılaştırılması bu araştırmanın temel konusunu oluşturmuştur. Söz konusu dönemde din derslerinde hâkim olan insan anlayışındaki gelişim; milli, Atatürkçü ve laik olma özellikleriyle makbul görülen dindar insan (iyi Müslüman ve iyi vatandaş) anlayışından milli değerlere olduğu kadar evrensel değerlere de haiz, akıllı ve inanan bir varlık olma özellikleriyle öne çıkan makul dindar insan (akıllı ve iyi insan) anlayışına evrilen bir gelişim göstermiştir. Ders programlarının omurgası sayılabilecek insan anlayışının gelişim sürecini inceleyen bu çalışmanın günümüzde önemini yitirmemiş bir tartışma konusu olan din derslerindeki insan anlayışı konusuna ülkemiz din derslerinin tarihsel tecrübelerinin analizi ile katkıda bulunması hedeflenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Din Dersleri, İnsan Anlayışı, Dindarlık

---

---

***FROM “ACCEPTABLE RELIGIOUS MAN” TO “REASONABLE  
RELIGIOUS MAN”: TRANSFORMATION OF THE PERCEPTION  
OF “HUMAN” IN RELIGION COURSES BETWEEN 1982 AND  
2000***

***Hülya GÜVEN  
Prof. Dr. Ayşe Zişan FURAT***

---

---

In the 80s of Turkey, important developments took place in the field of religious education. The first of these is undoubtedly the introduction of religion courses among the mandatory fields by the Constitution approved after the *Coup d'état* in 1980. However, the same years not only brought political intrusions but also growing academic interest to religious education. As a matter of fact, 1<sup>st</sup> Seminar on Religious Education in Turkey held in 1981 generated an extensive discussion platform for the problems related to religious education in general and religion courses in particular. Following this, meetings were organized by the Ministry of National Education to introduce a model for the programs which can eliminate the deficiencies seen in the curriculum, and consequently a novel model was adopted.

In 1982, the newly introduced mandatory course was a combination of mandatory moral courses and elective religious courses. The course has been decorated with the title of “Culture” by the decision taken in 1986 indicating the transition to a new paradigm in religion courses. The leading structural change, on the other hand, took place as a result of accession process to European Union starting in 2000. Until that period, the general purpose of the teaching of Religious Culture and Morality has been marked between the lines that was predominantly drawn by the elements of Atatürkism and nationalism. The perceptions towards “education” and “human” which have been formed due to the developments in science and technology in the period as well as the expanding effects of globalization, had also similar reflections in the religion courses programs. For example, while only some basic parts of the program such as the general purpose, principles, course units and subjects were defined in the 1982 program, the 2000 program had more elaborated methodology: The principles based on the development of the program and the principles to be followed in the learning and teaching processes were explained separately. In addition to

that, for the first time in this program, the objectives for each class were determined and examples of activities related to the units were included. These developments in the programs indicates also the existence of a change in the perception of "human". The fact that the program, which is prepared with a holistic understanding in which the cognitive, affective and behavioral dimensions of human beings are brought up together, is more comprehensive compared to previous programs and is different in terms of the language and stylistic features used. It shows that the change in the perception of "human" continually takes place.

In order to reveal this change comprehensively, this paper seeks to make a comparison between the primary school religion course programs in 1982 and 2000. The development of perception of "human" in the religion courses during this period indicated a transformation from "the acceptable religious man", a good Muslim and a good citizen, who embraces the characteristics of being national, Atatürkist and laic as well as beings a good Muslim and a good citizen to the "reasonable religious man", a smart and good person, who possesses not only national but universal values, and who stand out as a rational, intelligent and faithful person. Thus, this paper aims to contribute to the issue of the perception of "human" in religion courses, a topic which still has its importance in the field since it constitutes the backbone of the programs, by analyzing its historical background.

**Keywords:** Religion Courses, Perception of Human, Religiosity

---

---

## **AHLAKİ DEĞERLER VE DİN**

**Merve Sevde UÇAR**

Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi  
ucarsevde99@gmail.com

---

---

Ahlak, insanın doğuştan getirdiği bir değerdir. Ancak insanın içerisinde mündemiç olan bu değer onu tamamen ahlaklı bir varlık yapmaz. Çünkü insan aynı zamanda iyilik ve kötülük yapma potansiyelinde olan bir varlıktır. Nitekim bu da insanın doğasından kaynaklı bir durumdur. İnsan her ne kadar tanrının kendi içerisine yerleştirmiş olduğu bir kod olan ahlak duygusuna sahip olsa da toplumsallaştıkça kötüleşir. Toplumsal bir varlık olan ve dolayısıyla toplumsallaşmak zorunda olan insanı kötülüklerden bertaraf ederek onun özündeki iyiliği ortaya çıkarmak ise din kurumunu gerekli kılar. Ancak belirli kurallar dahilinde, salt metafizik ceza ve ödülle insanı iyiliğe ve ahlaklı olmaya yönlendiren din kurumu bu noktada tek başına yeterli olmaz. Çünkü insan her şeyi somutlaştırma isteği sebebiyle salt metafizik ceza ve ödülle ikna edilmesi kolay bir varlık değildir. Bu nedenle de insanı iyiye yönlendiren ve kötülükten sakındıran ikinci bir kurum olan devlete ihtiyaç duyulur. Nitekim her iki kurumun temel gerekliliklerinden birisi de toplumsal ahlakı sağlamaktır. Ancak şu da ifade edilmelidir ki, devlet tek başına din kurumu olmaksızın insanları ahlaklı kılamaz. Onları toplumdaki huzuru sağlamak adına ahlaklı olmaya zorlar, gerektiğinde yaptırımlar uygular ancak insan kendisiyle baş başa kaldığında ya da uygulanan yaptırımlar ortadan kalktığında ve bu noktada dinin caydırıcılığı yok sayıldığı takdirde ahlaki davranış sergileme duygusu da ortadan kalkar. Dolayısıyla aslolan ve insanı gerçek anlamda ahlaklı bir birey haline getiren din kurumudur.

Bu çalışma, insanın doğuştan ahlaklı bir varlık olduğunu, bunun yanı sıra iyilik ve kötülük yapma potansiyelini de doğuştan beraberinde getirdiğini Batıda yapılan bazı bebek deneyleri ile ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma, fitrat olarak iyilik ve kötülük yapmaya yatkın olan insanın gerçek anlamda ahlaklı bir birey olabilmesi noktasında din kurumunun gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Ahlaki Değerler, Din, Devlet

---

---

## *MORAL VALUES AND RELIGION*

*Merve Sevde UÇAR*

---

---

Morality is a value that humans are born with. However, this value inherent in human beings does not make him completely moral beings. Because human beings are also beings with the potential to do good and evil. As a matter of fact, this is a situation arising from the nature of human beings. Although man has a sense of morality, which is a code that God has placed within himself, he gets worse as he becomes socialized. Revealing the inherent goodness of man, who is a social being and therefore has to be socialized, by eliminating the evils necessitates the institution of religion. However, within certain rules, the institution of religion, which directs people to be good and morale with purely metaphysical punishment and reward, is not sufficient on its own at this point. Because human beings are not an easy creature to be persuaded by mere metaphysical punishment and reward due to their desire to concretize everything. For this reason, there is a need for a second institution, the state, which guides people towards good and prevents them from evil. Indeed, one of the basic requirements of both institutions is to ensure social morality. However, it should be stated that the state cannot make people moral without the institution of religion on its own. It forces them to be moral in order to ensure tranquility in society and imposes sanctions when necessary, but when the person is alone with himself or the sanctions applied are removed and the deterrent of religion is ignored at this point, the sense of moral behavior also disappears. Therefore, it is the institution of religion that is essential and makes a person a truly moral individual.

This study reveals with some baby experiments conducted in the West that man is an innately moral being, and that he also brings with him the potential to do good and evil. In addition, the study reveals the necessity of the institution of religion in order for a person who is inclined to do good and evil by nature to be a moral individual in the real sense.

**Keywords:** Moral Values, Religion, State

---

---

## ***KURAN'IN DİJİTALLEŞTİRİLMESİNDE***

### ***YAPAY ZEKÂ***

***Meryem ÖZMEN-YAYLAK***

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
meoezmen@googlemail.com

---

---

Bilgisayar tabanlı sistemler, günlük yaşamımızın her alanına nüfus etmeyi ve vazgeçilmez bir unsuru olmayı sürdürmektedir. Cep telefonuna okunan bir yazı simültane olarak metne dönüşebilmekte, programa yazılan herhangi bir metin daha önce bilgisayara tanımlanmış sanal bir kişi tarafından mimik, tonlama, jestleri mükemmel yakın bir şekilde gösterilebilmektedir. Basit gibi görünen bu işlemlerin arkasında aslında sofistike algoritmalar, ince hesaplamalar bulunmaktadır: Bu algoritmalar içinde yaşanan muhiti GPS ile tespit etmekte, arama tercihlerini değerlendirmekte, daha önce yapılan aramaları faktörize etmekte, hatta okunan makaleleri tarayarak ilgi alanını veri toplayarak sunulacak öneride göz önünde bulundurmaktadır. Bahse konu olan bu öneriler bilişim alanında bir devrim olan "Yapay Zekâ" (Artificial Intelligence) teknolojisiyle ilişkilendirmek mümkündür.

Çok geniş bir uygulama alanı bulan Yapay Zekâ terimi, İngilizce'deki "Artificial Intelligence" (AI) kavramından Türkçeye çevrilmiş olup temelde kendi algoritmalarını dışarıdan bir müdahaleye gerek duymaksızın otonom bir şekilde sonuca dönüştürme ya da eylemi tetikleme olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmada geniş bir uygulama sahası bulunan Yapay Zekâ'nın kutsal metinlerini anlama, ilişkilendirme, metinler arası bağlantılar kurarak farklı tasnifleri sağlama gibi uygulama pratiklerine odaklanmıştır. Bu itibarla daha dar kapsamlı ama din bilimleri sahasındaki pratik uygulaması örnek teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Araştırma kapsamında Almanya'da *Linked Open Tafsîr* projesiyle *Corpus coranicum Christianum* (CCC) projesi analiz edilmiştir. *Linked Open Tafsîr* projesi, ilk/erken dönem tefsir çalışmalarını özellikle Taberî tefsirini kullanarak açık bir tefsir veri tabanına dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Veri tabanı, nüzul sırasına göre ayetleri sıralayarak kelimelerin kökeni, kullanım bağlamını, tekrarlanış biçimini, kelimelerin konteksini Yapay Zekâ kullanarak analiz ederek kaydetmeyi amaçlamaktadır. Böylece proje, ilk/erken dönem tefsir çalışmalarında Kur'an'ın vahiy dinamiklerini

somutlaştırmayı, verilerle destekleyerek bir matematiksel düzlem üzerine oturtmayı hedeflemektedir. Proje kapsamında veri tabanına destek dışarıdan yapılması mümkün olup yazılımın Yapay Zekâ motorunun geliştirilmesi de sağlanmaktadır. Proje kapsamında çalışan ve farklı bilimsel disiplinleri bulunan katılımcılar özellikle Fıkıh, Kelâm, Hadis, Tefsir ve Din Eğitimiyle ilgili katkılarını Eylül 2022'ye kadar sunmaları ve projenin ilk fazının tamamlanması öngörülmektedir.

Projeyi benzersiz kılan özellik, Kur'an metninin; anlam, birbirine yakınlık, köken ilişkisi gibi parametrelere göre tasnif edilirken, insan eli değmemiş bir tefsir çalışmasının amaçlanmasıdır. Bu bağlamda sisteme yeni bilgiler kazandırıldıkça tefsir değişmekte ve sistem kendisini geliştirebilmektedir. Araştırma böyle bir çalışmanın Kur'an tefsirine olacak olan etkileri ele alınacaktır.

*Corpus coranicum Christianum* (CCC) projesi ise; Kur'an'ı ve Kur'an'ın manasını tarihsel ve diyakronik olarak Hıristiyan perspektifinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, İslam'ın 7. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar Kur'an'ın Arapçadaki, Yunancadaki ve Latincedeki çevirilerinin incelenmesi ve herkese açık bir veri tabanında toplanması amaçlanmaktadır.

Projeye Kur'an-ı Kerim metninin tarihsel-filolojik kriterlere ve bilimsel yaklaşımlara uygun olarak yeniden değerlendirilmesini hedeflenmektedir.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden güncel durum çalışması, veri toplama tekniği olarak ise belgesel tarama türlerinden literatür taraması kullanılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Din, Kur'an, Yapay Zekâ, Dijital, Eğitim



---

---

**THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN  
DIGITALIZING THE QURAN**

**Meryem ÖZMEN-YAYLAK**

---

---

Computer-based systems continue to penetrate every aspect of our daily lives and become an indispensable element. A text read on a mobile phone can be converted into text simultaneously, any text typed into a program can be displayed by a virtual person previously defined in the computer with mimicry, intonation and gestures close to perfection. Behind these seemingly simple processes are sophisticated algorithms and fine calculations: These algorithms detect the neighborhood in which you live with GPS, evaluate search preferences, factorize previous searches, and even scan the articles you have read and consider your area of interest in the recommendation to be presented by collecting data. It is possible to associate these suggestions with the "Artificial Intelligence" technology, which is a revolution in the field of informatics.

The term Artificial Intelligence, which has a wide range of applications, is translated into Turkish from the concept of "Artificial Intelligence" (AI) in English and is basically defined as autonomously transforming its own algorithms into results or triggering action without the need for external intervention.

The research focuses on the application practices of Artificial Intelligence, which has a wide range of applications, such as understanding and associating sacred texts, establishing connections between texts and providing different classifications. In this respect, although it is narrower in scope, its practical application in religious sciences is important in terms of setting an example.

The research has analyzed the *Linked Open Tafsir* project and the *Corpus coranicum Christianum* (CCC) project in Germany. The Linked Open Tafsir project aims to transform early/early tafsir studies into an open tafsir database, especially using Tabari's tafsir. The database aims to record the origin, context of use, repetition, and contexts of words by analyzing them using Artificial Intelligence by sorting the verses according to the order of narration. Thus, the project aims to concretize the revelation dynamics of the Qur'an in the early/early period tafsir studies and to place them on a

mathematical level by supplementing them with data. Within the scope of the project, it is also possible to support the database externally and to develop the Artificial Intelligence engine of the software. Participants from different scientific disciplines working on the project are expected to submit their contributions on Fiqh, Kalam, Hadith, Tafsir and Religious Education until September 2022 by which time the first phase of the project is expected to be completed.

What makes the project unique is that while the Qur'anic texts are classified according to parameters such as meaning, proximity to each other, and origin, the aim is to create an untouched tafsir. In this context, as new information is brought into the system, the exegesis changes and the system can improve itself. The research will examine the effects of such a study on the exegesis of the Qur'an.

*The Corpus coranicum Christianum* (CCC) project aims to examine the Qur'an and its meaning historically and diachronically from a Christian perspective. To this end, it aims to analyze the Arabic, Greek and Latin translations of the Qur'an from the 7th to the 13th centuries of Islam and to collect them in a public database.

The project aims to re-evaluate the Qur'anic texts in accordance with historical-philological criteria and scientific approaches.

In the research, current case study, one of the qualitative research designs, and literature review, one of the documentary scanning types, were used as data collection techniques.

**Keywords:** Religion, Quran, Artificial Intelligence, Digital, Education

---

---

***THE ‘WEAPONISATION’ OF FACEBOOK: HATE SPEECH  
AGAINST THE ROHINGYA MUSLIM MINORITY***

***Muhammad Romadhon MUBAROK***

Necmettin Erbakan Üniversitesi  
m.romadhon.mubarok@gmail.com

---

---

The Rohingya refugee crisis occurred in 2017 is the political ramification of serial institutionalised discrimination, marginalisation, and persecution committed by the Myanmar authority against the Rohingya Muslim minority, notably in the case of citizenship. For many years, persecution has driven Rohingya women, girls, boys, and men to Bangladesh, with significant spikes following attack in 1978, 1991-1992, 2016, and extremely in 2017. Although the causes of the Rohingya refugee crisis are multifaceted, the most important factor is the hate speech made by Burmese racist government officials and reputable monks via Facebook. The International Fact-Finding Mission on Myanmar (IFFMM) looked into many Facebook accounts that were crucial in Myanmar’s hate campaign and spread false information about Muslims, particularly the Rohingyas. In the case of Myanmar, Facebook’s response was slow, and moderation was absent since reviewers were unable to interpret the Burmese text posts. What is more, Facebook’s lack of responses and its flawed algorithm amplified the problems into violence. Despite many warnings from human rights activist and experts that their platform was being used to spread hate speech and instigate real-world violence, Facebook did not respond appropriately. This study will examine the role of social media, especially Facebook, on hate speech directed at the Rohingya people, as well as the factors that caused and the consequences that resulted in this deadly incident. At the end, policy recommendations will be provided which are straightforward, yet efficient, to address and mitigate the digital incident of hate speech towards the Rohingya Muslim minority and other persecuted minority groups in the future.

**Keywords:** Hate Speech, Facebook Algorithm, Rohingya

---

---

**KUR'AN-I KERİM'DE GEÇEN BAZI İNSANİ DEĞERLERİN  
ANALİZİ (YUSUF SURESİ ÖRNEĞİ)**

**Murad SEFEROĞLU**

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi  
muradsefer1978@gmail.com

---

---

Kur'an-ı Kerim insanların hidayete ulaşmaları için her konuda bilgilendirmeler yapan ve bu bilgileri daha iyi kavramak adına mutlak surette okunması gereken bir kitaptır. Kur'an-ı Kerim'deki insan hayatına yön verecek olan bilgileri okumak ve bu bilgilerdeki örtülü anlamları da analiz etmek gerekmektedir. Buradan hareketle bildirimizde konu edindiğimiz Ahsenü'l-Kasas "Kıssaların En Güzeli" ismiyle meşhur olan Hz. Yusuf'un kıssası, bünyesinde barındırmış olduğu örtülü anlamlardan yola çıkarak tahlil edilip hayatta uygulanması gereken kıssalardan biri olduğunu söyleyebiliriz. Kıssada vuku bulan olaylar olumlu veya olumsuz insanî değerlerin ibret alınması açısından önem arz etmektedir.

Cenabı Allah, "*Sana bu Kur'an-ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz*" (Yusuf 12/3), "*Andolsun ki, onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır*" (Yusuf 12/111) ayetleri ile kıssanın güzelliğine, kıssadan ibret alınmasına, kendisinin hikmet ve kudretinin bilinmesine ve bu kıssanın kıssaların en güzeli olduğuna dikkat çekmektedir.

Bu kıssanın başından sonuna kadar insani değerlerin kazanılmasına, rezaletlerden uzak durulmasına, kötülüğe karşı iyilikle karşılık verilmesine dikkat çekilmiştir. Yapılan hasede karşı sabırlı olmanın, rezalete karşı metanetli olmanın, emanete karşı riayetli olmanın, şehvete karşı iffetli olmanın, zorluklar karşısında ümitli olmanın, Allah'a her zaman tevekküllü olmanın ve hıyanete karşı affedici olmanın güzelliklerinden bahsedilmektedir. Hz. Yusuf kendisine yapılan kötülüklere karşı hep insanî değerlerle karşılık vermiş, hayatı boyunca Allah'ın rızasını kazanma isteğinde olmuştur.

Yaptığımız bu çalışmada Yusuf suresinde öğreti olarak bahsedilen bu hasletler ve surede bahsi geçen bazı karakterlerin sergilediği önemli kazanımlar insani değerler bağlamında doküman incelemesi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu tahlilde insani değerlerin tespiti ve açıklanmasıyla sosyal ve kültürel alana farklı bakış açıları kazandırarak katkı sunacağı kanaatindeyiz.

**Anahtar Kelimeler:** Yusuf Suresi, İnsani Değer, Dini Değer

---

---

*THE ANALYSIS OF SOME HUMAN VALUES IN THE QUR'AN  
(AN EXAMPLE IN SURAH YUSUF)*

*Murad SEFEROĞLU*

---

---

The Qur'an is a book that informs people on every subject so that they can reach guidance and that is necessary to be read in order to better understand this information. It is necessary to read the information that will guide human life in our great book, the Qur'an, and to decipher the hidden meanings in this information. From this point of view, Hz. Yusuf's story, which is famous with the name of Ahsenü'l-Kasas "The Most Beautiful of Stories", which we discussed in our report, is one of the stories. We can say that it is a story that should be applied in life, based on the hidden meanings it contains. The events that take place in this story are important in terms of taking a lesson from positive or negative human values.

Almighty Allah said in Qur'an "**We are telling you the best of stories by revealing this Qur'an to you**" (Yusuf 12/3), and "**Surely, in their stories there is a lesson for the wise.**" (Yusuf 12/111). With these verses, Allah draws attention to the beauty of the story, to be taken a lesson from the story, to be known his wisdom and power, and that this story is the most beautiful of the stories.

From the beginning to the end of this story, attention was drawn to gaining human values, avoiding disgrace and responding to evil with kindness. It is mentioned about the beauties of being patient against envy, being steadfast against disgrace, being respectful against the trust, being chaste against lust, being hopeful in the face of difficulties, always putting reliance on Allah and being forgiving against betrayal. Hz. Yusuf always responded with humane values against the evil done to him and he always wanted to win Allah's approval throughout his life.

In our notice, these characteristics mentioned as doctrine in the Surah Yusuf and the important achievements of some of the characters mentioned in the Surah were analyzed using the document analysis method in the context of human values. In this analysis, we believe that by identifying and explaining human values, it will contribute to the social and cultural field by gaining different perspectives.

**Keywords:** Yusuf Surah, Human Value, Religious value

---

---

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMININ DEĞERLER VE ÇOK  
KÜLTÜRLÜLÜK AÇISINDAN İNCELENMESİ**

***Nermin BİLİCİ***

İstanbul Medipol Üniversitesi  
nermin.bilici@stu.fsm.edu.tr

***Öğr. Gör. Halime Nur SEZER***

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Meslek Yüksekokulu  
hnsezer@fsm.edu.tr

---

---

Erken çocukluk dönemi, çocuklarda tüm gelişimlerin desteklenmesi ve onları yaşama hazırlama açısından önemlidir. Erken dönemde çok kültürlü ortamın ve değerlerin kazanımının dünya vatandaşı olarak tanımlanan kimliğin oluşumunda; kendi kimliğiyle birlikte ötekini kabul etme ve bir arada ve uyum içinde yaşama, empati ve iletişim becerileri, farklılıklara saygı ve kabul etme konusunda sağladığı katkılar yadsınamaz. Erken çocukluk döneminde kimlik ve benlik kavramının inşa edilmesi yaşam boyu süren etkileri açısından önemlidir. Çocuklar için bu anlamda farklı kültürlerle erken dönemde tanışma ve tecrübe etme açısından değerlidir. Bu bağlamda çocuklarda çok kültürlü ve farklı perspektiflerden kimlik ve benlik gelişimini sağlamak önemlidir.

Dünyada bilim ve teknolojinin getirdiği yenilikler hızla küreselleşmeye yol açmış ve artan göçler beraberinde bazı yeni kavramları/olguları doğurmuştur. Çok kültürlülük, globalleşen dünyada insanların temel ve ayırıcı farklılıklara rağmen bir arada yaşamasını tanımlar ve saygı kültürü edinmelerini gerektirir. Çok kültürlülüğün kabulü bireylerin sahip oldukları yerel/kültürel değerlerin yerini evrensel değerlere bırakmıştır. Çok kültürlü ortamda değerler evrenselleşmeye doğru evrilerek kendini benimsetmeye çalışır.

UNESCO'ya göre; çocukların eğitiminde ilk yılların önemi yapılan araştırmalar ile vurgulanmaktadır. Bu dönemde çocukların değer yönelimleri belirlenir. Bir ömür boyu barışçıl, şiddet içermeyen etkinliklere, kendine ve başkalarına saygı duymaya ve çeşitliliği takdir etmeye yönelik ilk adımlar, çocuklar olgunlaşmaya ve bilişsel ve duyuşsal çerçevelerini yerleştirmeye başladıklarında erken çocukluk döneminde atılabilir.

UNESCO'ya göre küçük çocuklar için evrensel değerler eğitimi hakkındaki tartışmalar birkaç tema etrafında toplanmıştır, bunlardan bazı maddeleri şöyle sıralayabiliriz; kendine ve başkalarına saygı, işbirliğini ve çatışma çözme becerilerini geliştirme; çeşitliliğin takdir edilmesi, küresel farkındalık ve çok kültürlü eğitim; çocukların potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için evrensel olarak kabul edilen bir dizi değer olarak Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin pratikte uygulanması; küçük çocukların manevi/dini öğrenmeyi seküler öğrenmeyle bütünleştirmelerine veya birden çok dilin veya birden çok kültürel grubun sıklıkla karşılaştığı deneyim boşluklarını doldurmaya yardımcı olan çok kültürlü programlar oluşturmak açısından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı okul öncesi eğitim programının çok kültürlülük ve değerler açısından incelenmesidir. Bu amaçla makalede çok kültürlülük ve evrensel değerlerin okul öncesi dönemde gelişiminin ve MEB-2013 36- 72 aylık çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan 'kazanımlar ile ilişkisi ve örtüşen tarafları üzerinde durulacak, fırsatlar ve zorluklar ele alınacaktır. 2013 MEB okul öncesi eğitim programı; gelişimsel, sarmal, eklektik bir yapıda olup çocukların tüm alanlardaki gelişimini desteklemektedir. Programda da yer alan bilişsel alan ve sosyal-duygusal alanındaki kazanımlar hem çok kültürlülük hem de değerler bağlamında önemlidir. MEB-2013 programında yer alan farklı kültürleri tanıma, kabul etme, saygı göstermeye yönelik kazanımların artırılması önerilmektedir. Çalışmanın erken çocukluk dönemi alan yazınına katkı sağlaması ve okul öncesi eğitim programlarına yapılacak revizyon ve iyileştirmelerde göz önüne alınması umulmaktadır.

**Anahtar kelimeler:** Okul öncesi, program, çok kültürlülük, değerler

---

---

**INVESTIGATION OF THE PRESCHOOL EDUCATION  
CURRICULUM IN TERMS OF VALUES AND  
MULTICULTURALISM**

*Nermin BİLİCİ*  
*Lecturer Halime Nur SEZER*

---

---

Early childhood period is important in terms of supporting all development in children and preparing them for life. In the formation of the identity defined as a world citizen, the acquisition of a multicultural environment and values in the early period; His contributions to accepting the other with his own identity and living together and in harmony, empathy and communication skills, respecting and accepting differences are undeniable. The construction of identity and self-concept in early childhood is important in terms of its lifelong effects. In this sense, it is valuable for children to meet and experience different cultures at an early stage. In this context, it is important to ensure the development of identity and self in children from multicultural and different perspectives.

The innovations brought by science and technology in the world have led to globalization rapidly and increasing migrations have given birth to some new concepts/phenomenons. Multiculturalism defines the coexistence of people in the globalizing world despite fundamental and distinctive differences and requires them to acquire a culture of respect. The acceptance of multiculturalism has replaced the local/cultural values of individuals with universal values. In a multicultural environment, values try to adopt themselves by evolving towards universalization.

According to UNESCO; The importance of the first years in the education of children is emphasized by the researches. During this period, children's value orientations are determined. The first steps towards a lifetime of peaceful, nonviolent activities, respect for self and others, and an appreciation of diversity can be taken in early childhood, when children begin to mature and establish their cognitive and affective frameworks.

According to UNESCO, discussions about universal values education for young children are gathered around several themes, some of which can be listed as follows; developing self and others respect, cooperation and conflict resolution skills; appreciation of diversity, global awareness and multicultural education; practical application of the Convention on the



Rights of the Child as a universally accepted set of values for children to realize their potential; It is important to create multicultural programs that help young children integrate spiritual/religious learning with secular learning or fill the experience gaps that multiple languages or multiple cultural groups often face.

The aim of this study is to examine the preschool education curriculum in terms of multiculturalism and values. For this purpose, in this article, the development of multiculturalism and universal values in the preschool period and its relationship with the 'achievements' in the MEB-2013 Preschool Education Curriculum for 36-72 months old children and their overlapping sides will be discussed, and opportunities and challenges will be discussed. 2013 MEB preschool education program; It has a developmental, spiral and eclectic structure and supports the development of children in all areas. The cognitive and social-emotional gains included in the program are important both in terms of multiculturalism and values. It is recommended to increase the gains for recognizing, accepting and respecting different cultures in the MEB-2013 Preschool Education Curriculum. It is hoped that the study will contribute to the literature on early childhood and be taken into account in revisions and improvements to preschool education programs.

**Keywords:** Preschool, curriculum, multiculturalism, values

---

---

**TÜRK - İSLAM KÜLTÜRÜ VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİ  
UYUMU/UYUŞMAZLIĞI**

**Yaşar Onur TATLICIOĞLU**

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü  
tatliciogluonur@gmail.com

---

---

Milletler, küreselleşen dünyanın ortaya çıkardığı yenilikler bakımından birtakım uluslararası etkileşimlere müdahil olmak durumunda kalabilmektedir. Bu etkileşimin boyutu; ekonomik, siyasi, diplomatik, sportif, sağlık politikaları ve kültürel bağlamlarda somut çıktılar ortaya koyabilmektedir. Kültürel bağlamda değerlendirilebilen bazı milletler arası sözleşmelerin ise her millette tam uyum sağladığını belirtmek mümkün değildir. Bu noktada kamuoyunda İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi* ve *Türk-İslam Kültürü etkileşimi çalışmaya konu olarak belirlenmiştir*. Araştırma yöntemi olarak Karşılaştırmalı Analiz Yöntemi, çalışmanın temasına daha uygun düşeceği düşüncesiyle araştırmacı inisiyatifiyle belirlenmiştir. İki değer sistemi arasındaki uyumsuzluklar sözleşme metnindeki somut örnekler doğrultusunda tartışılmıştır. Alanyazın incelendiğinde Türk – İslam Kültürü, İstanbul Sözleşmesi, kültür emperyalizmi ve insan hakları eksenli farklı araştırmalara rastlanılabilmektedir. Buna karşın sözleşme metnini ve Türk-İslam Kültürü'nü akılcı bir yaklaşımla değerlendiren, milli kültürle uyumuna/uyuşmazlığına dönük, somut karşılaştırmalar ışığında bir akademik yayının sosyal bilimler alanında gerekliliği göze çarpmaktadır. Çalışmanın amacı, bu noksanlığın giderilmesi ve konuyla ilgili tartışmalarda başvurulabilecek bilimsel rehberin oluşturulması şeklindedir. Araştırmanın sınırları; insan hakları ile ilgili metinlerin kamuoyunda İstanbul Sözleşmesi ile bilinen metin ile sınırlı tutulması şeklinde belirlenmiş, Türk – İslam Kültürü ekseninde uyumu/uyumsuzluğu incelenmiştir. Araştırmanın kapsamı ise ilgili sözleşme sistemi ve Türk – İslam Kültürü değerler sistemi örtüşme düzeyinin Karşılaştırmalı Analiz metodu ile başlıklar halinde ortaya konması şeklindedir. Araştırmanın sonuçlarından kısaca bahsetmek gerekirse ilgili sözleşme metni kapsamında toplumun en küçük birimini ifade eden aile kavramının, Türk – İslam Kültürü'nden farklı bir bakış açısıyla tanımlandığı görülmektedir. Buna ek olarak Türk – İslam

Kültürü'nde tarihten bugüne belirleyiciliği olan nasihat kavramı metin kapsamında negatif imaj yüklüdür. Diğer yandan; 18 yaşından küçüklerin çocuk yerine birey olarak kabul edilmesi; veli ve reşitlik gibi kavramları devre dışı bırakabilip istismarın önünü açabileceği için tartışmaya açıktır.

**Anahtar Kelimeler:** Türk – İslam Kültürü, İstanbul Sözleşmesi, Kültür

---

---

***TURKISH - ISLAMIC CULTURE AND ISTANBUL CONVENTION  
COMPATIBILITY / INCOMPATIBILITY***

***Yaşar Onur TATLICIOĞLU***

---

---

Nations may have to be involved in some international interactions in terms of innovations brought about by the globalizing world. This interaction; It can produce results in economic, political, diplomatic, health policies and cultural contexts. Some international conventions that stand out in the cultural context may not be adopted in every nation. At this point, the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, known as the Istanbul Convention, and the Turkish-Islamic Culture interaction were determined as the subject of the study. As a research method, the Comparative Analysis Method was determined by the initiative of the researcher, with the thought that it would be more suitable for study. Conflicts between the two value systems are discussed in line with the concrete examples in the convention text. While there are different studies on Turkish-Islamic Culture, Istanbul Convention and human rights in the literature, the necessity of an academic publication in the field of social sciences has been determined in the light of concrete comparisons that evaluate the text of the convention and Turkish-Islamic Culture with a rational approach, and its compatibility /incompatibility with the national culture. The aim of the study is to eliminate this deficiency and to achieve a scientific guide on the subject. Limits of the research; It was determined that the texts related to human rights should be limited to the text known by the public with the Istanbul Convention, and their compatibility/incompatibility was examined in the axis of Turkish-Islamic Culture. The scope of the research is to reveal the level of overlap between the relevant contract system and the Turkish-Islamic Culture values system under the headings with the Comparative Analysis method. To briefly mention the results of the research, it is seen that the concept of family, which expresses the smallest unit of the society, is defined from a different point of view from the Turkish-Islamic Culture within the scope of the relevant convention text. In addition, the concept of advice, which has been decisive in Turkish-Islamic Culture from history to the present, has a negative image in the convention. On the other hand; Recognition those under the age of 18 as individual rather than children; It

is open to discussion as it can disable concepts such as parent and underage and pave the way for abuse.

**Keywords:** Turkish-Islamic Culture, Istanbul Convention, Culture

---

---

***DİNİ EĞİTİMDE MANİPÜLASYON VE İNSAN FAKTÖRÜ:  
SKOLASTİK DÖNEM ÖRNEĞİ***

***Yusuf ŞAHİN***

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü  
yusuf66sah@gmail.com

---

---

Eğitim, kendisine uygulanan bir kimsede kalıcı izli davranış değişikliği meydana getirmeyi amaçlamaktadır. Eğitimi, dini eğitim özelinde ele aldığımızda amaçlanan davranış değişikliği yerine kişinin manipüle edilmesinin gayet tabii ve mümkün olabildiğini görmekteyiz. Olgusal olarak bir manipülasyon örneği, Batı felsefe tarihinde Orta çağ içerisinde yaşanmıştır. Batı felsefesi için önemli bir kırılma noktası olarak kabul edilen bu çağda, skolastik dönem ismi ile kategorize edilen dönem, dini eğitimin manipüle edilmesinin acı sonuçlara yol açtığı bir dönemi temsil etmektedir. Dinin bizatihi kendisi makul bir vatandaş yaratmayı ve toplumsallaşma inşa etmeyi amaçlamış durumda iken yine aynı dinin eğitim yoluyla manipüle edilmesi, amaçlarının tam tersi sonuçları doğurmuştur. Bu sonuçlar neticesinde açıkça söyleyebiliriz ki din aracılığıyla refah bir hayat yaşayan Kilise kurumu ve patrikleri, kendi kurguladıkları eğitim sistemiyle makul bir vatandaştan ziyade manipüle edilmiş bir vatandaş yaratma yolunu tercih etmişlerdir.

Skolastik dönem olgusunu incelediğimizde dinin, bir ideoloji durumuna indirgenip manipülasyona fazlasıyla açık olması din felsefesi açısından üzerinde durup düşünülmesi gereken bir konudur. Bu durum incelediğinde açıkça görülecektir ki, dinin olgusal olarak kullanılmış ve olumsuz sonuçları doğurmuş olması, dini eğitimin tekelleşmesiyle gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber burada açıklığa kavuşturulması gereken bir soru oluşmaktadır: Dinin manipüle edilmesinin kaynağı neye dayanmaktadır? Yani din, skolastik dönemde neden manipüle edilmiştir? Sorusu etrafında dinin manipüle edilme nedeni ve bu nedenin önüne geçebilmenin imkanını tartışacağız. Bu noktada dinin söyledikleri, bu söylemlerin dış dünyaya yansımaları ve bunları yansıtan şahısların analizi yapılacaktır.

Yazımızda sırasıyla, Orta çağ skolastik düşüncesi özelinde düşündüğümüzde dinin söyledikleri bahsinde Hristiyanlığın temel ilkelerini ele alacağız. Daha sonra skolastik dönemde bu ilkelerin yerini sorgulayacağız. En sonunda ise bütün bunları etkileyen ve bunlardan

etkilenen olarak insanın konumuna yer vermeye çalışacağız. İnsanın bir nesne ile teması, onun bilişsel özellikleriyle doğrudan bağlantılıdır. Bu doğrultuda yazımızın temel unsurlarından biri, insanın bilişsel yönü ve bu yön bağlamında insanın skolastik dönemde dini neden bu şekilde ele aldığıdır. İnsanın bilişsel yönünü bu bağlamda incelediğimizde, dini kullanarak makul vatandaş yerine makbul bir vatandaş yetiştirmesinin altında yatan temel saikleri ortaya koyacağız. Ortaya koyduğumuz bu verileri en sonunda genel anlamda din ve insan çerçevesinde değerlendireceğiz.

Yazımızı yazarken temel problemimiz, “Patrikler, Skolastik dönemde dini neden ve nasıl manipüle etmiştir?” sorusu etrafında şekillenmiştir. Bu soruya yönelik varsayımımız, insanın, karşısındaki için dezavantajlı haksızlık yapmaya meyilli kötü bir doğaya sahip olmasından yola çıkmaktadır. Araştırmamız; dini açıdan, Orta çağ skolastik dönem din anlayışı ile sınırlandırılmıştır. Bununla beraber araştırmamızın insanı ele alışı, bilişsel psikoloji verileri sınırlandırılmıştır. Genel anlamda araştırmamız; dini idealler, olgusal gerçekler ve insan faktörü kavramları çerçevesinde teşekkül etmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Skolastik Dönem, Dini Eğitim, Bilişsel Psikoloji

---

---

***MANIPULATION AND THE HUMAN FACTOR IN RELIGIOUS  
EDUCATION: THE EXAMPLE OF THE SCHOLASTIC PERIOD***

***Yusuf ŞAHİN***

---

---

Education aims to bring about a permanent behavioral change in a person whom it is applied to. When we consider education in terms of religious education, we see that it is quite natural and possible to manipulate the person instead of the intended behavioral change. In fact, an example of manipulation was experienced in the history of Western philosophy in the Middle Ages. In this age, which is regarded as an important breaking point for Western philosophy, the period categorized as the scholastic period represents a period in which the manipulation of religious education led to painful results. While religion itself has aimed to create a reasonable citizen and build socialization, the manipulation of the same religion through education has produced the opposite results. As a result, we can clearly say that the Church institution and its patriarchs, who lived a prosperous life through religion, preferred the way of creating a manipulated citizen, rather than a reasonable citizen, with the education system they designed.

When examining the scholastic period, the act of reducing religion to ideology and the fact that it is highly open to manipulation is something that should be contemplated thoroughly. When reviewed from such perspective it is clear that the misuse of religion and the aftermath caused by that was a direct result of monopolization of religious education. Thus it gives rise to the question: What point can we retrace the manipulation of religion? Namely, the reasons why the religion was manipulated during the scholastic period. We will be discussing the reasons of this phenomenon and the ways to prevent it in this article. The revelations of religion, the ways these were interpreted and the people who were behind these interpretations will be analyzed.

In our article, we will deal with the basic principles of Christianity based on what religion says when we specifically think about the medieval scholastic thought. Later, we will question the place of these principles in the scholastic period. Finally, we will try to include the position of the human being as the influencing and the influenced figure by all these. Human contact with an object is directly related to his/her cognitive



properties. In this direction, one of the main elements of our article is the cognitive aspect of mankind and why they handled religion in this way in the context of this aspect. When we examine the cognitive aspect of human beings in this context, we will reveal the basic motives behind raising an acceptable citizen instead of a reasonable citizen by using religion. Finally, we will evaluate these data we have put forward in the context of religion and people in general.

While writing our article, our main problem is, "Why and how did the Patriarchs manipulate religion in the Scholastic period?" shaped around the question. Our assumption for this question is based on the fact that human beings have a bad nature and tend to treat others unfairly. Our research, in terms of religion, was limited to the understanding of religion in the medieval scholastic period. However, our study's handling of humans was limited to cognitive psychology data. Our research in general terms; is formed within the framework of religious ideals, factual realities and human factor concepts.

**Keywords:** Scholastic Period, Religious Education, Cognitive Psychology